TEGN

Stort 5 års Jubileumsnummer!
80 sider!

Nr. 2/3 1991 Løssalg kr. 62,-

Fra Sverige:
Lena Ackebo

Terje Nordberg

Brian Bolland
Tegneserie
og data

Arild Midthun

Tegneserier

.....og mye,
mye mer!

True art of Norway!

TEGN

TEGN nr. 38 (4/95).
10. årgang

TEGN utgis av TEGN A/L,
Westye Egebergsgt. 8C

Redaksjonen:
Tor Sandberg (Ans. red.)
Tor Arne Hegna (Red. sekr.)
Erik Falk (Red. Kraftig Kost)
Per J. Olsen (Øko. ans.)

Medarbeidere i dette nummeret:
Finn Bjørklid, Morten Harper, Arild Bjortvedt

Layout:
TTV Media:
Tor Arne Hegna
35 95 96 30
35 95 96 31 (fax)

Trykk:
Bø Trykk A/S, Bø i T.
(35 95 14 00)

Post til TEGN:
TEGN A/L, Westye Egebergsgt. 8C, 0172 Oslo.

Telefon & fax:
22 36 07 70. (24 timer i døgnet!)

TEGN setter pris på å høre fra sine lesere, og mottar gjerne brev om ditt og datt. Det er mulig å bli TEGN-skribent, ta kontakt for ditt bidrag.

Annonsering:
Kontakt over telefon eller skriv til TEGNs kontoradresse (se over). TEGN er behjelpelig med utforming av annonse om ønskelig.

Abonnement på TEGN:
For kr 160,- mottar du fire nummer (ett år), som betales til TEGN A/L, Westye Egebergsgt. 8C, 0172 Oslo. Postgiro: 0814. 43 72108

TEGN utkommer kvartalsvis og utgis med støtte fra Norsk Kulturråd.
Opplag: 1500
ISSN 0801-6879.

INNHOLD

INTERVJUER OG REPORTASJER

En adelsmanns samlede opplevelser av Tor Sandberg 10
Den norske første norske «voksenserien», Jens von Bustenskjold, utgis nå i en egen bokserie, vi tar en prat med utgiveren.

HIP TO BE SQUARE av Tor Arne Hegna 14
Jan P. Krogh, en av de virkelig store personlighetene i det norske tegneseriemiljøet presenteres for TEGNs lesere.

ARTIKLER, OMTALER OG ANALYSER

Damer av Tor Sandberg 16
Temaet som sansyligvis opptar vår redaktør aller mest - nå kunne vi ikke nekte ham dette lenger...

Rip off Press av Finn Bjørklid 22
Det legendariske undergroundforlaget presenteres ved en av dem som hevder han kunne ha vært der....

Carl Barks av Arild Bjortveit 28
Carl Barks evner som tegner og forteller skulle være vel dokumenterte, men se om han ikke også har visse poetiske evner...

FASTE SPALTER

LEDER 3

TEGN I TIDEN 4

KRAFTIG KOST 35
Med serier av Roy, Ronny og Rune - henholdsvis Søbstad, Olsen og Borvik.

ANMELDELSER 47

Omslagsillustrasjon: Bulls, Disney, G. Shelton

Copyrightliste:
side 3: Jason, s.4:

Med forbehold om feil og forglemmelser...

— Fordi det aldri har vært gjort før!

—Fordi det aldri er gjort før, svarte Tove Bakke da Aftenposten spurte henne om hvorfor Norsk Kulturråd satser så mye på en tegneserieoffensiv med blant annet kobling av serietegnere og forfattere på Voksenåsen hotell.

Samtidig røpet hun planene om en kampanje for å friste blant annet avisene til å bruke flere (utover Bustenskjold?) norske serier.

For det er nemlig et ubestridelig og egentlig ganske så ubegripelig faktum at på tross av at norske nordmenn i Norge ligger i verdenstoppen når det gjelder serieforbruk,er bare en prosent eller så av seriene norskproduserte.

Du trenger ikke reise langt for å finne vesentlig høyere prosenttall. Plukk bare opp en hvilken som helst (nesten, da) svensk eller dansk avis og tell antallet hjemmeavlede serier der.

—Å styrke tegneserie-kulturen er en naturlig oppgave for Norsk Kulturråd, sier Bakke videre og påpeker innføringen av (den uhyre viktige) ordningen med produksjonsstøtte for både album og kortere serier.

Og når kulturrådet lar forfatter-størrelser som Ragnar Hovland, Tor Åge Bringsværd, Jon Bing med flere bli nevnt i samme åndedrag som TEGNs norske helter, er dette nok et prisverdig uttrykk for kulturrådets bestrebelser. Som den planlagte aviskampanjen for norske serier.

De som ikke ville vurdere å lese en tegneserie, fordi de føler seg for voksne (?), er uvante med mediet, som tror at tegneserier er Donald Duck, vil kanskje tenke seg om igjen når de ser navnet Ragnar Hovland eller Tor Åge Bringsværd på tittelsida?

Og hvilken kulturredaksjon i våre aviser vil unnlate å anmelde en slik serie, selv om, når sant skal sies, det har blitt enklere for serieskapere å få gjennomslag i avisene de seneste årene.

Og hvem vet om ikke koblingen av forfattere og tegnere vil gi en hittil uant synergy-effekt? Nå, helt ukjent vil den vel ikke være. Bustenskjold, som også er aktuell på flere måter (les mer annet sted i dette nummer av TEGn) var to manns verk, som prisbelønte Solruns saga, som prisbelønte Kristina av Tunsberg, som for øvrig på mange måter er en forløper til det Kulturrådet nå har satt igang.

For noe nytt er det ikke, den såkalte seriekoblingen. Det nye og spennende er omfanget. Samt at norske tegnere i dag holder internasjonal standard og vel så det. Og at norske forfattere selger i hundretusen- og millionvis i utlandet. Tenk hvilke serier det kan komme ut av slikt!

Og når Aftenposten velger å ofre omfattende spalteplass i flere av sine utgaver på tiltaket, er det forhåpentligvis et uttrykk for at avisa også vil være villig til å kjøpe og trykke en eller flere av disse seriene.

100 pizzaer for hver kjøttkake. En fotballkamp med landslaget i året. 17. mai hvert femte år. En prosent norskproduserte tegneserier. Det høres da ikke riktig ut noe av dette, gjør det vel?

Heders-Sproing til Tove Bakke!

Tor Sandberg

NYTT KLASSISK ALBUM FRA TEGN A/L BUM I SALG NÅ!!!

JASON: «LOMMA FULL AV REGN»

- EN SOSIALSURREALISTISK HISTORIE

Verve-vinner
Vi begynner TIT-nytt denne gang med å kåre en meget verdig vinner av TEGNs verve-konkurranse. Ikke ukjente Øyvind Braathen, kjent i utallige sammenhenger, stikker av med de fire Eisner-trykkene etter en formidabel innspurt. Gratulerer!

Enke-løsning
Aner TIT-redaksjonen et snev av desperasjon hos Steffen Kristus Kverneland? Til Universitas gir han nemlig følgende oppskrift for hvordan lykkes som serietegner: Det gjelder først og fremst å gifte seg med en gammel, rik enke.

Ole igjen
Ole Olsen er tilbake som smilende og velinformert sjef i kjelleren hos Tronsmo, noe ikke minst TIT-redaksjonen setter pris på, ikke til forkleinelse for tidligere sjef Espens innsats, selvfølgelig.

Sånn er Sandberg
TEGNs redaktør Tor Sandberg slapp til orde i noen heseblesende minutter da P2s «Sånn er livet» tok opp tegneserier som tema. Programleder Rolf Skarstein ville på død og pine ha Sandberg til å snakke om kvinnetyper hvorpå redaktøren (noe overraskende?) la ut om intelligente, handlekraftige, sterke og på alle måter dugandes kvinner i tegneseriene. Innslaget med Håkon Aasnes og hans figur Annika måtte imidlertid gå ut på grunn av tidsnød.

Ingen gullalder?
Norsk tegneseriebransje er så visst ikke inne i noen gullalder, hevder ikke ukjente Dag K. Hotvedt i gratisavisa Urban. Bortsett fra gjengen bak det helnorske (?) Fidus er det ingen som satser særlig på norske tegnere for tiden, hevder Hotvedt. Det kan ikke TIT-redaksjonen si seg helt enige i. Vi viser blant annet til Norsk Kulturråds serieseminar, samme kulturråds produksjonsstøtte, Bladkompaniets nye satsing på Mad med norske tegnere, Pyton, Cappelens stadige drypp m. m. Dessuten har ikke norsk serieflora tidligere omfattet flere flittige liser og flotte tulipaner med både kvantitet og kvalitet. Ingen gullalder mens både Nielsen, Kverneland, Hepstein OG SÅ VIDERE er aktive??? Hææ, Hotvedt?!?!

Etterlyst
Samme Hotvedt benytter ellers anledningen til å etterlyse flere tegnere. Hvor har det blitt av Geir Florhaug, Hilde Kramer, Christian Leborg, Ronny H. Olsen, Lasse Eie, Dag Frognes, Leif Harald Høghaug og Roy Søbstad spør han. Hotvedt går så langt at han ber dem alle kontakte Urban, som ellers utmerker seg med å være helt uten norske serier. Hva hensikten med selvangivelsen da er...?

En ny Kurt
Hva har skjedd med Kurt Østergaard? I aftenposten framsto han nærmest ugjenkjennelig - uten hår i ansiktet, men til gjengjeld med mye mer hår på hodet enn TEGN noen sinne tidligere har observert ham. — Det er slik jeg ser ut nå, er Kurts kurte kummentar til TIT-redaksjonen.

Serinar
Norsk Kulturråds serie-seminar (serinar, blant oss med svært dårlig tid) ble en suksess, så vidt vi forstår på avisenes omtale av saken. Blant deltakerne var den for TEGNs lesere godt kjente Kurt Østergaard. Sammen med Harald Staff og Gro Kaptein Sabeltann Vik Fiadu jobbet han fram den første stripen av den muligens framtidige avisstripen Heimen. Kursansvarlig Tove Bakke ga ifølge Aftenposten seminarelevene, som også omfattet et vell av norske forfattere og tegnere, blant annet Arild Midthun, Siri Dokken, Morten Myklebust, InkaLill, Eirik Ildahl, Tor Åge Bringsværd, Jon Bing, Ragnar Hovland og Trond Rømo (som vanligvis tegner for Norsk Barneblad) en sterk femmer for frodig fantasi.

Navneskifte
Fra 1. oktober skiftet Semic Nordisk forlag AS navn til Bonnier Publications/Semic as. Ifølge en kort pressemelding til TEGN vil BP/Sa være en videreføring av det gamle selskapet, men med flere spennende oppgaver og produkter. For å øke sin innsats på markedsføringssiden (på høy tid, spør du oss i TIT-redaksjonen) har nyskapningen ansatt en markedsdirektør ved navn Marianne Brodin (kan hun være i slekt med Brodin fra TV-serien om den magiske melodien? Noen som husker den?). Sånn for ordens skyld: Semic-navnet vil fortsatt bestå på utgivelsene av tegneserier, kryssord, novelleblader... under ledelse av forlagssjef Anita Tveten.

På pub med Andy
Andy Capp, Arne Anka, Hertugen, Fantomet, Captein Haddock, Lucky Luke, Canardo, Blueberry: Alle har de vært på bar minst en gang i løpet av sine tegneserieliv. Nå kan du ved å besøke Oslo sentrum også treffe dem der. I puben Toons (tidligere Ryktebørsen) er nemlig veggene dekorert med disse og andre seriefigurer. Mannen bak er Christian Jensen som fikk ideen etter å ha besøkt puben Cartoon i New York. Jensen supplerer med tegnefilmer og tegneserier til utlån, ifølge Aftenposten.

Ny Universi-tass
Ola Hegdal har overanstrengt tegnehånda. Det har åpnet for en ny tegner i Universitas. Hun (Javisst!) heter Karine Haaland. Ut i fra foto i Aftenposten ser TIT-redaksjonen gjerne at hun sender et signert foto av seg selv snarest. 29-åringen (må være feil! Må være langt yngre!) savner poesi, vidd og undring hos norske tegnere, noe hun selv selvfølgelig tar mål av seg å tilføre serieverdenen. Karine (vi kan vel være dus?) arbeider ellers med animasjon. Se opp for sjekkefilmen»Dumma».

Prisverdig kaos
Dagbladets tegneseriestafett på søndager i fjor var et prisverdig tiltak som lot et sant kobbel med kjente og mindre kjente tegnere slippe til. På den annen side var stafetten som slike stafetter flest et rent kaos med flere løse ender enn i en spagettimiddag. Christopher Nielsen fikk æren av å avslutte ballet med noen saftige erklæringer om hvor mye han egentlig hater Liv Ullmans filmatisering av Kristin Lavransdatter og egentlig var alt mye bedre før!

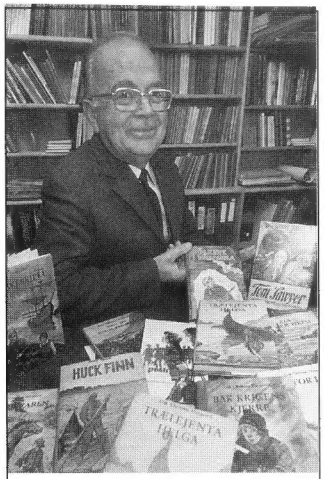

Smørbukk-forfattar Farestveit (1923-95)

Johannes Farestveit døydde 16. september, 72 år gammal. Farestveit vil vera kjent som Smørbukk-forfattar: Han skreiv teksten til Smørbukk frå 1956 til 1979. Han overtok mens Smørbukk-pioneren Jens R. Nilssen framleis teikna. Men det lengste og beste samarbeidet hadde Johannes Farestveit med teiknaren Solveig Muren Sanden, som teikna Smørbukk frå 1959 til 1983. Dei samarbeidde òg om Tuss og Troll.

Sjølv rekna nok Farestveit teikneserieskrivinga som ein litt lågverdig bigeskjeft som høyrde med til redaktørjobben i Norsk Barneblad. Han var først og fremst bokmann og stødig oversettar, dernest barne-bladmann og så serieskrivar. Det er mange av oss som har gode minne frå denne tida. Eg hugsar godt forviklingane og påfunna til Smørbukk tidleg på 60-talet. Farestveit meistra å føre Smørbukk inn i grenselandet mellom serierute og røyndom, der ein god teikneserie høyrer heime.

For oss som seinare kom til å stelle med Norsk Barneblad, var det til glede og støtte å halde kontakt med «gamleredaktøren».

Farestveit var ikkje den som låg frampå. Han treivst best med fiskestang i handa eller heime i godstolen; og søkte aldri innpass i det litterære miljøet. Men han fekk fleire utmerkingar for innsatsen sin: Saman med Solveig Muren Sanden var han den første som fekk Kulturdeparte-mentets teikneseriepris, og han var æresmedlem i Smørbukks Vener. Men det han sette mest pris på, var tilbakemeldingar frå generasjonar av lesarar av Norsk Barneblad, der baksida med Smørbukk er den sida mange hugsar best. Vi er mange som skuldar Johannes Farestveit ein stor takk.

Olav Norheim

70 000 såg «Teikneserien i Norge»

70 000 museumsbesøkande såg utstillinga «Teikneserien i Norge» på Maihaugen, fortel Olav Norheim, som var prosjektleiar for utstillinga. - Det er ikkje så gale. Dette viser at konseptet med å legge ei teikneseriesamling og utstilling inn i eit museum som Maihaugen, har mykje for seg.

Alle museumsgjester er ikkje talde, men Maihaugen har rundt 200 000 gjester på ein sommarsesong, og vel 1/3 av dei spurde gjestene i sommar fortalde at dei hadde sett teikneserie-utstillinga. Nokre hadde venta seg at utstillinga var større. Men vi må hugse på at dei då samanliknar med dei andre utstillingane på Maihaugen, som er både store og påkosta.

Teikneserie-utstillinga stod oppe frå 29. april til 15. oktober. Ho er no pakka ned på Maihaugen , og ein del innlånte serie-effektar og blad er no returnert med takk for lånet.

Ny leiar

Ny prosjektleiar for Norsk Tegneseriesamling Maihaugen etter Olav Norheim er Mona Holm. Ho har cand. phil. grad innan kunsthistorie, og skreiv si hovedfagsoppgave om argentinske teikneseriar.

Frå mai -96 vil ho vere å treffe på sitt kontor på Maihaugen kvar måndag, tirsdag og onsdag. For 1996 skal det jobbast med tre satsningsområde: Vandreutstilling, ditital informasjon om teikneseriar og formidlingsarbeid mot skulane.

Prosjektet har fått Kulturråd-pengar til halv stilling heile 1996.

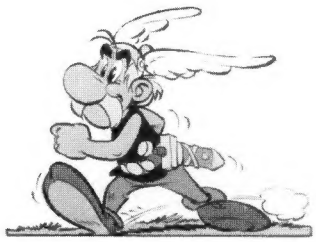

Beltebom

—Serien holder et meget seriøst nivå. Den viser dyp innsikt i romersk historie, arkeologi og sosiologi. På et høyt nivå skildres karakteren ved den romerske sivilisasjon (...). (Albumene) formidler mer historie enn en meter med tradisjonelle faktabøker. Hevder professor Rene van Royen ved Universitet van Amsterdam. Han har viet store deler av sitt liv til albumene om Asterix! Men se, ikke alt er bare fryd, gammen og helstekte villsvin. Gallerne brukte nemlig ikke belter som Rene Goscinny har tegnet dem med. Det var bukseseler som holdt buksene deres oppe, påpeker van Royen i et intervju med Aftenposten.

Høstutst-Elling

Med et portrett av Marcel Proust var Lars «Dårenes formynder» Elling representert under årets Høstutstilling i Oslo. Samtidig var Elling aktuell med egen utstilling i Tegnerforbundet i Oslo, illustrasjoner til Arild Nyquists «Knappehuset», Gyldendals store barnebokprosjekt «Hugin og Munin» og illustrasjonene til «Forteljinga om jakta på forteljinga» i samarbeid med fortfatteren Bjørn Sortland. Portrettet av Proust og utstillingen i Tegnerforbundet besto for øvrig (stort sett) av illustrasjonene fra denne boka, skriver Aftenposten.

Pris-ras

Mens vi er inne på Elling, så volder det TIT-redaksjonen overhodet ingen problemer å minne om at «Raut, blått og litt gult», som Elling illustrerte, innbrakte hele fire priser: Gull visuelt, Melsom-prisen, Den franske Prix Octagon og kulturdepartementets pris for 1994. Og det betyr vel at du ikke vender tilbake til tegneseriene, Lars?

Avistegner Dokken

Fra 1. oktober har Siri «Kongens mann» vært avistegner i Arbeiderbladet, etter å ha kommet fra Dag og Tid.

Krogh i skuddet

For Jan P. Krogh har det derimot nærmest blitt hverdagslig å bli intervjuet av diverse radio- og fjernsynskanaler. Senest under NTFs tegneserieuke hvor Krogh mellom (svært mye) annet dukket opp i TV2s frokostsending. Kan tenke meg noen og enhver satte havregrøten i vrangstrupen da, ja.

Forsinket gratulasjon

Ellers vil TIT-redaksjonen få benytte anledningen til å sende en sterkt forsinket bryllupsgratulasjon til Krogh og hans kone. Må de lenge leve lykkelige i landet!

Nærkontakt med leserne

Bud Grace gjør hva som heslt for å komme i nærkontakt med sine lesere, som tidligere i høst da avisene som trykker serien kunne presentere følgende alternative serie-konkurranse. På grunn av for tidlig deadline kan ikke TIT-redaksjonen presentere resultatet, ikke en gang hva vi selv stemte på. Vi kan jo ha blitt utsatt for smøring og stemmefusk.

Årets selskapslek

I forordet til den nyeste Ernie-boka fra Bladkompaniet (Tatt på hornet) minnes Bud Grace sin barndoms yndlingslek: Yndlingsleken min var «Bartender». Ikke-bartenderen (kalt «Fylliken» forlater rommet mens bartenderen skaper et nytt og unikt brygg. Ikke-bartenderen vender tilbake og drikker brygget. Spillet er over og vinneren kåres når en av deltakerne enten spyr eller dør (Hmm, dette minner på mange måter om min ungdoms fester på lokalet i Trøndelag. Bud Grace er vel ikke trønder??? Red)

KJØP EN LEIREVIDEO

Oscarvinner Nick Parks fantastiske leir-animasjonshelter Wallace and Gromit (sistnevnte er den med de lengste ørne...) er nå observert til salgs i de tusen kiosker og bokhandlere.

Så i påvente av at det skal komme noen bra serier tilbake i hyllene kan vi jo kjøpe en høyoktan animasjonsvideo...

FILM

Snurre Sprett, yeah, yeah, yeah
Beatles blir aldri det helt samme etter at plateselskapet Rhino nå har gitt ut «Bugs & Friends sing the Beatles» hvor Snurre Sprett, Daffy med flere synger sine helt spesielle versjoner av popklassikerne.

Flere TEGNefilmer
Siden sist har blant annet følgende filmer basert på tegneserier hatt premiere: Batman Forever, Judge Dredd (overraskende skuffende), Casper, Asterix erobrer Amerika... Og vi venter på The Mask II, eh, og sikkert noe mer jeg ikke akkurat husker nå.

Batman flyr høyt
Batman er fortsatt en publikumsmagnet i USA. Batman Forever (film nummer tre) spilte inn 181 millioner dollar i løpet av sommeren. Filmen klarte dermed å passere den magiske 100-million dollarsgrensen med flagrende kappe og vingene vidt utspredt. Apollo 13 gjorde det nesten like godt. På tredjeplass Poncahontas (Disney), Die Hard i New York og Casper (enda mer TEGNefilm), Rødt hav, Mens du sov, Waterworld (også kjent som Mad Max går til sjøs) og Broene i Madison County (også kjent som Dirty Harry goes clean).

NORDEN

Skandinavias beste
Berlingste Tidende (B. T.) må virkelig være Skandinavias beste serieavis. Hele 13 serier (hvorav fire danske!) fant TIT-redaksjonen ved gjennomlesning av en tilfeldig utvalgt tirsdagsavis. Nemlig: Fantomet, Legionen, Ferdinand, Melvis, Brunhilde, Super Rita, Blondie, Bravo Tango, Halvfemserfars, Kurt Dunder, Den skøre familie, Mads og Misse og Statsministeren. Til sammenligning har for eksempel Arbeiderbladet en - 1 - serie, og det er åttpåtil Sneik. Men det arbeides med saken. Hva med å få tilbake Non Sequitur?

Nestbest?
Danske Ekstra Bladet er forresten heller ikke så dårlige på seriefronten: To hele sider i farger som omfatter Andy Capp, Snøfte Smith, Lucky Luke, Skippern, Billy, Ernie, Rip Kirby, Et hundeliv og den danske serien Momsemor er hva TIT-redaksjonen kom over ved å sjekke en onsdagsutgave.

Dansk vri
Norge er Norge og Danmark er noe helt annet — også når det gjelde tegneserier: Lorang blir Freddie, Herbert blir Dilbert (som originalt i USA), Gjengen blir Rødderne, Poeten og Lillemor blir... eh Poeten og Lillemor, Andy Capp blir Kasket-Karl, Snøfte Smith blir Klaus Kludder, Billy blir Basserne, Skippern blir Skipper Skræk, Et hundeliv blir Mis og Fister og — Ernie blir ERLING! Erling?? Hææ?!?!

Svensk vri
I Sverige er imidlertid heller ingen ting det samme. Der blir Andy Capp til Tuffe Viktor, Knøttene blir Snobben, For Better or for Worse (så langt ikke i Norge?) blir Vanner emmelan, mens Rick O´Shay får beholde navnet sitt. Hvem Helge (av Lars Mortimer) er, vites imidlertid slett ikke på noen måte ikke. Musses Planet er svensk (av Camilla Eriksson) og får derfor hete det den heter. Alle seriene hører hjemme i G.T. (Gøteborg).

Danske urhunder
Serieframjandets Urhunden-jury har sagt sitt og konkluderer med følgende: Barne- og ungdomsprisen Unghunden (innstiftet i fjor) gikk til den danske albumserien Valhall og opphavsmennene, tegneren Peter Madsen og forfatterne Henning Kure, Per Vadmand og Hans Rancke-Madsen. Prisen for beste utenlandske album oversatt til svensk gikk til den femte og avsluttende delen i serien «Danmark besatt», av Niels Roland, Morten Hesseldahl og Henrik Rehr. Beste svenske seriealbum gikk til Max Andersson andre album «Vakuumneger».

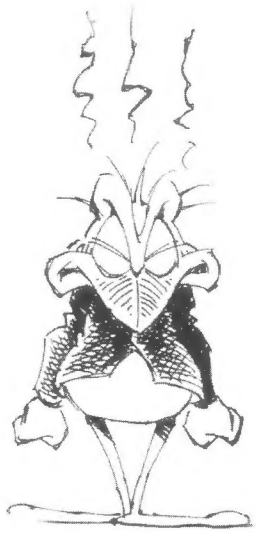

Utsolgt for A. A.
Arne Anka har blitt en formidabel suksess for Stockholms Stadsteater. Allerede i september var samtlige forestillinger med Robert Gustavsson som Arne Anka, utsolgt helt fram til jul. «En afton på Zekes» ble mottatt med superlativer av svenske kritikere.

Visdomsord fra A. A.
Når vi først er inne på Arne Anka, la oss ta med følgende visdomsord fra hans nebb: Det er når man sover at man kjemper med sine mareritt. Når man er våken må man kjempe med andres.

Minst?
Verdens minste tegneserie? Mis og fister av Patrick McDonnell, utgitt av Carlsen Comics, måler fem ganger 3,7 centimeter, er på snaut 40 sider og kommer for sikkerhets skyld i en hermetikkboks! Tittelen «Mis og fister på dåse» burde vel ikke overaske noen.

INTERNASJONALT

«Verdensbestrene» Knøttene
Knøttene er blitt kåret til verdens beste tegneserie gjennom tidene i en avstemning gjennomført av det amerikanske tidsskriftet Editor & Publisher. Dagens beste serie ifølge den samme avstemningen er Tommy og Tigern.

103 serietegnere, syndikat-sjefer, avisredaktører, tegneserie-historikere og andre med peiling, deltok i avstemningen. De 15 beste seriene gjennom tidene er som følger: 1. Knøttene, 2. Krazy Kat, 3. Pogo, 4. Little Nemo in Slumberland, 5. Lil Abner, 6. Terry & the Pirates, 7. The Far Side, 8. Dick Tracy, 9. Steve Canyon, 10. Tommy og Tigern, 11. Prins Valiant, 12. Fiinbeck og Fia, 13. The Yellow Kid, 14. Bloom County, 15. Skippern.

Blant seriene som fortsatt har et aktivt liv ble rekkefølgen denne: 1. Tommy og Tigern, 2. Knøttene, 3. Doonesbury, 4. For Better or For Worse, 5. Herbert og Hundbert, 6. Grimmy, 7. Trollmannen fra Id, 8. B.C., 9. Non Sequitur, 10. Hårek, 11. Ernie, 12. Billy, 13. Zippy the Pinhead, 15. Blondie.

MIS OG FISTER
FISTER! SE HER! JEG KAN EN HUNDE-KUNST!
SIT.
HA! HA! ER JEG IKKE GOD?! HVA!? VUF! VUF! ORV, HVOR SNEDIGT! VRUF! VRUF!
OKAY. HVAD SKAL JEG SÅ LÆRE?
AT SPILLE DØD.?

Exit Atterbom
Daniel Atterbom (foto) har sluttet som redaktør i Bild & Bubbla. I stedet har han blitt prosjektansvarlig for seriebokklubben «De beste seriene» hos forlaget Bonnier Carlsen. Ny B&B-sjef er Göran Ribe fra Stockholm. Ny sjef i Serieframjandet er Svante Kjellberg fra Linköping.

Nå kan du kjøpe den eksklusive Knyttede never - T-skjorten, av Steffen Kverneland.

Benytt anledningen til å kjøpe dette symbol på velutviklet smak og det ypperste bevis på tegneseriekjennskap.

Best av alt : Den koster kun kr. 120,- som du betaler inn på postgirokonto: 0814. 43 72108

Send giroen til TEGN A/L, Westye Egebergsgt. 8c, 0172 Oslo

DISNEY

Don-ha-ha-ld-NM

Donad Duck & Co og radiostasjonen P4 inviterte landets mest lattermilde til å ringe inn og le på luften, i fjor. Også norgesmesteren i tabber ble kåret samtidig, men etter TEGNs deadline. Markedssjef Ellen Marie Turter i Hjemmet-Serieforlaget forklarer sammenhengen: Donald er kjent for å være verdensmester i uflaks, så vi fant det naturlig å avvikle et eget tabbemesterskap.

Disney-fest på Røros

I fjor feiret hele verden jul på Røros sammen med Disney. Med Snipp og Snapp som programledere var bergverksbyen stedet da det ble laget nasjonale versjoner for hele Europa av juleshowet til Disney. Som sedvanlig var det være oppspedd med klipp fra Disneys egen tegnefilmer. TV2 kjøpte rettighetene her til lands.

Mus-solini

Benito Mus-solini. Med et slikt navn er det vel ikke merkelig at den fascistiske diktatoren var et lidenskapelig Mikke Mus-fan. Han karakteriserte også Snøhvit og de sju dvergene som et mesterverk. Kanskje fordi han selv ikke akkurat var høyvokst? Til sine barn sang Mussolini Disney-sanger, ifølge sønnen Ronaldo. Og som om ikke alt dette er nok (eller nettopp som en konsekvens av alt dette): I 1935 møtte diktatoren Walt Disney i Roma og tok ham med hjem til sitt hjem Villa Torlonia for å diskutere... Mikke og Donald, sevlfølgelig. Alt dette ifølge en melding fra NTB-Reuter som også kan fortelle at Mussolini var så opptatt av Snøhvit at han så filmen om henne om og om igjen. Og den store drømmen? Det var å arrangere en privat visning av Fantasia.

Uforglemmelige øyeblikk

—Ser vi tilbake på tegnefilmene om Dumbo og Snehvit er det ikke eventyrene vi husker. Selve historiene kan fortelles på et blunk, eller om man vil, i noen få serieruter (...). Det vi gjerne husker fra disse tegnefilmene er scenene med dansen i dvergenes hjem, og dvergenes kamp mot heksen. Og det er hallusinasjonene når Dumbo drikker seg full, konstaterer film-, tegnefilm- og tegneserieekspert Gunnar Strøm, førsteamanuensis og animasjonsguru ved medielinja i Volda, i et intervju med Aftenposten. TIT-redaksjonen husker ikke resten av intervjuet.

Frank og Ollie

Mer film: Frank Thomas og Ollie Johnston har skapt flere av Disneys mest populære Tegnefilmfigurer. Nå er det laget film om dem og om de ukjente tegnerne som sikret Walt Disneys suksess. Bak produksjonen står Frank Thomas' sønn og svigerdatter, Theodore Thomas og Kuniko Okubo. Bambi, Askepott, Snøhvit, Aristokattene, Lady og Landstrykeren, Pinocchio og Mowgli er blant figurene på «Frank og Ollies» merittliste, ifølge Dagbladet.

Donila?

Donald har meldt flytting til Manila, melder NTB. Det samme gjelder for Fred Flintstone, Tom og Jerry og Aladdin. Både Disney, Warner Bros., Marvel og Hannah-Barbara har nemlig flyttet 90 prosent av sin sin produksjon av tegnefilm til Asia og da i hovedsak Filippinene. Tegnerne der forlanger langt på nær like mye som tegnerne i USA. Likevel lever filippinske tegnere som grever. En inntekt på cirka 7.700 kroner i måneden er mer enn hva den årlige gjennomsnittslønna er på Filippinene!

Den dyreste parken

Disney-konsernet er i ferd med å skape verdens største dyrepark i Orlando i Florida. Området blir på 200 hektar og skal romme tusenvis av dyr. Disneys Wild Animal Kingdom skal åpne i 1998 og blir 25 ganger større enn tivoli i København (for den som har tatt seg en pils der). Sjiraffer, zebraer, løver, nesehorn, elefanter, enhjørninger, drager og dinosaurer skal få plass i parken (og sikkert mus og ender også, kjenner vi Disney rett, og det gjør vi jo).

Kortfilm-comeback

Den amerikanske skuespilleren Mickey Mouse (67) gjør comeback på kino med sin første kortfilm på 42 år (!). Filmen Runaway Brain (Hjerne på rømmen) har en annen Hollywood-veteran i en av de andre rollene, nemlig Minni Mouse (alder ukjent). Så vidt TIT-redaksjonen kjenner til er det snakk om en actionkjærlighetskomedie med en rekke hårreisende stunts.

Fra Rambo til Dumbo

Michael Ovitz (48), som i lengre tid har vært agent for blant annet muskelen Sylvester Rambo Stallone, vil i tida framover arbeide med Dumbo og andre Disney-figurer, etter at han har blitt utnevnt til ny nestleder av Walt Disney-selskapet. Disney-boss Michael Eisner har i 20 år forsøkt å få ansatt Ovitz, men han har altså inntil nå foretrukket Stallone, Streep, Hanks og desslike som leder av Creative Artist Agency. Ovitz får blant annet ansvaret for Disneys filmproduksjon, fornøyelsesparkene og ABC Television, USAs tredje største TV-selskap.

Historieforfalskning

Historien om Pocahontas er på ingen måte historisk korrekt. Pocahontas var for eksempel 12 og ikke 20 år da hun møtte den mannlige hovedpersonen i tegnefilmen, John Smith. Hun ble heller ikke forelsket i ham. I stedet giftet hun seg med en annen engelskmann som hun fulgte med tilbake til England, hvor indianerprinsessen døde.

Syngende Mel

Mer indianertegnefilm-kuriosa: Mel Mad Max Gibson, også kjent som kiltkledt skotte i filmen Braveheart, er stemmen til John Smith i Pocahontas. Han synger også et par sanger i filmen! O, Solemelo!

Verdensmus

I serien sitater fra mer eller mindre kjente personligheter i, omkring, ved siden av serieverdenen, tar vi denne gang med noen ord fra den russiske regissøren Sergej Eisenstein: Mikke Mus er USAs eneste bidrag til verdenskulturen.

Like fin som Eva

—Jeg fikk beskjed om å tegne den fineste skapningen på jorden, noe som selvsagt var en helt umulig oppgave. Men jeg forsøkte å forestille meg hvordan Gud skapte Eva, sier Glen Keane som står bak Disneys tegnefilm-suksesskvinne: Pocahontas. Modellen for dette vidunderet fant Keane i sin taekwan-do- klasse (!), røper tegneren til NTB.

Tegnefilmenes konge

Disney-filmen Løvenes konge har solgt i 30 millioner videokopier i USA. Det er fire millioner mer enn den forrige rekorden som ble satt av Aladdin, ifølge en pressemelding fra Buena Vista Home Entertainment. I Norge ble det lagt ut 140.000 kopier for salg da videoen ble tilgjengelig i fjor. Hapet er over 200.000 solgte eksemplarer og over en million i salg for Skandinavia samlet (blant annet takket være lanser-ingstilbud i Danmark som omfattet nøkkelringer (?)), forteller Espen Solberg i selskapet..

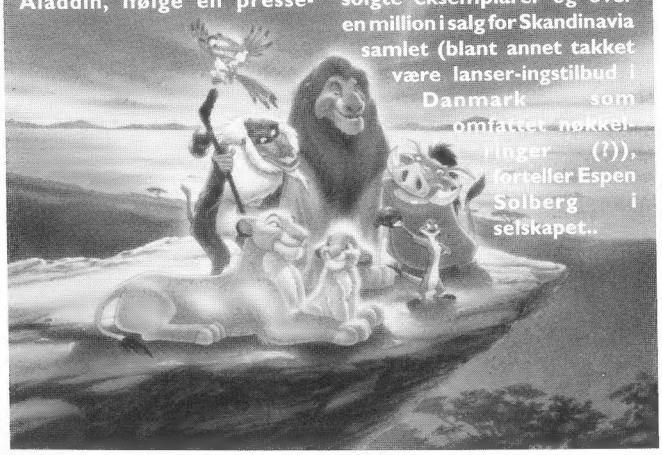

Hva skjer?

Er du blant dem som lurte på når dette nummer av TEGN skulle komme, og om det i hele tatt kom?

Vel, her det altså. Et halvt år forsinket...

Forklaringen er enkel: TEGN mangler folk som kan gjøre en profesjonell jobb gratis, som har anledning til å stå på noen hektiske uker hver tredje måned, og som har tilgang til profesjonelt produksjonsutstyr for trykksaker.

Vi vil prøve å gjøre noe med det, kanskje kan vi klare å få sivilarbeider til å hjelpe oss? Er du en av dem som kunne tenke deg å jobbe for TEGN som sivilarbeider, og som har erfaring med trykksaksproduksjon, så ta kontakt med oss!

DET NORSKE TEGNESERIEMILJØET

TEGN

Nordens mest tekstrike og omdiskuterte tidsskrift, om og med tegneserier! Et absolutt must for kultursnobber og tegneserie-friks!!!

Kr 45,- pr. løssalgsnr. og
kr 160,- i abonnement (4 nr. - ett år).

Det Nasjonale Tegneseriearkiv

Komplett samling av norske tegneserier fra 1986. Stor samling av fagtidsskrifter, fagbøker, presseklipp m.m.
Vi mottar gjerne trykksaker, serier og bøker som gaver til arkivet.
Alt av interesse!

Norsk Tegneserieforum

Landsdekkende med eget medlemsblad. Lokalforeninger landet over! Mange rare og spennende aktiviteter. Be om velkomstpakke!

Junior kr 60,-, senior kr 100,- og
støttemedlemmer kr 400,-

Norsk Tegneserieindex

Ny ajourført utgave på 340 sider. Katalog over alle norske tegneserieutgivelser siden 1912 og frem til i dag. En uunværlig kilde til kunnskap om den norske tegneseriekulturen.
Utgitt av NTI, Bodø
kr 200,-

TEGN A/L Bum

Norske kvalitetstegneserier!
Steffen Kverneland:
Jonas Fjeld - De knyttede never. Kun kr 98,-
Den Blonde Kjempe (T-skjorte). Kun kr 120,-
Jason:
Lomma full av regn. Kun kr 93,-
Lomma full av regn (t-skjorte). Kun kr 120,-

FellesAntikvariatet

Bøker - tidsskrifter - tegneserier - salg - kjøp - bytte! Fører alle skandinaviske tegneserie-tidsskrifter. Spesialist på krimbøker, humor og norsk skjønnlitteratur.
Be om lister!

Vi forhandler også **Norsk Tegneserieindex!**

Landsforeningen Tegneserievennen

Bli medlem og få spesialtilbud på tegneserier, pins og mye annet. Støtt tegneseriene i Norge!
Kun kr 200,- for livsvarig medlemskap
Kun kr 20,- for vanlig medlemskap

ALT SAMLET I :
TEGNESERIEHUSET
Langes gate 7,
(ved rikshospitalet)
0165 OSLO

Telefon: 22 36 02 44

- ☐ JA! Jeg vil bli medlem av Tegneserievennen
- ☐ JA! Jeg vil bli medlem av Norsk Tegneserieforum
- ☐ JA! Jeg vil abonnere på TEGN
- ☐ JA! Jeg vil motta albumet De knyttede never
- ☐ JA! Jeg vil motta T-skjorta Den blonde kjempen
- ☐ JA! Jeg vil motta albumet Lomma full av regn
- ☐ JA! Jeg vil motta T-skjorta Lomma full av regn
- ☐ JA! Jeg vil ha bokliste fra Fellesantikariatet
- ☐ JA! Jeg vil ha tegneserieliste fra Fellesantikariatet
- ☐ JA! Jeg vil ha tegneserieindex fra NTI

Navn :_____
Adresse :_____
Postnr./Sted :_____

BREV

kan sendes ufrankert i Norge. Adressaten vil betale porto.

SVARSENDINGSAVTALE NR: 150260/19

ForeningsService, Fellesinvest
St. Hanshaugen postkontor
0131 OSLO

En adelsmanns samlede opplevelser

Jens von Bustenskjold komplett og kronologisk

I 1995 var det 60 år siden Jens von Bustenskjold for aller første gang snurret sin knebelsbart og gav sin kjære Kari et realt smellkyss. Samtidig var det 100 år siden Sigurd Lybeck, opphavsmannen bak de fargerike skildringene fra Oladalen, ble født. Tidspunktet var ideelt for å gjøre litt stas på dem begge

Oppslagsbilde: *Jens von Bustenskjold har holdt et fast grep om sine lesere - og kvinner - siden første dag!*

I fjor høst kom Thule forlag med første bok i en serie på ti, 12 som tar mål av seg å presentere samtlige av over 1.000 sider om og med Jens von Bustenskjold og de mange andre minneverdige karakterene i serien slik de fikk liv gjennom Sigurd Lybeck og tegneren Anders Bjørgaard. —Serien må sees på som en nasjonal tegneserieskatt, sier mannen bak Thule forlag, 45-åringen Geir Jahnsrud fra Hamar.

Arven etter bestefar

For når Jahnsrud nå har bestemt seg for kjempeløftet å gi ut samtlige episoder av adelsmannens turbulente liv, stikker bakgrunnen selvfølgelig atskillig dypere enn en jubileum eller to.

—Jeg hadde en bestefar som var glad i Bustenskjold, og selv synes jeg også at serien har vært morsom å lese. Serien er den norske folkesjela i et nøtteskall. Samtidig er det på ingen måte en død serie. Fortsatt går den i 16, 17 aviser, ikke minst til stor glede for den voksne garde, tror jeg. Men serien har nok yngre lesere også, spesielt på landsbygda.

Akkurat den antagelsen kan Jahnsrud underbygge med direktesalget fra Thule forlag. Det finnes en del ungsauer blant dem som bestiller abonnement på serien om Bustenskjold, som kommer til å gå langt ut i neste årtusen.

—Jeg planlegger å gi ut en bok til jul og en til påske. Totalt blir det ti, 12 bøker, litt avhengig av hvor mye tilleggstoff det blir. I neste bok blir det stoff om Bustenskjold-filmen fra 50-tallet med Leif Juster i

Anders Bjørgaard

Anders Bjørgaard ble født på en husmannsplass i Ålen i Sør-Trøndelag i 1891. Allerede som 12-åring arbeidet han som gjeter. De ledige stundene brukte han til å tegne. Allerede som ni-åring kunne han tegne karikaturer som folk, forteller Olav Norheim i forordet til den første Bustenskjold-boka.

Som 15-åring var Bjørgaard på plass som gruvearbeider på Røros. Han fortsatte å tegne mellom øktene langt nede i berget. Da Bjørgaard var 27 år gammel reiste han til Kristiania for å få kunstutdanning. Penger til togbilletten skranglet arbeidskameratene hans sammen. På togturen ble han sittende sammen med en annen kjent trønder, Johan Falkberget.

Etter kunst- og håndverkskolen, fortsatte Bjørgaard ved Kunstakademiet, ikke med tegning som spesialitet, nei, i stedet satset han som billedhogger.

I drøyt 27 år tegnet Bjørgaard Bustenskjold. Opp til 18 serieruter i uka rakk han med, i tillegg til omslagstegninger og annet omfattende kunsterisk arbeide på andre områder.

Allerede i 1941 flyttet Bjørgaard tilbake til Ålen. Tegnestua hans står bevart den dag i dag. Sambygdinger reiste en bauta over Bjørgaard i 1970, tre år etter hans død. «Hans kunst var kunst for folket», står det risset inn i bautaen, ord som ble sagt om Bjørgaard av Johan Falkberget.

Nils Johan Rud

Høsten 1934 dro redaktøren for Arbeider-Magasinet (senere Magasinet for Alle), Nils Johan Rud til Sigurd Lybeck i Etnedal og forslo at Lybeck skulle være med på å lage «den første store og virkelig norske tegneserie» med Jens Busthølet som hovedfigur. Denne underlige skapningen var allerede kjent og kjær for bladets lesere.

Lybeck tok utfordringen, Anders Bjørgaard sa seg villig til å tegne og sammen skapte de både tegneserie- og

Fortsetter på neste side

hovedrollen. Ellers planlegger jeg en indeks som skal dekker samtlige episoder. Jeg vil også gjengi samtlige forsider med Bustenskjold, og en novelle eller to hvis det passer med sidetallet. Ellers blir det hovedsaklig seriesidene. Det er det folk vil ha, mener Jahnsrud.

I første bok er det for øvrig fire artikler signert den ikke ukjente Olav Norheim: Om henholdsvisvis Sigurd Lybeck, Anders Bjørgaard, Oladalens helter og Magasinet for alle.

—Og om 14 dager er også «Brunstenskjold» tilgjengelig, en parodi på Bustenskjold fra 1982. Den gikk i Dag og Tid med manus av Gard Espeland og tegninger av Roger Tom Karlsen, forteller Jahnsrud synlig fornøyd over dette kuppet.

Trønderprins i pluss

Det er på den store samlermessen på Sjølyst utenfor Oslo at TEGN møter Jahnsrud. Fra sin lille stand i den overfylte maurtua av svette samlergale, tilbyr Jahnsrud både Bustenskjold og den andre storsatsingen fra Thule forlag, Prins Valiant (som jo opprinnelig er trønder). En del gamle guttebøker, et par kasser amerikanske tegneserier og noen håndfuller med støvete utgaver av Fantomet og dess like ligger hulter til bulter på de få kvadratmeterne Jahnsrud disponerer. Middelaldrende menn i ferd med å vokse opp gjennom håret sitt, guttunger i de tidlige tenårene og en og annen gamling som har dratt kjensel på gubbene Bustenskjold og Plassbakkkallen på mannshøye plakater, stimer til foran Janhsrud. Inne i mellom salgene tar Jahnsrud, litt oppkavet, seg tid til å svare på TEGNs spørsmål

—Ti album er ute allerede i serien om Prins Valiant. Nummer 11 er til innbinding og vil være ute om to uker. Nummer 12 kommer i desember, hvis alt går som planlagt. Totalt skal vi gi ut 40 album. Vi tar sikte på seks i året, selv om vi ennå ikke er oppe i det tallet. Problemet er at vi trykker i Danmark. Blir det noe krøll der, blir det fort forsinkelser.

Helt inntil det siste har serien om prinsen fra Thule (det gamle navnet på Norge, ifølge Jahnsrud, som har plukket om informasjonen i en av Fritjof Nansens første bøker) vært en underskuddsaffære. Men nå har antallet abonnenter (1.020 i starten av oktober) blitt så stort at Jahnsrud snart kan begynne å tjene penger på dette. Forhåpningene til Bustenskjold er større.

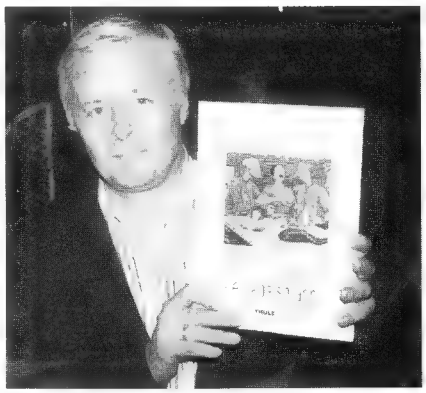

Geir Jahnsrud, Thule forlag, på samlermessen på Sjølyst, 7. oktober i år. (Foto: Tor Sandberg)

Neste side:
Bustenskjold, i sitt første, noe skeptiske møte med sitt publikum!

Vellykket bokhandelinnpass

—Jeg trykket opp et opplag på 2.000 av den første boka som samler serier fra 1935, 1936 og 1937. Etter to uker var nesten halvparten solgt. Forklaringen er nok at jeg nå har fått innpass hos bokhandlerne, tror Jahnsrud.

—Og så har jeg fått god respons når avisene har skrevet om Bustenskjold-utgivelsene.

Også hovedstadpressen fant grunn til å bruke plass på Norges mest kjente (?) adelsmann. Aftenposten slo til med rundt en kvartside hvor Sveinung Berg Bentzrød blant annet konstaterte at «tegner Anders Bjørgaards strek, i sort/hvitt, er enkel og noe ufullendt, godt tilpasset seriens karrige husmannspreg», mens Arbeiderbladet brukte over en side på adelsmannen under tittelen «Typisk norsk å være adelig». «Om scenen er noe snevrere enn den prins Valiant boltrer seg i, er dramatikken sjelden av mindre format. Tvert om», skriver Ulf Renberg der og tilføyer «Man skal ha en smule tålmodighet med adelsmannen (...). Men den som tar seg tid, vil finne skatter av livsvisdom i samvær med adelsmannen, kona Kari og størrelser som Plassbakkallen, Myrenggubben, Tore og Sørine Navarhaugen, Gurine og Jens skomaker.

Kritisk til andre forlag

Forlagsmannen fra Hamar har store mål med utgivelsen av Bustenskjold komplett og kronologisk.

—Jeg vil vekke til live interessen for tegneserien hos dem hvor den har sovet ganske lenge. Jeg brenner etter at tegneserien skal få et nytt liv i Norge. Det jobbes alt for dårlig med å holde liv i markedet. De som jobber i markedet i dag er mest opptatt av å tjene mest mulig på kortest mulig tid, i stedet for å satse mer langsiktig. Det synes jeg er ille. De burde har prøvd å stimulere tegneserie-interessen i Norge med penger, gjennom et samarbeid tvers over forlagsgrensene og ikke ved å motarbeide hverandre.

Selv møtte Jahnsrud forlagsveggen da han ville gi ut en Mandrake-bok. Han ønsket å samle historier som ikke tidligere er utgitt her til lands, men da sa Semic (nå Bonnier) blankt nei. Han fikk holde seg til serier publisert i Fantomet i løpet av de ti siste årene, var den klare meldingen. Jahnsrud håper fortsatt på en Mandrake-utgivelse, men så langt har ikke interessen fra mulige kjøpere vært stor nok til at han våger, rent økonomisk.

—Forlagene lever i nuet. De unnlater å jobbe med markedet. Det er helt nødvendig hvis tegneseriene også i årene framover skal kunne konkurrere med data og video. Jeg ønsker å vekke til live igjen interessen for tegneserier hos dem som opplevde gullalderen på 50- og 60-tallet. Min innsats er ikke å kimse av! Det er kanskje ubeskjedent sagt, men jeg synes det.

Jahnsrud er likevel såpass beskjeden at han ikke unnlater å gi en bransjemann honnør for at det nå har blitt en første bok om Bustenskjold.

—Tormod Wang i Bulls Press A/S skal ha en god del av æren. Han har stadig vekk ymtet frampå om en Bustenskjold-bok og holdt temaet varmt, forteller Jahnsrud.

Jason sa nei til Thule

Serien om Bustenskjold begynte å gå i Arbeidermagasinet (som senere ble omdøpt til Magasinet for alle) i 1935. Gamle sider derfra har vært utgangspunktet for den første boka og vil også bli det for de kommende Bustenskjold-bøkene.

—Sidene er avfotografert og det synes jeg har blitt bra, med unntak av noen få sider som har blitt litt mørke. I en del tilfeller har vi også måttet få låne filmer fra Universitetsbiblioteket. Men mer eller mindre har jeg samtlige av de rundt 1.000 sidene nå, sier Jahnsrud som likevel tilføyer at noen sider må han nok skaffe til veie via venner og samlere.

Selv om Bustenskjold og Prins Valiant alene burde være mer enn nok til å holde Jahnsrud sysselsatt mer enn hva en lærere i økonomiske fag i den videregående skolen har av fritid, har han også en rekke andre baller i lufta. «Reisen til Ken» og «Uther», en flunkende ny, amerikansk serien (som blant annet inkluderer 550 spesialeksemplarer signert av både forfatter og tegner) er forlengst ute.

—Jeg vil ikke snakke så høyt om de videre planene foreløpig, utover at jeg har sett et utkast til et nytt, norsk album som ser lovende ut. Jeg har ingen ting i mot nye norske tegnere, bare jeg finner noen. Jeg ville gi ut «Jernvognen» med manus av Stein Riverton og tegninger av Jon Arne «Jason» Sætherøy, men Sæterøy ville ikke. Jeg er helt sikker på at vi begge ville ha tjent penger på dette (trøsten får være «Lomma full av regn» av samme Jason. red.).

Etter den trange starten for tre år siden øyner nå Jahnsrud muligheten av at Thule forlag skal kunne bli en heldagsjobb. Det vil være oppfyllelsen av en livslang drøm.

—Jeg har lest tegneserier siden jeg var «så» stor, sier Jahnsrud og holder håndflaten en halvmeter over bakken.

—Asterix og Hårek og Tommy og Tigern er jeg glad i. Lyn Gordon og Rip Kirby av Raymond er også favoritter, men ingen ting kommer opp mot Prins Valiant.

Selv ikke en selverklært norsk adelsmann.

Fortsetelse fra forrige side

opplagshistorie. I løpet av kort tid steg salget av Arbeider-Magasinet til over 100.000 eksemplarer. I 1937 stanset serien for da mente både Rud, Bjørgaard og Lybeck at nok fikk være nok. Leserne ville det imidlertid annerledes. Etter mange heftige protestbrev kom serien tilbake og gikk så gjennom flere ti-år til Bjørgaard sa stopp for godt.

Nils Johan Rud fortsatte imidlertid som redaktør helt fram til 1970 da bladet gikk inn. Da hadde han arbeidet i bladet siden 1932. Rud lot mange kjente forfattere og tegnere debutere i Arbeider-Magasinet. Olav Norheim nevner blant annet Vidar Sandbeck, Tor Jonsson, Arthur Omre, Aasta Holt, Tore Deinboll, Olav og Trygve Mosebekk og Bjarne Restan i sin artikkel i den første Bustenskjold-boka.

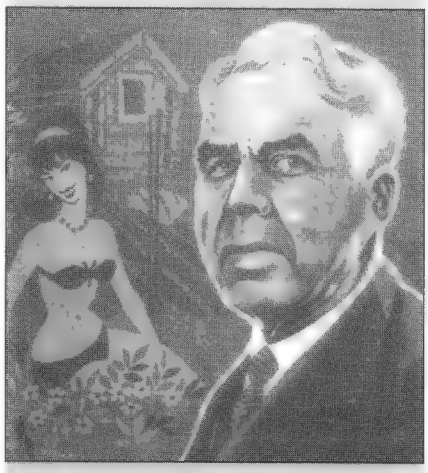

Sigurd Lybeck

Sigurd Lybeck (opprinnelig Lybæk) var yngst av fire brødre. Han ble født 25. september 1895 og vokste opp i enkle kår i Etnedal i Valdres. Allerede på folkeskolen i Lundstein krets viste Sigurd en fin evne til å skrive. Stiler på ti, 15 sider skrev han lett som ingen ting, forteller en gammel skolekamerat i boka «En folkets forteller» av Jul Haganæs (Omtalt i TEGN nummer 4, 89).

Selv om lysten til å bli forfatter kom tidlig til Lybeck, ble han først skogsarbeider, som far sin. Det drøyde til 1928, da var Lybeck 33 år, før gjennombruddet kom. På tur til Dokka oppdaget han et nummer av Arbeider-Magasinet utstilt i kiosken på stasjonen. Da Lybeck kom hjem til Etnedal igjen tok han fram et manus med tittelen «De to giftegalne kallene i Oladalen» og sendte det inn. Historien kom på trykk i Arbeider-Magasinet. Med god hjelp fra redaktør Nils Johan Rud videreutviklet Lybeck sine historier. Totalt skrev han mer enn 300 noveller og over 60 romaner.

I fjor, i anledning 100 års feiringen for Lybecks fødsel, ble det avduket en byste i hjembygda med tilhørende utstilling. Sigurd Lybeck døde i 1975.

Som den observante TEGN-leser du kan du ikke ha unngått å fått med deg navnet Jan P. Krogh. Men hvem er så denne figuren som stadig siteres ellers dukker opp i massemedia? Er dette spørsmål som du stadig vekk stiller deg så er du hermed invitert til et møte med Jan P. Krogh, generalsekretær i Norsk Tegneserieforum.

HIP TO BE SQUARE!!!

Krogh er født i 1958, og om hans oppvokst fortelles det at han tidlig oppdaget litteraturens gleder.

- Mine beste venner var bøker, jeg leste minst en om dagen under oppveksten. Jeg var totalt asosial dengang, ville heller sitte i et kott og lese og gi blaffen i verden. Jeg hatet verden, erkjenner han. Dette kunne nok endt tragisk, men som Krogh selv betegner det, gikk han fra den ene ytterlighet til den andre:

- I dag har jeg en nysgjerrighet på livet. Jeg har nok lykkes å beholde barnet i meg, og kan knapt få nok sosial omgang.

Uten hemninger

Hvem skulle tro at Krogh som barn var en sjenert og følsom gutt, idag møter man han nærmest daglig i aviser.

- Det er noe jeg har vært bevisst på og arbeidet med, men jeg er ikke PR-kåt. Det hele gjøres med et blink i øyet. Mitt ønske er å formidle tegneseriekulturen og kulturbildet rundt det. Når jeg stiller opp utkledd som Kaptein Rødskjegg er det kun en gag. Imidlertid er det en viktig sak å holde tegneserier i mediebildet, men ikke for å eksponere seg selv. Det er vanskelig å finne folk som kan drive PR på medienes premisser, en rolle jeg har tatt på meg til nå. Slik jeg ser det er tegneserier et «hyggelig» område, og jeg har ingen hemninger.

Krogh har vært i tegneseriemiljøet lenger enn de fleste, da intervjueren i sin tid (1990) kom med i NTF som styremedlem var allerede Krogh gamle far i huset. Hvordan startet det hele?

- Det var delvis et resultat av bekjentskap. Tomas Algard, i dag Semic, jobbet dengang som ungdomsleder i kommunen. Vi var kjente fra diverse ungdomsforeninger og han visste om mitt forhold til tegneserier. Så i 1985 spurte han meg om jeg ville bli kasserer i NTF: På det tidspunktet var NTF i krise. Den forrige kassereren hadde «stukket av» med kassen og man trengte noen hederlige til å drive videre. Jeg syntes det hele var ganske morsomt. Vi hadde mange ideer på den tiden, og det skjedde mye positivt i miljøet. Cappelen begynte å gi ut serier og alle mente at tegneserier var det neste store. I 1986 fikk vi blant annet ideen til Sproing. De andre foreningene som jeg var aktiv i døde ut, etterhvert ble lokalene her i Westye Egebergsgate ledige og vi kunne flytte ut av det bøttekottet hvor vi tidliger hadde vært. Det ble mer og mer tegneserieaktivitet. Jeg hadde jobbet som avgiftsrevisor, men det var et kjedelig arbeide, jeg studerte jus, men heller ikke det fanget min interesse. Så begynte jeg med antikvariat og fortsatt var NTF gøy. Jeg ble mer og mer opptatt av tegneserier og mindre av annet.

- Fra min tid i NTF husker jeg deg som en som boblet over av ideer, er du den kreative kilden i NTF?

- Jeg får ideer hele tiden som kan gjelde alt og alle. Men jeg er ingen gründertype og liker ikke å ta sjanser. Selv om jeg gjerne vil følge opp ideene, så er jeg glad at andre «tar» 9 av 10 ideer.

- Hva er din egentlige motivasjon i NTF?

- Jeg tror at tegeserier er kunst, en morsom opplevelse. Samtidig så liker jeg å jobbe med barn og unge. Nå er jeg altså blitt gift, men vi planlegger ingen familie. Jeg tror jeg kan gjøre bedre nytte ved å ta vare på andres barn. Vårt barn vil være «Tegneseriehuset»

Hjertebarnet

- Tegneseriehuset ja, hva er det?.

- Tegneseriehuset er tenkt som et allaktivitetshus. Et hus som samler tegneserieorganisasjoner, utøvende kunstnere og tegneserieformidling på ett sted. Et ressurssenter for tegneserier. Det vi tenker oss er en utstillingsdel med guide, en galleriedel der serieskapere kan presentere seg og sitt arbeide, et bibliotek

Jan P. Krogh ble brukt i NTFs vervekampanje i 1987-88, portrettert av Anders Smerud (?)

om og med tegneserier og kanskje internett-tilgang, et verksted/tegnestudio som unge serieskapere under etablering kan benytte seg av og kontorer og møterom.

- Vel og bra, men dette har vi hørt om lenge nå, hva skjer?

- Vi har nå solgt våre tidlige lokaler og klart å stable på bena en ganske solid grunnkapital, men vi har ikke nådd frem ovenfor det offentlige og banker. Kommunen vegrer seg for å ta stilling mens banker og næringsliv ser på tegneserier som useriøst. I det hele tatt har det vært mange vanskligheter som har forsinket prosjektet.

Men alt har ikke vært negativt. Forlag har tent på ideen, det samme har store deler av tegneseriemiljøet og allerede har vi fått nok materiale til en fast utstilling.

- Det som mangler er altså finansiering?

- Samt et egnet lokale. Det som er viktig for min kone og jeg er at vi også må kunne bo i disse lokalene, så det bør være et sted med både kontorlokaler, utstillingsplass og privat leilighet. Vi har sett på flere steder, men ennå ikke funnet noe egnet som også passer vår lommebok.

Konkurranse

- Vil ikke et slikt lokale konkurrere med Maihaugen?

- Egentlig ikke, vi vil ikke ha Maihaugens mulighet til arkivering, samt at her vil tegneserier være selve fundamentet. Et annet viktig apropos er at på Maihaugen henvender man seg til turister, mens her vil det være viktig å tilby noe ovenfor også andre som er interessert i serier, som journalister og forskere. Slik sett er det viktig at vi er plassert i hovedstaden.

- Mener du at det er et aber at Tegneserie-arkivet ligger på Maihaugen?

- Jeg tror at vi ikke vil kunne oppleve slike besøkstall som på Maihaugen, men det er nok lettere for journalister i hovedstadsavisene og gjøre et besøk her i byen enn på Lillehammer.

Siden intervjuet ble gjort, oktober 1995, har Krogh skaffet seg og tegneseriemijøet et eget hus.

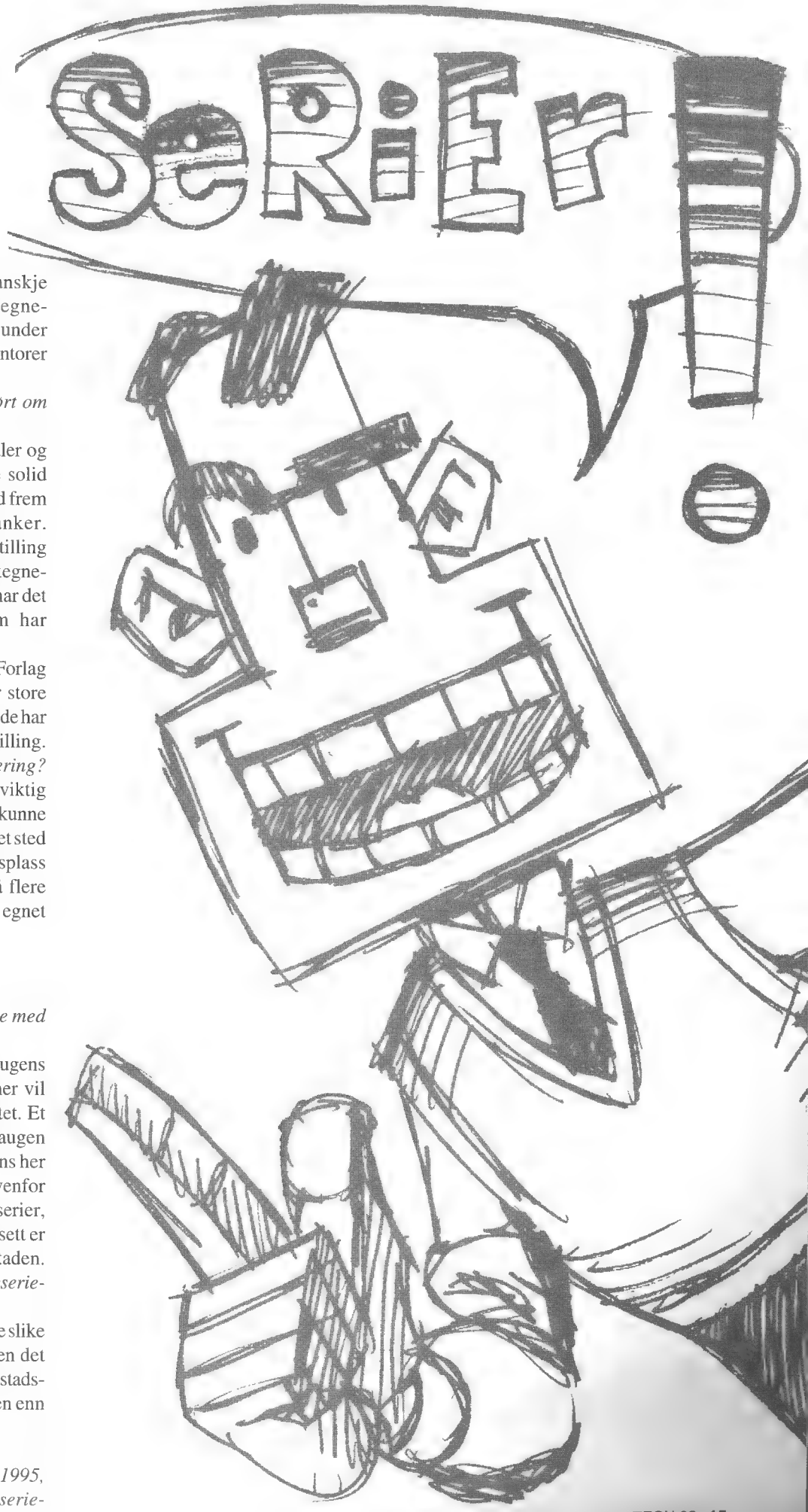

Jeg ligger på sofaen med en vakker kvinne i mine armer, som så mange ganger før. Og jeg tenker tilbake på alle alle de tidligere damene, helt tilbake til den første. Hva het hun igjen? Jo, Månestråle, var det visst.

Jeg slipper Martha Washington og går bort til de hvite bokhyllene i gangen. De som nå er hjem for mine tidligere forelskelser. Vakre, sterke, egenrådige kvinner. Kvinner som imponerte meg, som jeg falt for, som svek meg. Som for eksempel Den usynlige piken, da hun valgte Reed i stedet for meg. Men det er tilgitt nå. Vi treffes fremdeles av og til.

Mary Jane

I begynnelsen var det som sagt bare Månestråle, den indianske skjønnheten og den trofaste følgesvennen til Sølvpilen, kiowaenes høvding. Men den fascinasjonen varte ikke lenge. Hun lignet nemlig så alt for mye på en brevvenninne fra Lofoten som jeg sluttet å skrive til etter at hun begynte å supplere brevene sine med grove historier. Jeg, et vergeløst barn, sto fullstendig uforberedt på noe slikt! Så farvel Lillian og farvel Månestråle.

Savnet ble imidlertid heldigvis kortvarig da jeg oppdaget en betraktelig mer urban og sprudlende farlig pike: Mary Jane Watson, bosatt i New York og med en omfattende bekjentskapskrets som blant annet inkluderte en Peter Parker, som jo faktisk var identisk med netthuet Edderkoppen. Skjønt, det visste ikke Mary Jane om den gangen. Peter, den insektsdusten, hadde forresten bare øye for Gwen eller hva det nå var hun het — en matt og blekblond jentunge som ikke kunne måle seg med rødhårede eksplosjonen Mary Jane. Ikke noe rart at drømmejenta senere ble fotomodell og TV-skuespiller. Med sitt fantastiske utseende setter hun fortsatt de fleste i skyggen.

Det var forresten flere i Peter Parkers bekjentskapskrets som var... tja, interessante. Peter hadde nemlig også en del kontakt med damer som helst ikke ville gjøre annet enn å gå kledt i trange, dypt utringede trikoter, høye hæler og utfordrende blikk. Svarte katta var en dem, ekspert-innbruddstyv og skrudd nok til å finne på absolutt hva det skulle være. Peter hadde en romanse med henne, men hun fikset ikke at han tok av seg maska. Det ødela rollespillet som hun hadde en så urovekkende (?) stor sans for.

Hvor ble det av henne, skal tro. Kanskje jeg burde bla henne opp igjen?

No more Kreegah bundolo!

Lana og Lois

Andre kvinner kom og gikk. Clark Kent hadde en venninne ved navn Lana Lang — en helt annen og mer elektrisk spennende dame enn den daffe Lois Lane som syntes å ha blåst minst et par sikringer. Iallfall til jeg traff igjen sistnevnte på nytt for noen få år siden. Borte var husmorfrisyren og de kjedelige tweed-draktene. I stedet valset hun rundt i guttekort hår, himmelhøye hæler og dristige kjoler som var mer hud enn tekstiler hun også. Det må ha vært noe med 80-tallet... Kvinner flest forandret seg da, sånn jeg husker det (vagt) i dag. Akk, ja.

Men fremdeles fortsatte en del av dem i det tradisjonelle sporet. Som den fortryllende Natasja, flyvende flyvertinne i mange år. Men ingen ordinær kaffe eller te-flyvertinne. Hun takket nei til flykapteinens invitasjon inn på det dust opplyste hotellrommet før jumbojetens himmelstrebende retur morgenen etter. I stedet var hun som en magnet på skurker, intriger og eksplosive hendelser. Pang! Men hun visste både å slå fra seg og fyre løs med skarp ammunisjon om «the bad guys» kom for nære. Men Natasja luktet likevel aldri påtrengende mye av kruttrøyk. Parfymedynket og lekker kom hun alltid uforskammet godt ut av det foran et speil.

Det har de forresten til felles de aller fleste av mine tidligere kvinnebekjent-skaper. Uansett hvor mye det stormer rundt dem, stryker de ikke til lekker og velstelt-eksamen. De blir ikke verre av å komme i hoftesvingende flokker heller. Som engelske Amanda, asiatiske Laurence og amerikanske Jaimie, som sammen gikk under betegnelsen «Tress i damer». Laurence var, så vidt jeg husker, en virkelig mester i judo og andre beslektede kampteknikker. Men verken hun eller de andre to hadde så mye til overs for «mannfolk» (uttalt i et foraktelig toneleie). De fant de fleste av arten kjedelige, forståelig nok.

Du er visst ikke akkurat den "frigjorte" typen, "miss" Lane?
Noen menn liker sånne, mens andre liker dem mer "kvinnelige".
Ikke sant, Peter?
Trekk inn klørne, MJ.
Peter er søt...

I et sjeldent møte i 1976 møtte Supermann og Edderkoppen i et album på Williams forlag. Også «fruene» fikk være med; damen med den taggete panneluggen, Mary Jane, er Peter «Edderkoppen» Parkers daværende kjæreste, og husmoren til høyre er Supermanns ditto, Lois Lane.

Modesty

Når jeg tenker meg om er det vel ellers ikke noe unikt i at serie-jenter er nokså kyniske i sin omgang av mannfolk. Bruk og kast-mentaliteten er nokså utbredt. Som Modesty Blaise, den svartøyde, høyreiste skjønnheten med sin mystiske bakgrunn. Hvor mange ganger har vel ikke hun reist fra nok en utslitt, logrende elsker etter å ha gitt ham et vennlig farvel-klapp på hodet? Men det er tross alt bedre enn den skjebnen andre av hennes guttevenner har fått. Noen har tilfeldigvis stått i veien og har måttet bøte for livet for det som resultat av Modestys uforbeholdne fiendskap til (store) deler av forbryterverdenen. Modesty bryter vel ellers med trenden om at de vakre, slagkraftige kvinnene kommer uskadet fra selv de utroligste eventyr. Jeg synes tydelig å kunne erindre både blåveiser, skrammer, skrubbsår, skudd i bein og armer og sikkert mer enn én hjernerystelse.

Kelly Green har også fått gjennomgå. Hun hadde et et relativt rolig og storbrystet liv inntil ekte- og politimannen ble skutt og drept. Det tvang rødtoppen med det grønne navnet til en ny og, skulle det vise seg, uhyre fa-fa-fa-farlig yrkeskarriere. Hun er heldig som har sluppet fra det med bare blå blåmerker, hvit gips og rødt neseblod, så langt.

Jeg hørte en gang en mann (ha!) hevde at alle de slagkraftige kvinnene, som Modesty og Kelly, egentlig bare er menn i kvinnekropper. Jeg er generelt sterkt uenig (og er villig til å møte vedkommende i en duell på liv og død med dunputer når som helst, vedrørende denne saken). For hvorfor skulle det vel ikke være like naturlig for en kvinne som en hvilken som helst mann å få utløp for sin aggresjon? (Jeg er sikker på at du kan navngi flere mannlige pasifister enn kvinnelige).

Somerset og Sala

Kvinner viser ellers ofte en utrolig oppfinnsomhet når de havner i uføret. Det er ikke for ingenting ordtaket sier at nød lærer naken kvinne å spinne.[1]

Somerset Holmes, for eksempel. Tenk på den håpløse situasjonen hun brått befant seg i: Fullstendig uten hukommelse, omgitt av snikmordere på alle kanter, uten å kunne stole på noen... Men tror du hun setter seg ned på gulvet med beina trukket opp under seg og hyler ut i panikk, i skrekk, i totalt oppgitthet overfor den grusomme skjebnen? Nei, ikke Somerset. I den endelige konfrontasjonen er det ikke hun, men den mannlige skurken som faller med overrasket blikk omkring i døden. Og når den kjekke unge heltemannen i serien på sine knær ber henne om å bli, smiler hun bare svakt og blir borte som et vindpust mens politihelikoptrene skygger for månen.

Det er ellers generelt irriterende å oppdage hvor liten tiltro mange menn har til mine venninner. De omtaler disse representantene som vakre kulisser, som hjerneløse høner som alltid havner i trøbbel og som konstant må reddes, som tiltaksløse, uten initiativ, kjedelige, ensporede, kommende husmødre eller bare mødre, pyntedokker og det som verre er. Hørt sånn tull. OK, OK, det var kanskje sånn på mor og mormors tid, med dama til

Er det lurt å bli her? JOSEPH vet om denne leiligheten.. På den annen side kan det være et utgangspunkt jeg fungerer på en måte som lokkemat.. Uhyggelig, men nødvendig for å komme videre med denne saken

Den utrolige og franske Adele Blanc-Sec (av Tardi)

Lyn Gordon og slike, men allerede da var eksemplene på det motsatte mange. Ta for eksempel Sala Palmer. Tok hun til takke med et intetsigende liv med skinnende cocktailglass og lange silkekjoler mens kattetarm- og blåse-i-det-orkesteret konstant spilte langsomme valser og briljatinskinnende gentlemen svermet etterbarberingsvann-stinkende omkring? Neppe! Hun stupte bokstavelig i det. Ble olympisk mester, svømte seg til flere gullmedaljer, la ut i svarteste jungelen, ble hypp på en gubbe på 400 år og lot seg ikke skremme av dødelige bandarer. Nå har Sala riktignok blitt litt mer av et familiemenneske i det siste, men det gjelder for husbonden også.

På mange måter har Sala vært langt mer interessant enn trikotfyren hun er gift med. I tillegg til en idrettskarriere som kan gjøre en Koss misunnelig, har hun også hatt et spennende yrkesaktiv liv. Med jobb i FN har hun gjentatte ganger blitt sendt inn i områder med politisk ustabil situasjon, hvor katastrofene har stått i kø og hvor menneskeliv betyr lite. Men har Sala brutt sammen og latt seg legge inn på nærmeste sanatorium? Never!

Adele Sec-Blanc

På samme måte overstråler utallige andre av serienes kvinner fullstendig sin mannlige omgangskrets. Jeg nevnte Martha Washington helt i begynnelsen. Fra den mest bunnløse slum kjempet hun seg opp til en ledende plass i de militære styrker — 16 år gammel. Eat your heart, Kaptein Miki.

Og eksemplene er så mange flere. Jeg begynner godt å forstå hvorfor det alltid ender opp med at jeg blir liggende alene på sofaen. Jentene har andre og langt mer dynamiske ting å ta seg til. January Jones, for eksempel. Hun hadde ikke mer enn krysset Atlanteren alene i sitt fly, før hun kastet seg inn i nærmeste topptrimmede bil for å delta i en bilrace med livet som innsats. Og hvem var det som med knyttneven satte et skikkelig punktum midt i trynet på den tvilsomme, mannlige spionsjefen — ingen annen enn January.

January må likevel ha meg unnskyldt, for sammenlignet med den utrolige franske Adele Blanc-Sec blekner hun fullstendig. Hennes biograf Jacques Tardi kan knapt nok ha trodd sine egne ører etter som han nitidig nedtegnet drama etter drama i Adeles liv. Dramaer som hun selv så vidt løfter på øyenbryene til, elegant og upåvirkelig som en Sarah Bernhardt eller Greta Garbo. I den grad Adele lar seg påvirke av andre menneskers skjebne, er det medsøstrene som får hennes sympati. Og i den grad hun tenker på menn er det i lite fordelaktige vendinger. — Hva er det for en klovn, undrer Adele når ypperstepresten for den livsfarlige Pazuzu-sekten kommer fram på podiet. Og når Adele går i teateret for å beskue den store dramatikers seneste verk, avfeier hun det som «møl». Med beina på bordet, sigaretten i munnviken og drammeglasset i hånden kan hun riktignok minne om en forsoffen amerikansk eller bergensk detektiv, men jeg vil bare påpeke — de kom første mange tiår etter at Adele hadde avsluttet sitt livsverk!

Linda er bekymret for hva som har skjedd med hennes partner (fra Les heros de l'equinoxe). Den kunstinteresserte leser vil se at billedruten er tegnet etter et stilleben av den hollanske kunstneren Willem Claes Heda (1629). Den samtidsorienterte leseren vil huske at Linda i det siste albumet har økonomiske problemer, men om det er det som har fått henne til å stille opp i den franske utgaven av Playboy er mer uvisst.

Linda og en dust

I en helt annen tid lever Linda fra serien om Linda og Valentin (merk rekkefølgen de offisielt omtales i). Hun viser imidlertid den samme viljestyrke, det samme pågangsmot og den samme evne til flokeløsing som så mange andre kvinner er besjelet med.

Satt opp mot den dusten Valentin lurer jeg virkelig på hvorfor hun gidder å dra på ham. Men for Linda blir det kanskje det samme som å ha et kjæledyr, en dum liten bastard eller en treg skilpadde som kan være der som et supplerende element i bakgrunnen i tilfelle hun skulle få behov for å dele sine tanker med noen.

Tro ikke at jeg er ironisk her. Det er jeg nemlig ikke. Eksemplene som underbygger Lindas fullkommenhet og Valentins totalte mangel på det samme er mange. Vi ser dette tydelig blant annet i albumet «Byen som druknet». Ombord i en mørk kahytt i en gammel, skjellnedgrodd skute havner Valentin i et durabelig slagsmål med en ukjent fiende. Det er først når Valentin ligger der med nesa i været at han blir klar over at han har fått juling av Linda.

— Nok for i dag, konkluderer Linda, uten å være anpusten en gang. —Du ser forresten ikke ut til å være helt i form.

Snakk om å sette det overdimensjonerte mannlige egoet på plass.

Linda benytter seg imidlertid ikke av sin fysiske og intellektuelle overlegenhet unødig, slik en mann ville ha gjort hvis han hadde vært i samme situasjon. Bare øyeblikk etter at Valentin har uttalt følgende fordomsfulle uttalelse:

—Jentene i romtidstjenesten begynner å bli frekke. Har alltid ment at tjenesten burde ha vært forbeholdt menn, serverer Linda ham det lekreste måltid med levende lys og alt. Rett skal likevel være rett: Linda serverer maten direkte fra hermetikkboksene!

Casestudy: Linda dukket opp i første album, en enkel pike fra middelalderen, og siden har hun ikke forlatt serien, men blitt mer enn en kvinnelige sidekick til den stadig mer enfoldige Valentin. En moderne pike som fortsatt ikke kan lage mat...

Franka og Zainab

Ikke i helt samme klasse, men vel verdt å nevne likevel er nederlandske Franka som jobber ved Kriminalmuseet i Groterdam. Hun må også jevnlig tråkke til med sin rådsnarhet, effektivitet og praktiske sans. Mannfolkene hun omgås er like upraktiske som en tannbørte med stålbust. De blir sittende fast i den utstilte gapestokken, de finner parkeringsplass, men ingen mynt til parkometeret, de ender skrubbsårforslåtte opp med sykkelvrak etter selvfølgelig og viljeløst å ha kjørt ned i trikkeskinnene. Alt mens Franka avslører skurkenes hemmelige gjemmesteder, kommer seg ubemerket fordi de mest avanserte alarmsystemer og ut igjen, riktignok med en del vanskeligheter, men ingen er perfekt!

Perfekt er heller ikke Zainab, en svært nær slektning av danske Sussi Bech. Zainab har på mange måter langt mindre kontroll over situasjonen enn mange av sine medsøstre, noe som nok har sammenheng med at hun lever i en tidsalder hvor kvinners meninger ikke var mye verdt for de herskende menn. Samtidig er hun likevel spillets mester, ikke minst fordi hun vet å spille på mannfolkenes utallige svake sider. Kvinners sluhet, kaller noen det. Jeg velger å kalle det overlegen intelligens. Og etter å ha sjarmert de dumme kallene og ungkarene i senk, unner hun seg å la seg sjarmere av dem selv også. Hun er såpass menneskelig, Zainab.

Menneskelig og eksotisk er også Yoko Tsuno, en ung jente fra Japan, datteren av den anerkjente vitenskapsmannen Seiko Tsuno. Hun er utrolig når det gjelder å beherske slikt som tradisjonelt blir betegnet som såkalte mannlige ferdigheter. Hoppe i fallskjerm, føre et jagerfly, dykke ned til nesten umulige dybder? Yoko gjør alt uten at den østerlandske roen forlater

Den kvinnelige (undergrunns) tegneren Roberta Gregory fotfølger porno, yuppier, hennes tegneseriekollegaer, skader som man volder seg selv og annet i denne «trash-and-burn-trip» gjennom 90-årene. Hovedfiguren er en kvinne man helst ikke vil møte i en mørk gate, Bitchy Bitch, som definitivt ikke er en søt Lois Lane eller Betty...

Tankgirl, en seriefigur hinsides alle klisjer, en Rambo med bryster...

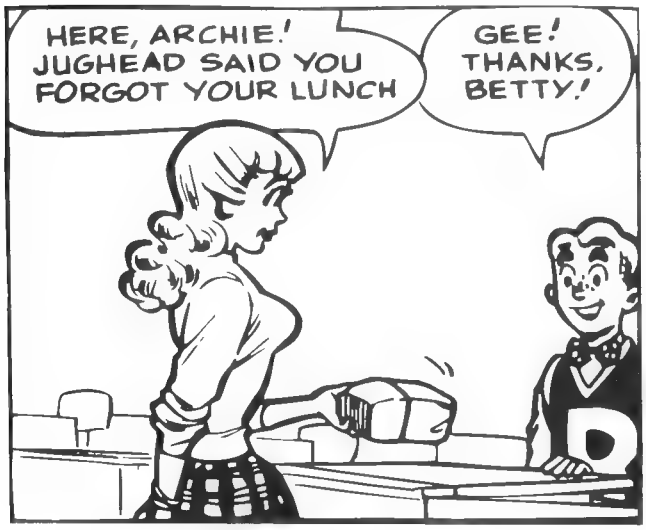

En Betty blant flere, prototypen på den skikkelige (tegneserie-)jente, og har knapt forandret seg siden 1941, i sin konstant kamp å holde alle andre skolepiker unna fregnete Archies oppmerksomhet, slik at de kan drikke sjokolade og holde hender.

Modesty Blaise, den svartøyde, høyreiste skjønnheten med sin mystiske bakgrunn.

Yoko Tsuno, vidunderkvinnen, som gjør alt uten at den østerlandske roen forlater henne et øyeblikk.

hennes ansikt. Samtidig har hun ikke mistet sine kvinnelige verdier. Når ville Dan Cooper har tenkt samme tanke: — Far hadde tårer i øynene. Det skal du få betale for, Kazuky.

En annen som lot folk få betale for sine ugjerninger er en gammel flamme fra gode, gamle Tempo. Husker du Whip? Mer enn fullverdig medlem av Kaiman-gruppen. Hun lot seg ikke tråkke på tærne eller klemme på puppene, verken av de øvrige, mannlige medlemmene, eller av de mange skurkene, det være seg grådig, grusom mafia eller samvittighetsløse krigsprofitører hun kom i nærkontakt med. Og samtidig kunne Whip være dødelig elegant. Jeg husker spesielt den gangen hun kom til middagsselskap, elegant antrukket i sort og med store øredobber — fulle av drepende giftgass.

Så mange minner, så mange kvinner. Og ennå har jeg bare nevnt brøkdelen av dem! Tegneserier — en gutteting? Neppe, iallfall ikke*i* seriene.

Cat Claw og desslike

De senere årene har det kommet til mange nye bemerkelsesverdige kvinner. Tank Girl er en av dem. Vel så spennende er den kvinnelige omgangskretsen til brødrene Hernandez slik den blir gjenfortalt i serier som*Mekanix* og*Love and Rockets*. Kvinnelige brytere, enslige, initiativrike alenemødre, kvinnelige sheriffer, kvinnelige kinoeiere, kvinnelige flymekanikere. De inntar hvert eneste yrke, enhver profesjon og gjør seg øyenbrynhevende bemerket.

Etter denne lange lovprisningen kan det være på sin plass å innrømme at alt ikke bare er fryd og gammen. På samme måte som TV3 kårer Skandinavias herligste mann O mann, finnes det kvinner i seriene som burde ha tatt seg sammen, og det for lenge siden. Enkelte har allerede tatt til fornuften, slik som Whiplash. Nå er hun kanskje bosatt i Tønsberg hos Morten Myklebust og opptatt med andre sysler enn å gå kledt i plastikk, tettsittende skinn og lærpisk?

Og CatClaw burde få på seg mer klær før hun fryser på seg lungebetennelse og blærekatarr. Og damene Conan omgir seg med, er jaggu ikke mye verdt. Som en jeg nylig ble kjent med (helt sånn i forbifarten). Hun het Mellani, men hun var kjent som «Mellani med de mange menn»(...). På den ene siden kan det vel hevdes at bakgrunnen for navnet skyldtes initiativ og manglende lyst til å falle inn i den tradisjonelle barbar-husmorrollen. Men en annen forklaring er nok riktigere: Mellani er et offer, et offer som unnlater å bryte ut på grunn av noen fattige gullmynter. Når hun til slutt blir sittende igjen uten en eneste mynt i en svett barbars armer, flekket av andre menns blod, er det nesten så hun fortjener det. Ta deg sammen, Mellani! Har du ikke hørt om Røde Sonja?

Blondie og Betty

Nei, mer om kvinner som ofre, kjønnsobjekter, pyntedokker og kulisser, vil jeg ikke si i denne omgangen. Kvinner er nemlig ikke lenger det. Noe som også kommer tydelig til syne når stikkordet er humor og ikke eventyr. For selv Blondie, som i årtier var det mest tradisjonelle husmor-vesen noen gang kreert, tok til slutt til fornuften og ble yrkeskvinne. I dag tjener hun vel betraktelig mer enn det forvirrede, karrieremislykkede matvraket hun er gift med. Hvorfor har hun ikke forlangt skilsmisse for evigheter siden?

Betty synes å ha et noe mer harmoisk familieliv. Heller ikke mannen hennes, Bob, har oppfunnet kruttet, men Betty har mer enn nok krutt selv til å la det gå inn på seg. Gary Delainey, som faktisk var den aller første til å bli kjent med Betty, sier det slik, i et kort intervju i seriebladet Billy: Betty er en heltinne av vår tid. Hun lar seg ikke knekke av livets oppoverbakker. Hun er nysgjerrig og utadrettet. Hun er litt brautende og roter det til i miljøet sitt, men hun er aldri slem. Bety blir aldri svar skyldig og hun har alltid sitt gode humør i behold. Hun liker seg på kontoret og hun håndterer PC og stiftemaskin med samme innlevelse. Datamaskiner gjør henne av og til sint, og hun prøver å ikke bli slave under teknikken.

Og hvordan er så Bob: Jo, mest opptatt av å svinge ølglass og beherske fjernkontrollen godt nok til å få med seg samtlige sportssendinger.

Hvem ville du helst bli kjent med?

Hvem som virkelig har overtaket på kjønnsfronten kommer enda tydeligere fram ved et kort blikk på en annen serie som har seilt opp i løpet av de seneste årene, og som har en mannlig hovedperson, nemlig Herbert. Da han forsøker å servere hunden sin Hundbert avokadodip, nekter hunden og påpeker at den hater avokadodip.

— Hvordan kan du vite det uten å ha smakt på, spør Herbert. Hvorpå Hundbert repliserer:

— Hvordan kan du vite at du ikke liker å stappe potetgull opp i nesa di? Du har aldri prøvd det.

Det burde være unødvendig å si at Herbert i neste rute fyller nesa si med potetgull.

Nok en gang: Hvem ville du helst bli kjent med?

Flyvertinnen (og Barbidollen) Natasha i en mindre innpakning.

Aina Foxtrot

En parallell finnes for øvrig i Foxtrot. Mannen i huset er en dust. Kvinnen er hun som får familien til å fungere. Det er hun som sitter ved datamaskinen når han kommer og spør om hun kan varme opp litt suppe for seg.

— Jeg er opptatt, Roger. Du får klare det selv, sier Aina, husets frue og mester. —Jeg er jo syk, sier Roger. —Er det snakk om en hjerneoperasjon, eller? Bare åpne den dumme boksen og hell innholdet i ei gryte, svarer Aina, tydelig irritert. Når så Roger kommer med suppe i en kasserolle og spør: — Og nå da, konstaterer Aina: — Nå er det snakk om hjerneoperasjon.

Nei, tegneserienes kvinner er herlige, sterke og stolte, initiativrike, oppfinnsomme, interessante og flotte, i motsetning til de latterlige, egosentriske, enfoldige og selvmedlidende mennene, som ikke gjør annet enn å slå hverandre i ansiktet eller panisk speide etter en sterk kvinne til å ta hånd om seg.[2]

Til alle dere vidunderlige kvinner, fra dypet av mitt hjerte: Takk for at dere er til. Takk for at dere har reddet tegneseriene fra å henfalle til total likegyldighet. Noe menn - og menn alene, ville ha klart raskere enn du klarer å si *Kreegah bundolo!*

Månestråle sier aldri nei takk til litt moro med gutta

Fotnoter:

1) Finn Bjørklids ennå uutgitte bok, «Hypermoderne norske ordtak», sier det slik: «Nød lærer naken kvinne å bli fotomodell».

2) Betimelig spørsmål: Med slike gjentatte beskrivelser av menn, hvorfor leser da menn (gutter) tegneserier egentlig? Hjerneoperasjonen neste, eller rett til likestillingsombudet?

Artikkel av Finn Bjørklid

FORLAGSHUSET SOM BRANT N (TO GANGER):

Historien om Gilbert Shelton, Freak Brothers, Rip Off Press og en katt.

ED TIL GRUNNEN

En vill mann med skrukket tenner, lang tunge hengende ut av en åpne kjeft, bustete hår og skjegg springer rasende avgårde med sinnsyke øyne og knyttede never mens han brøler:* «Those god damn hippies! Where's my shotgun? I'll kill the sons of bitches!»** ***Det er slik Gilbert Shelton, den avslappete ølboks-samleren og globetrotteren presenterer seg i en av sine ruter.

Det sies at de som husker 60-åra aldri selv var tilstede. Her skal det forsøkvis motbevises. I 1969, på høyden av motkulturbevegelsen (eller rørsla, som vi sa den gangen) i San Francisco, pågikk den en tilsvarende revolusjon i tegneserieindustrien med odd mot den etablerte utgivelsespolitikken. Det var midt i denne sosiopolitiske malstrømmen i San Franciso som et underlig firma ble grunnlagt i toppetasjen i et gammelt operahus av noen unge, skjeggete fyrer fra Texas.

Med tiden skulle forlagshuset vokse seg ute av sin beskjedne begynnelse bestående av en gammel trykkerivalse, et tomt loft og trykking av konsertplakater. Med det selvmotsigende navnet *Rip Off Press* (som betyr både «å rive ut» og, aller helst, «svindel») er forlagets mest kjente utgivelse *The Fabulous Furry Freak Brothers* («De fabelaktige, frynsete frikebrødrene»), skapt av Gilbert Shelton i 1968. Rip Off skylder det meste av sin suksess til den kreative og lett eksentriske tegneren, ofte titulert som Editor-in-Chief (på norsk noe slikt som Aller Øverste Sjefsredaktør), og som han selv beskriver som en stilling som innebærer at han betaler seg selv for å reise verden rundt og lese tegneserier.

Gilbert Shelton

Foruten historiene om Brødrene Franklin, Freddy og Phileas Freak, er historien om deres katt (nåja, egentlig kun Freddys) best kjent i Norge.

Disse historiene er stort sett gjort i samarbeid med tegnerne Paul Mavrides og Dave Sheridan.

Hans første seriesuksess var imidlertid superheltparodien «Wonder Wart-Hog», av mange regnet som den første underground-seren, i 1963.

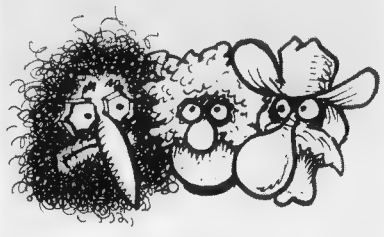

Frikbrødrene

Egen utgivelse (riktig nok sammen med To trøtte typer, sine norske slektinger) på Imperiet/norsk forlag i 1989. Ikke allverdens trykkvalitet kanskje, på denne fortellingen om hva som skjer når Frikbrødrene gjør bønder av seg...

Feite Freddys Katt

Kom på norsk i egen luksusutgivelse på Cappelen i 1988. Etter sigende en utgivelse som Gilbert setter meget høyt...

Suksess i berg- og dalbane

Rip Offs første Frikebrødre-utgivelse kom i 1971 og forlaget har siden utgitt et femtentalls ulike hefter med de tre frynsete brødrene og solgt rundt det tilsvarende antall millioner av det samme. Omslaget viste de tre brødrene på vill flukt fra politiet som halser etter og svinger køllene over hodet. Mens de løper bærer brødrene en vannpipe og røyker fra hvert sitt munnstykke. Den ene, Feite Freddy, plystrer lystig «Toot-toot» på utpust.

Tegneseriene har vært i konstant gjenopptrykk, men også utgitt i oversettelse og original andre land som i de aller fleste EU-land (og de er særlig populære i Tyskland), inkludert Skandinavia og Finland. Til tross for kollapset i undergrunnsmarkedet på midten av 1970-tallet, som sendte de fleste motkulturelle og alternative foretak overende, har Rip Off Press holdt det gående uten stopp, selv om forlagshuset har brent ned to ganger. Eller var det tre? De fantastiske frikebrødrene, og ikke minst deres navnløse katt, har vist seg å ha en klassisk populæritet som går hinsides hippie-publikumet for to tiår tilbake som serien opprinnelig var laget for. Nye generasjoner omfavner den lett politiske dop-humoren uten vanskeligheter. En av hemmelighetene til populariteten, foruten at Gilbert Shelton*kan* fortelle en historie, både de korte gagpregede som de lengre og episke, er at humoren aldri har vært bundet fast til dopen. Det illegale rusmidlet er bare frikebrødrenes utgangspunkt for alt de gjør og skylden for det meste som går galt for dem.

I tillegg til Gilbert Shelton har også en rekke andre tegnere funnet oppholdssted i Rip Offs utgivelseskatalog, som på mange måter kan ligne på en Hvem-er-hvem-i-amerikansk-underground: Jack Jackson, Joel Beck, Larry Gnick, Zippy-tegneren Bill Griffith og den avdøde Dave Sheridan, blant flere. I på nittitallet har Rip Off vært det amerikanske ståstedet for utgivelser av alternative serier fra Europa med navn som Hunt Emerson, Leo Baxendale, Charlie Schlingo, Nazario og Joost Swarte.

Synkende salg av undergrunnserier har også vært merkbart hos Rip Off. Den tradisjonelle distribusjonen gjennom såkalte Head Shops, som var hippienes småbutikker hvor man kunne kjøpe rullepapir, vannpiper, chilummer, indisk røykelse, meditasjonsbøker og ikke minst utflippete tegneserier, ble rettsforfulgt under Ronald Reagan-perioden og forsvant en etter en. Postordresalget ble senere den vesentlige sprederen av serier. I de siste årene har Rip Off også signalisert at de vil utgi serier som i høyste grad er «overground» og kan gå i de offisielle kanalene som vanlig kiosker og bokhandlere uten vanskeligheter.

På eventyr med hippien Jesus

Fire suspekte fyrer fra Texas med langt hår og skjegg ramlet lett dopet ned i San Francisco. Gilbert Shelton, Jack Jackson, Dave Moriarty og Fred Todd brukte sparepengene på en Davidson trykkerivalse og flyttet opp på loftet til en kjenning, Don Donahue. Det var en skikkelig vakker og gammel bygning. Det

Forrige side:
To hårete menn med respektive eksempler fra Rip Offs Press

Denne siden.
Alternativt interiør

var andre etasje i Mowrey's Opera House, og som hadde fungert som rådhus rett etter det første jordskjelvet.

Don Donahue trykket allerede *Snatch Comix* på sin egen lille trykkerimaskin, men for 25 $ i måneden fikk de fire en nøkkel til loftet på lik linje med en rekke andre lyssky individer. Rip Off Press var et faktum på samme sted hvor Donahue drev på med noe lignende, og Ben Van Meter produserte pornofilmer der, og i et hjørne kamperte to forsofne hippier og bikkjene deres. I dynger rundt om de ulike foretagene lå gammelt søppel som minnet om nabolaget utenfor. Man måtte være forsiktig å fotografiere utenfor bygningen for at ikke horene skulle tro at det var *de* som ble foreviget. Eller man kunne få lommene vrengt og få lommeboka rappet. Ripped off, så og si.

Tegneserier var ikke det eneste som ble trykket, falset og skåret. Rock'n'roll og andre flyktninger fra Texas var en stor business. På et musikksted, Avalon Ballroom, var det folk som Chet Helms fra Texas som styrte. Og andre berømtheter fra Texas som Janis Joplin, Boz Scaggs, Steve Miller og andre føk rundt med eller uten gitarene sine. Gilbert Shelton tegnet konsertplakater for dem sammen med folk som Mouse & Kelly, Rick Griffin, Victor Moscoso og flere.

Rip Off var mer et trykkeri enn forlagshus de første fem årene under mottoet «lav pris og moderat kvalitet». Mens de likevel holdt på tok de noen ekstra runder med papir og trykket noen flak med tegneserier. Det var Robert Crumb som startet selve undergrunnstegneserien som sådan med sin *Zap Comix*, selv om det fantes tidligere ting som Jack Jacksons *God Nose* og *Jesus' Eventyr.* Rip Offs første sies å være Crumbs lille hefte *R. Crumb's Comix and Stories,* og så *Big Ass* og *Motor City Comics* og nye utgaver av *God Nose.* Den første utgivelsen med *Adventures of Jesus* ga et rimelig overskudd. Distribusjonen var ynkelig, stort sett spredt fra hånd til hånd, frisk kapital for nye ting eksisterte ikke mens tolv trykkere og to til tre tegnere mot alle odds hanglet igjennom.

Da Fred Todd kom tilbake til bygningen sto en smilende Gilbert Shelton og beundret plakaten for firmaet over døra. Det var første gangen Todd så Rip Off Press som navn. «Lett å huske og alt for mye arbeid å forandre på det nå,» mente Shelton da Todd kom med motargumenter. Rett etterpå var Todd nede på elektrisitetsverket for å betale regningen og fikk sine bange anelser bekreftet da de skrek til ham: «Hvem er det du tror du lurer med et slikt navn?»

Altfor mye sverte

Navnet var også symbolsk for hvis de brukte for mye sverte måtte de rive rockeplakatene fra hverandre flak for flak mens trykkerimaskinen var i full gang, og som sier noe om trykkerikvaliteten. På et slikt sted forventet man nesten at en langhåret fyr ville sette håret sitt fast i maskinen mens den var i gang,. Det skjedde også, husker Shelton. Hele to ganger! Fred Todd minnes at det var en smule forstyrrende en gang han kom tilbake til loftet etter at han hadde tegnet akt på kunstinstituttet hele dagen og oppdaget at det fløy nakne skuespillerinner rundt og viftet med tingene sine.

Det regner ganske ofte i San Francisco, og ett spesielt år var det ekstra mye nedbør. Taket lekket som en sil og den eneste måten å holde trykkeriområdet noenlunde tørt var å legge ut et telt av plastikkduker på det flate taket slik at det i steden fosset nedover veggene. Fortsatt var gulvet vått mens elektriske ledninger lå rundt og gnistret.

«Brannen i april 1969 var interessant ting,» minnes Todd. De trimmet seriebøker og stappet det avkappete i plastsekker og etterlot det rundt i det utbombete nabolaget. De fleste husene omkring hadde ingen eiere, men det bodde masse uregistrerte mennesker der. Papir og lettantennelig avfall og unger som leker med fyrstikker var ingen heldig kombinasjon. En dag tok nabohuset fyr på det verst tenkelig tidspunkt: samtidig som et rock'n'roll band øvde med sitt hjernebølge-lysshow og stemte de elektriske instrumentene var et annet band på veg opp i heisen.

Noen minutter var alt de hadde for å evakuere bygningen. Brannfolkene hindret videre bruk av heisen, men musikerne lempet det de hadde av kostbare instrumenter inn mens de selv sprang ned trappene, bare for å oppdage at alt de eide ble stekt sammen med resten av huset. Rip Off hadde stabler av tegneserier lagret opp som brant lystig. Gilbert Shelton sto utenfor sammen med de andre og stirret fascinert på flammene da en vannhydrant rett ved eksploderte og slynget ham klissvåt mot en murvegg. Bare skjelettet av bygningen sto tilbake.

«Vi flyttet til Family Dogs kontorer,» forteller Todd, og var der en stund, flyttet rundt og ble værende i et eks-hotell som var ment å bli revet av byfornyingen, utvidet etterhvert samtidig som husleien steg med tusen prosent i løpet av den neste tiårsperioden.

En ny periode for Rip Off startet da en krøllhåret og jovial Larry Gonick spaserte inn døra og brakte med seg brillant materiale, bortsett fra at det ikke var typisk undergrunn og ikke for det samme publikumet som leste om Frikbrødrenes utskeielser, men det var så bra at bare måtte utgies. Det *var The Cartoon History of the Universe* og hvor de fem første heftene ble utgitt samlet i et bind i Norge under tittelen *Ned fra trærne*. På en meget vittig og samtidig svært etterrettelig måte fortelles jordens og menneskehetens (tegnete-) historie fra og med det store smellet av en tidligere matematikklærer som kan både tegne og fortelle. Uten at profitten ble altfor stor ble mestparten solgt til skoler, universiteter og biblioteker.

«Det finnes en vits,» forteller Shelton, «om en lærer som sier «Okay, slå opp på side 257 alle sammen. Det er side 14 for deg, Mr. Shelton».»

Frynsete friks og deres katt

De fantastiske, men frynsete frikebrødrene Fat Freddy, Freewheelin' Frank & Phineas Freak, på norsk Feite Freddy, Frihjuls-Frank og Finn Frik, begynte som reklame for en liten film som Gilbert Shelton gjorde, en 16 mm svart-hvitt greie kalt *Texas Hippies March on The Capitol*, i kun en utgave som han senere mistet. Reklamen ble bedre mottatt enn selve filmen.

«Så jeg fortsatte som tegneserietegner og glemte mine drømmer å bli filmregissør,» forteller Shelton. Det var mens han fortsatt var i Texas rundt 1967-68 og utga *Feds and Heads* på universitet. Den første reelle Frikebrødre-historien var den med den gigantiske og magiske maijuanaplanten. De fleste var ensidere med klassiske sluttpoeng i tradisjonell forstand, unntatt at vitsen som regel var relatert til dopmiljø. Sheltons tegnestil var i begynnelsen preget av en tett, dekorativ, munter, og nesten fanatisk skravering, men den ble løsere og løsere med årene. Først når han begynte å tegne og skrive sammen Paul Mavrides og Dave Sheridan kom han tilbake til en klarere, mer lesbar og mindre skisseaktig stil.

Mange mener at Frikebrødrene har levende motparter i det virkelige livet, men Shelton benekter at så er tilfelle. «Nei,» sier han. «Det finnes ikke tre spesifikke typer. Faktisk finnes hundrer og tusener av dem der ute. Folk kommer ofte og forteller meg at «Jeg kjenner Fat Freddy! Du må kjenne den-og-den som lever rett ned i gata for meg i St. Petertsburg, Florida. Han er den originale Fat Freddy. Han sier det til alle. Og han ser akkurat ut som ham også!» Men nei.»

Frikebrødrenes utspring og fokus er 60-årene, men de har aldri vært låst til den perioden. Mens tiden har gått har brødrene utviklet seg med den og for eksempel gått igjennom punkerevolusjonens traumer.

«De er,» mener Shelton, «tradisjonelle litterære karakterer som gjør det samme som folk flest alltid har gjort i mer eller mindre samtidige omgivelser. Den øvrige tegneserieindustrien i dag er den samme virkelighetsfjerne fantasyoppgulpet som Tolkien startet.»

Historiene om Frikebrødrene utviklet seg fra ensidere til korte historier til lengre fortellinger som Grass-roots (finnes i en særdeles dårlig norsk oversettelse på Ole Olsens kortlivete forlag) og Mexicotrippen til den doble, rundt 100 siders fortellingen *Idiots Abroad* som også var i farver. I de siste årene er det først og fremst Paul Mavrides som gjør mesteparten av tegningene. I motsetning til Dave Sheridans spesielle og minutiøse prikk-skravering tegner Mavrides tett opp til Sheltons egen stil. «Det er vanskelig, selv for meg,» sier Shelton, «å se hvem av oss som har tegnet hva.»

En spinoff fra serien har vært den orange hannkatten som etterhvert har fått en dominerende posisjon i serien og vokst i popularitet inntil den fikk sin egen serie, men den har fortsatt ikke et eget navn. I Norge har Cappelen utgitt et hefte med *Feite Freddys katt*. Det har alltid vært kattomania i tegneserieindustrien, men den var kanskje særlig sterk i løpet av 70- og 80-årene. TEGNs første nummer hadde en stor artikkel og ditto forside om det historiske fenomenet, og er det nummeret som leserne fortsatt husker best (og som noen hater aller mest). Om Frikebrødrene hadde et vidt salg, så var Feite Freddys katt enda større da den ble utgitt i paperbackformat. Frikebrødrene kan man kanskje ikke vise til sin bestemor, men den navnløse katten kan man til nød gjøre det.

«Nettopp,» flirer Shelton. «Katten er vitser om dritt, og ikke om dop.»

Serier i undergrunnen

«Jeg har lurt på hva undergrunnstegneserier egentlig er,» sier Fred Todd provokativt i intervju (*The Comics Journal no.92/1987*). «Stort sett ser det ut til å være hva den lille gruppen av tegnere i årene 1970-73 tilfeldigvis valgte å gjøre. Iallefall ikke innholdsmessig, temaet, formatet eller i den duren.»

En annen, Don Boumgart, i sin tid såkalt visepresident Rip Off, sier i samme intervju: «Da undergrunnen begynte var det hele som et sjokk. Min Gud, her er det folk som gjør ting som ingen andre før har gjort! Her er sex! Her er rå vold! Her er anti-amerikanisme! Her er hva vi er midt i, Mot krigen i Vietnam-bevegelsen, mot politikere og her røyker de marijuana! Det var som om noen hoppet ut av skapet og skremte deg. Men slikt virker bare en eller to ganger. Deretter finner du en kjerne av skikkelig substans. Rip Off fant sin kjerne av talentfulle serier som vi fortsatte å utgi gjennom årene.»

Gilbert Shelton har et tilleggspoeng: «De eksisterer som et regionalt aspekt av hva det enn er. Undergrunnsseriene er både svært personlige og regionale. Tidligere ble alle tegneserier utgitt i New York og alt ble blodfattig i den forstand at stil og tradisjon gjenspeilte hvor det kom fra.»

I sin tid var det nok med 1000 dolar for å lage et seriehefte og de fleste var forferdelige, men da trykkeriutgiftene steg, var det kvaliteten som overlevde. Rip Offs serier har alltid vært sterkt fokusert på fortellingen. «Det er andre aspekter i en god serie,» mener Shelton. «Det er det som er mellom bildet og fortellingen, som jeg kaller for *mekanikken* i en realistisk tegning. Den er ikke visuell, men intellektuell. Det meste i historiefortelling er hemmelig mekanikk.»

Mer enn friks og dop

De fleste har sine favoritter blant Frikebrødrene, og de blir gjerne muntert gjenfortalt på fester når gammel ungdom kommer sammen. En minneverdig finnes i det første, nå svært gulnete, hefte, hvor Feite Freddy (som alltid tenker på mat og raper i gotiske bokstaver) traver rundt og vil ha tradisjonell kalkun til thanksgiving. Den mer beleste Finn Frik med sitt tette krøllete hår, lange spisse nese og ikke minst sekskantede briller har intellektuelle og politiske betenkeligheter utifra «Man dreper ikke dyr,» og legger til: «Jeg vedder på at du aldri vil spise en kalkun om du må drepe den selv!» Irritert raser Freddy avgårde og kommer tilbake med en levende kalkun. En stund senere serverer han den helstekt. «Hvordan drepte du den?» spør Frihjuls-Frank (alltid ikledd cowboyhatt og boots, et hint til Sheltons Texas-oppvekst) overrasket. «Svært humant,» svarer Freddy. «Jeg ga den den en overdose med piller!»

Her kunne vitsen ha vært ferdig, men Gilbert Shelton har ytterligere et poeng: «Det var temmelig bra,» innrømmer Frihjuls-Frank etterpå. «Hva hadde du inni den?» Freddy skotter bort på ham med tunge øyne som blir mer og mer ruset. «Inni? Jeg hadde ingenting inni. Den var ikke tom!»

Shelton har en lav produksjon sammenlignet med de fleste andre tegneserietegnere, men kvaliteten hans er jevnt over høy. Det beste han noensinne har laget er om Wonder Wart-Hogs hemmelige alterego, Mr. Philbert Desanex, et høyst ordinært gjennomsnittsmenneske (bortsett fra at han egentlig er Det vidunderlige vortesvinet da). I pocketboksamlingen *The Nurds of November* (1980) finnes en 39 siders drømmesekvens med tittelen *Philbert Desanex' 100 000th Dream* (også utgitt på norsk av Semic). Den er genial, finnes i Finn Bjørklids*kanon* som en av de tyve beste serier noensinne, og er samtidig svært tradisjonelt tegnet med åtte like ruter på hver side. Det er forøvrig et fortellertrekk som norske Jason benytter i sin debutserie *Lomma full av regn*, som TEGN utga høsten 1995. Drømmeskevenser er også noen som Shelton ofte trekker veksler på, som når Phineas våkner i siste rute, som en annen Little Nemo, og stønner «Wow, I really had a weird dream!» etter å ha blitt tilbudt jobben som USAs første ærlige president og vært gravid (jepp!). Bak seg har Gilbert Shelton også et hefte med en historisk fortelling, *Give Me Liberty* som handler om den amerikanske revolusjonen.

Frikbrødrene i en av deres mest eksistensielle tilstander - fra «The Freaks Pull a Heist!» fra 1971.

Frikebrødrene startet som en reklame for en tapt film, og siden har det vært snakk om filmatisere serien. Filmrettighetene ble kjøpt opp av det kommeriselle selskapet Universal, som i alle år har valgt å*ikke* lage film. I Canada har det lenge vært snakk om en animasjonsfilm om *Wonder Warthog* (*Det vidunderlige Vortesvinet*, også en vittig tegneserie av Gilbert Shelton, opprinnelig en helsprø Supermann-parodi), men resultatet er fortsatt ukjent. I påvente av filmprosjektene finnes fortsatt tegneserien. Etter den første filmen om Batman var alle enige om at musikken var best.

Eller som Frihjuls-Frank så visdomsfullt uttrykker det: «Dop får deg gjennom tider uten penger bedre enn penger får deg gjennom tider uten dop».

Høres det for positivt ut for et rusmiddel som er forbudt i Norge etter 1965, så husk Feite Freddys advarsel om at Speed Kills, eller som han selv sier det: «Keed Spills! No... wait a minute... Pill Skeeds! ...eh... um... Skill Peeds?»

Finn Bjørklid
Som kanskje var der...

Carl Barks

teksttalent i klassisk tegneserie

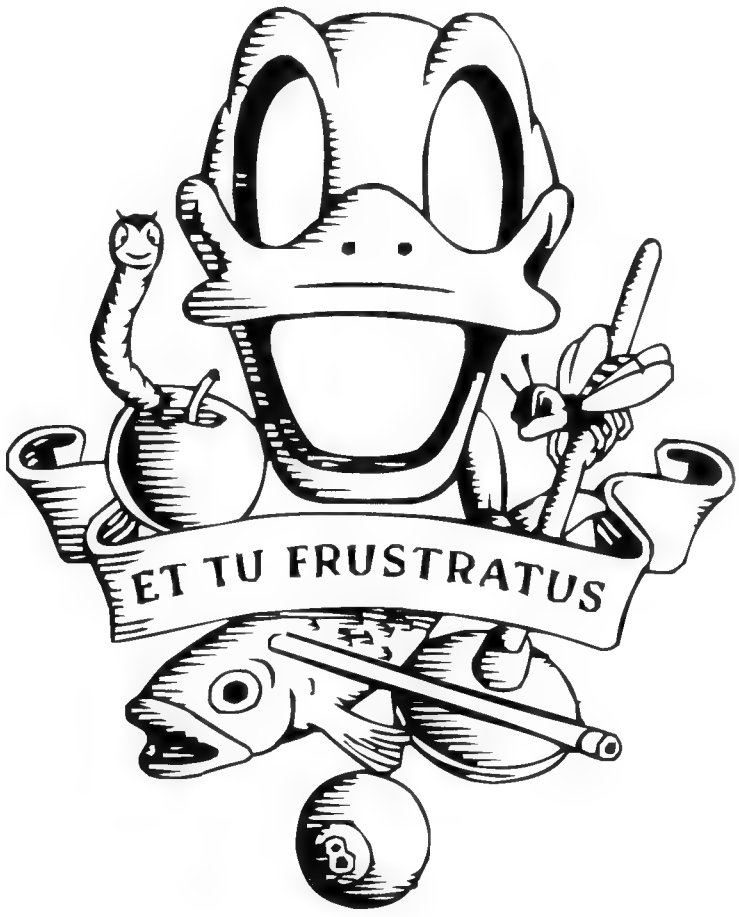

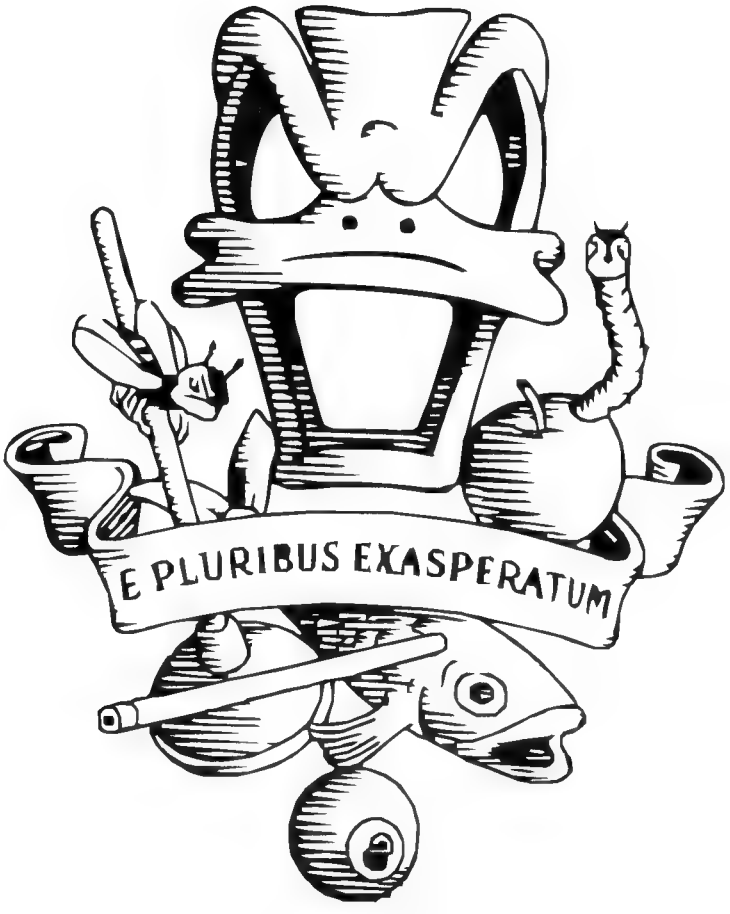

Donald-tegneren Carl Barks skapte ikke bare et overdådig anderike. Han lot også åndrikt verbalt snadder boble fra nebb, tryner og snuter. I tillegg håndtekstet han sine historier selv, inntil hans kone overtok denne siden av arbeidet.
Gare Barks første bidrag som kalligraf for sin mann kom i Uncle Scrooge no. 3 fra september 1953.

Svært få serieartikler har til nå ofret ordvalg, stilføring og setningsstruktur i seriene synderlig oppmerksomhet. Tekst er sporadisk behandlet, og da vesentlig i forhold til billedbruk og plot. Ettersom Carl Barks er en fyndig ordkunstner og verbal friskus, blir det teksten denne gang. Men bare stykkevis og delt. Orginalteksten i Barks «one-shots» er kilden. Og analysen blir delt i to. Første del er en objektiv rytmejakt. Med uendrede språkeksempler påviser vi den rike regle-, rim- og rytmestrøm som pulserer i Barks sine bobler. Derpå følger andre del med økende tilvekst av egenfabulerende rytmestoff, basert på- og ikke minst inspirert av - rytme elementet i den amerikanske grunnteksten. De mistrøstige, og sørgelig suspekte subjekter som utøver denne uærbødige for vulgær donaldstisk virksomhet, er artikkelforfatteren og kark. Men først noen generelle betraktninger.

Det er ikke lekmanns dont å tegne serier. Den gode serie viser en kunstnerisk tilnærmet front av handlingsforklarende billedbroderier. Men kan disse serier også briske seg med en mønstergyldig innfelling av ordenes kniplinger, til støtte og fremme for de grafiske utbroderte handlingsbrikker? Kan den våkne filolog i seriens tekster finne en finslipt frisering av frasen? Neppe altfor ofte. Gode tekstsettere er da også vanligvis mangelvare i seriebransjen, og et følbart savn for både tegnere og seriøse serielesere. Men comicsens kaos er kosmisk. Så vi får le, se og lese. I de komikse sfærer finnes mer enn mange aner. Slik finner vi omsider vår kostelige kosemiks. Teksten i denne komikale skatt, akter vi i tidens fylde å fravriste enkelte utsøkte verbale godbiter. Først takser vi oss inn på den utvalgte stripe. Tegneren heter Carl Barks, og serien er Donald Duck.

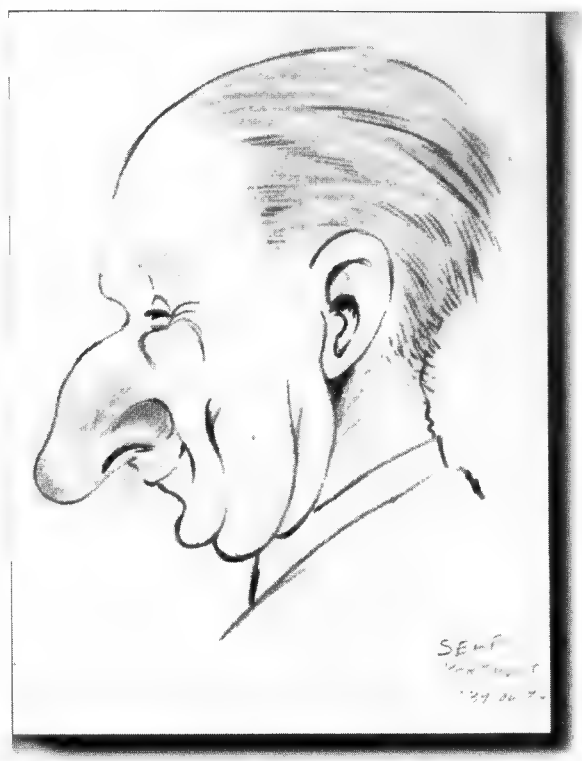

Denne beskjedne tekstanalyse søker å legge grunnen for en barksisisk serieverbal vekkelse. Våre egne verbale vira, ble vi var og gikk «ei klara» under lesning av et av Carl Barks såkalte one-shot, nærmere bestemt Dell Comics nr. 238 fra 1949 med tittelen «Voodoo-Hoodoo». Frydefull lesning og tekst med tendens pirret vår nysgjerrighet. Vi høstet kronisk skrivekløe og kildrende nødvendig trang etter å «debarkere» de tekstlige Barks-lag i 23 one-shots. Dell-hefter fra perioden 1943 til 1953. Vårt grunnlagsmateriale er 30 Barks-historier på samlet 776 sider. Dette er bare en liten del av hans totale produksjon. Det undersøkte materiale burde allikevel strekke til for å sikre at teksten i «Voodoo-Hoodoo» er representativ for boblefyllet i Barks sitt «andarki». Og,-«eureka andarika» - det voodoo-hoodooiske kvakkalubar synes å være det. Så selv for en filologisk fallent gikk nå ingen vei utenom et analyse- grasat språklig boblekalas blant tegneseriens tøylesløse bobleklaser. Det bar ut på de gurglende boblemarker. Det var å omhylles av ordgytje fra den bastante, komikk-kombattante seriens utslyng av språkbrutalt slim. Vårt mål og vår lyst var å bestige de verbalkomiske barrikader, og fange poesiens pulsslag i denne lavlitterære, tusjbetenkte og betenkelige voldsbetonte dynge. Kort sagt, vi forfulgte de poetiske kimer i boblenes stimer. Vi søkte rytmisk ånd i boblens form.

Gazzazz zip

Den pantomimiske pondus er enhver series pacemaker, og også et av Barks aktiva. Bruset i bobla fra en rytmestimulert verbalkrets er et annet varemerke for Barks. Han er en en ordvispende «comics-master». Og det er rimelig å anta at hans uomtvistelige tegnetalent inspirerte hans tekster, og at en lyrisk orientert tekstinnstilling i sin tur ga næring til hans tegnebegavelse. Det som står fast, er at Barks sin produksjon er sydende i sin burleske fylde og overdådig i sin fossende komikale kraft. Hans krumspring på papirets jomfruelige hvite flate, er å ligne med et Flood-out vannreservoar. Og vi tiltrer bare denne parabel i egenskap av den enkle damvokter ved Flood-out- Ohios gigantiske kilder. Barks har skaffet oss et overflodens kildevell av frodig fabulering, behagelig fri for overflødighetens trykkende flombesvær. Alt vi gjør er å lede disse kaskader av boblefriske, karske teksttirader i en stille, klar og ordnet strøm gjennom kommende sider for å berike søkende sinn, og tilfredsstille en verden som tørster etter barksistisk viten.

Disse serietekster er selvsagt ikke Suttungs mjød å drikke. Men de befinner seg også avgjort langt fra billig suttemøl, som lekende lett er kommet rekende på ei fjøl. En forutsetning blir naturlig nok å godta tegneseriens språkskrog med alle dens sære linjeganger. Serietekst er som språkform en lydsaftig verbal tonesetting til en sammensveiset handlingsforklarende billedrekke. Og edel Suttung-tappet tekst trakter «Mixer» og «Trickser» og deres like neppe etter.Så det vi her torgfører blir neppe hard lut for litterære lapser. Men i vårt nonsofistikerte yre enfold, drister vi oss til å bolle oss med Barks boblebakst. Vi starter gladelig på urdonaldismens «zik-burble-hiss» -nivå. Vakler overhode ikke med å forme det senere urdonaldistiske og malmfulle «pfoo-schreek-yowoo-toot» så negler spretter og fletter letter. Unnslår oss heller ikke for ganske ubesværet å hugge i med eldre klassisismens hjerterørende og urovekkende «ya-woo-ga-huk». I dette følsomme donal'tonale, og donaldistisk formidable «crescendo-bobleducko-nebbegretto», når Barks en tekstromantisk topp.

Nå besitter vi den fulle og sikre visshet, at hver enkelt leser har oppnådd den hjernemørhet som skal til for å forsere de fonetiske trevler på vår virrende ferd gjennom seriens orvorpne vokabular. Seriøse filologer betrakter vel helst seriens bobler som verbale karantenestasjoner. Der, - i sitt bobleisolat blir disse tekster innsnevrede språklige hittebarn. Ribbet for vellydens omsorg. Stemplet som kaudervelsk språkrør. Plassert i samme subbelave skuff som de mest mindreverdige av de kulørmettede og ordfattige

minus-varianter innenfor kioskens velspekkede og glorete lavkulturelle narkose-kammer, den rene kråkespråk-kompott fra kulør-kulturens makabre mødding, uten ringeste makt til å vekke de svakeste vibrasjoner i den mest fordomsfri filologs verbalt finstemte resonansbunn. Trur-eg;-zip! Change-o!

Men er det nå så sikkert at serietekst nødvendigvis er sementert av en babelsk saus? Er teksten alltid slunken og slapp? Er dette overveiende et språk på suttestadiet, kranset av grelle gutturale surkelyder? Når det gjelder Barks mener vi bestemt nei. Hans shots fortjener bedre enn å havne blant de uglesette utskudd i det barnekulturelle mørkekott. Med fin språksans evner Barks å samordne alminnelige prosa med det mest rabiate lydrasp, på en både følsomt forløsende og fantasifullt frigjørende måte. Hans poetiske ekspressive språkkonglomerat passer ypperlig i lag med billedstoffets rytmiske raushet. Barks tøyler sin Pegasus i boblerus. Eller for å etterkomme Forbrukerdirektoratets direktiver: Barks serverer boblebrus med pegasussmak. Hans virtouse boblerapsodier koser seg sammen med de frodige figurers rytmerike fleskefolder. Og lydorda svermer som alfabet-forrykte nomader av betydelig grafisk spenst omkring hans hengslete stengsel-etiske bengsler. Har vi med dette beveget noen til ved selvsyn å erverve innsyn i Barks tekstlige bravader, - så vel og bra. I alle fall ligger det et anseelig antall av hans seriesider og bare venter på å bli dissekert, ventilert og antroposofisert, eller at vi skal foreta oss noe annet fint og vitenskapelig med dem! Her ligger vi langt fra opp til en fullstendig språklig vudering av teksten. Et delfenomen ved språket blir belyst. Det er de rim-, regle- og rytmefonetiske drag og lyriske eller versetilknyttede sider ved Barks språk som behandles. Av vårt studiemateriale på 23 shots, med 30 av hans historier velger vi 9 av dem på samlet 252 sider for å eksemplifisere vår språklige metodiske modell. Siden Barks er inspirasjonskilde for denne artikkel, er alle eksempler hentet fra de amerikanske hefters originaltekst. Likeså er, i del to av analysen, all subjektiv videreføring av original-teksten naturlig nok gjengitt på engelsk. Allikevel er modellen generell i sin karakter. Metoden kan brukes over alt der rytmiske eller poetiske forkastninger slår sprekker i prosadekket.

Del 1.

Metodisk oppsett for en objektiv regle og rytmeregistrering

Vi innleder med et tittelregister over de 9 Barks-historier som blir anvendt for å klargjøre de praktisk-metodiske muligheter i Barks serietekster.

62	*Mystery of the Swamp*	*1945*
108	*The Terror of the River*	*1946*
159	*The Ghost of the Grotto*	*1947*
199	*Sherriff of Bullet Valley*	*1948*
238	*Voodoo-Hoodoo*	*1949*
256	*Luck of the North*	*1949*
282	*The pixilated Parrot*	*1950*
300	*Big-TopBedlam*	*1950*
308	*Dangerous Disguise*	*1950*

I analysen bruker vi en fast referansekode til dette register, og forklarer denne med første teksteksempel: Mys. 10 Gnasty Face. Første del av modellen, fra punkt A til punkt E, bringer uendrede rytmefunn fra orginalteksten i form av rimord, ordspill og rimstrukturer og fullstendige setninger med godt rytme eller rim-innhold. Og slutter med en fremføring av hele orginale vers.

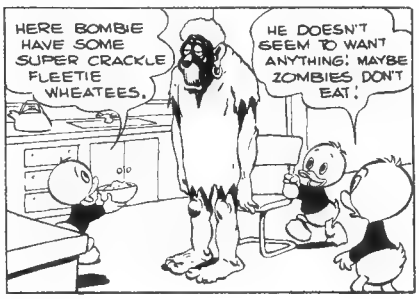

Pkt. A:
Omfatter småord med innbyrdes god rytmikk, lyriske tilløp eller med reglepreg. Disse orda er forholdsvis lette å oppdage, så bare få eksempler blir nevnt her i kvikke kikk-mikse klipp.

Mys. 10	Gnasty Face
Mys. 22	Three leetle creeters
Ter. 18.	Bubble tub
Gho.2.	Skull-eye reef
Voo. 10	Fleetie Wheatees
Big. 3.	Alley Panther

Pkt. B: Vi forlater den ratusiøse minimal-rytmikk, og går over til uendrede deler av grunntekster som, løsrevet fra sin originale setningsstruktur, inneholder livfulle regleanslag og pulserende versefundamentale brokker.

Mys. 20	coup de grace of gneezledom
Ter. 20	blind river rats
Voo 6.	hoodooed and voodooed for weeks
Pix. 17	awful good luck in that jungle ahead
Dan. 22	ze bool he drolls

GO BACK! GO BACK! GNOT FER A MILLYUN YEARS HEZ HUMAN CREETERS ENTERED THE LAND OF THE GNEEZLES!
CUT OUT THE CORN, SQUIRTS! I'M GONNA FIND YOUR PARENTS AND MAKE 'EM PADDLE YOUR PANTS!

Pkt. C:
Her gjør vi Barks den ære å sitere hans meninger fri for utidig klipping. Den «phlyriske pludrisme» tiltar. Og «gnodt» er det.

Mys.7	Gnot fer a millyun years hez human creeters entered the land of the gneezles.
Ter. 3.	Banjos strumming on the leeves
Gho. 16.	With my trusty blade I must sally forth
She. 24.	I'm not going to rest till the whole gang of you rustlers roost behind bars!
Voo.7	Slip him a sleeping phill!
Big. 3.	Hey, you half-pint alley panther!

Pkt. D:
Dette punktet behandler de setninger som innenfor vår analytiske ramme inneholder en del som alene danner en fullstendig mening. Eller en slik meningsfylt del fra to eller flere opphavlige Barks-setninger, som koblet sammen fremstår som en ny avsluttet mening med god rytme, og et

godt regletilløp, ellers med lyriske drag. Nå er vi virkelig i hæltråkket etter den rendyrkede form for komikale pludrisme.

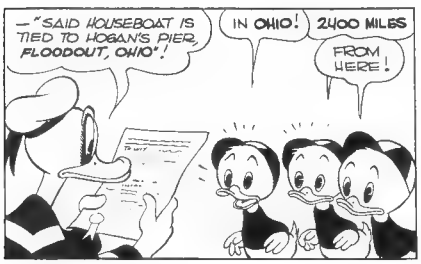

Ter. 3. The houseboat's tied to Hogan's pier, 2400 miles from here!
Ter. 16. They search the area carefully but no giant 'serpent' do they see!
She. 30. My belt buckle broke!
Big.2. I could hock it for a sawbuck!

Pkt. E:
Så blomstrer endelig 'lyrikken' frodig, fritt og vilt.

She. 28+29 I'm an old cowthief and I loves my beef! Ki yi yipee yipee yaa!
I'm an old cowpok an' I loves my Joke! Ki yi yipee yak yak!

Luc. 32. Gladstone's luck ain't worth a shuck! It takes a duck to have good luck!

Ah, - det var god Barks! For å omskrive en kjent reklametekst for tobakk. Men la oss droppe tobakken og gå «back to Barksen»! Og vi istemmer før vi tar fatt på andre og forfinede del av analysen:

Nothing's very funny
in the funnies,
excepts from
Barks, Don Martin
and some bunnies!

Del 2.
Metodisk oppsett for rytmisk egenutfoldelse inspirert av originalteksten

Del to består av en subjektiv og fabulerende verseoppfølgende videreføring av funn i første del, eller bygger på andre rytmeinspirasjoner i Barks' originaltekst. I tillegg til den rent observerende rim-, regle- og rytmejakt, settes også fantasi, skaperevne og ordglede på prøve, og innfrir den enkeltes behov eller anlegg for å omforme en billedlig opplevelse til et tekstlig poetisk uttrykk. Metodisk anskueliggjør vi denne del av analysen i et oppsett fra punkt F til punkt K, med en økende grad av verbal medskaping. Etter hvert må mer og mer av grunnteksten vike plass for individuell egenutfoldelse. Ved punkt K har vi nådd stor grad av egenfabulering og forhåpentlig et formelt avsluttet lyrisk tema. Vi iler nå med sterkt å understreke at disse endringer og tillegg ikke er gjort for å utforme bedre serietekster. Endringene er kun utarbeidet i den hensikt å bevisstgjøre og tydeliggjøre hvor forholdsvis ofte Barks er mer lyrisk stemt, og hvor poetisk rotfestet hans glade serietekster er. For å fullføre det rytmiske opplegg i Barks originaltekst mot en tematisk avrunding har artikkelforfatteren lagt til frie rytmiske brokker som blir markert med klammer.

Pkt F:
Her behandles to eller flere setninger med ferdige, eller innebygde lett kamuflerte verse- eller rytmesammenhenger. Vi oppnår en formell rimtilnærmet helhet ved å sløyfe småord i originalteksten uten at det opprinnelige meningsinnhold forkludres.

Gho.22 When I give
the signal
heave ho!
Ready-go!

Voo.25 Put your mind
at ease right now!
That doll lost
powers years ago!

Pkt G:
Så går vi løs på to eller flere setninger med sterke rimtendenser. Rimets form oppnår vi ved å legge til ord, eller en mening som ikke påvirker det opphavlige budskap. Tillegget skal bare understreke og forsterke den rytmiske holdning i grunnteksten.

Mys.8 Skitter up the cricks!
(Everybody run!)
The creeter packs
a shooter gun!
Mys.11 Easy does it!
Stay in the brush
till we reach the boat!
(No need to rush!)
Pix.5 Parrots eat crackers,
and crackers cost money!
What do you think I am
a billionaire?
(Uh-eh, sonny!)
Pix.10 Stop shaking,
you sissy!
(My parrot
get dizzy!)

Pkt H:
Nå følger vi naturlig opp punkt F og G, og forener disse i en kombinasjon under punkt H. Ord blir fjernet, mens nye kommer til. Fortsatt skjer ingen drastisk endring i det originale meningsinnhold. Fortsatt er det ren styrking av den iboende rytmikk i Barks' tekst.

Ter.11 Hey, unca' Donald!
Maybe Louie,
didn't just dream!-
(A)sea-serpent,-phooey!

Ter.23 You can't escape
them, funny face!
(They'll trace the sub
where bubbles break
the old man river's
glassy grace!)

Gho.14 Lower me, boys!
Hoist me, boys!
(I'm most sincerely
sorry to say,
that) old boiler
breeches isn't receiving
callers today!

Før vi som verdige poetiske potentater pløyer oss videre, og skreller av de mest følsomme og utsøkte barkslag, så myker vi opp vårt lyriske sinn med en «Hymnus Barksia Karkus Classica»!

Bedside Barks by Badman Kark
I am the gnasty,
ghastly Kark,
with plot in shorts
on shots of Barks!
A coup de grace
of comicdom
is here to come-
from this page on!

But «Bedside Barks»
by Badman Kark,
is just some scream
from squeaking lark,
to guide you fo'ks-
and mark the trail
that lead inside
some shots of style!

Though even if
you truly trace
and in this slice
of kick-mics face;
most comments
of that evil Kark-
the spirit still
is that of Braks!

Then on to the tricky part of comicstrips! La oss gå over til det ypperste av spontan og kandisert plebeiersk pludrikk, men slik at vi bevarer Barks' ånd intakt, og uten å kveste vår egen for mye.

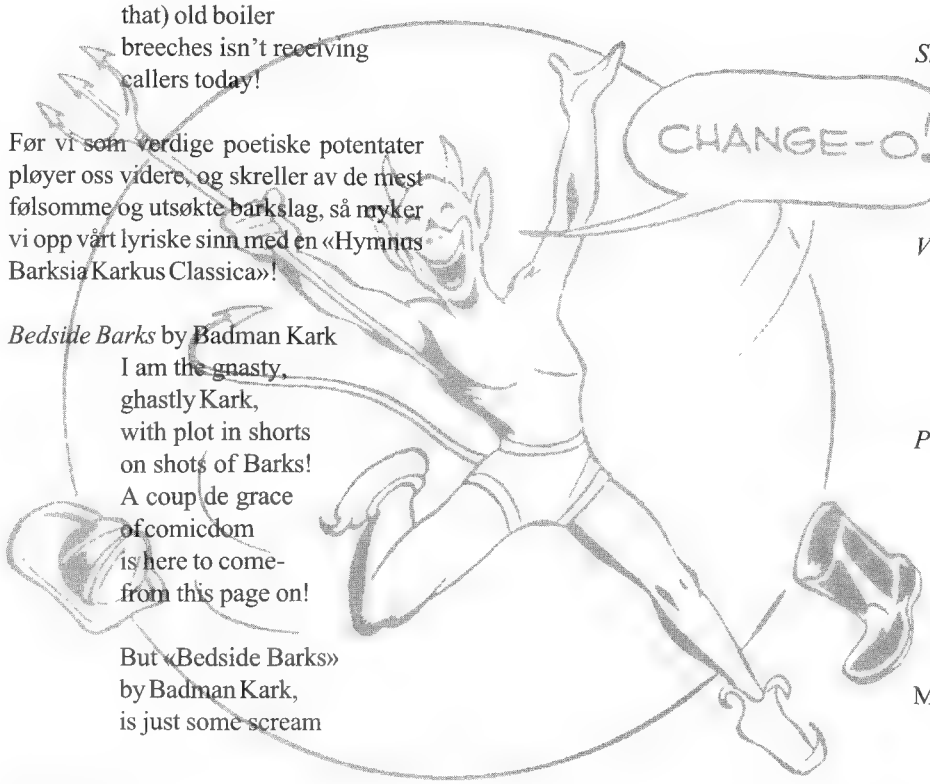

Pkt I:
Nå sirkler vi inn de kvikke kikk-mikse snirkler som sporenstreks vekker slumrende lyriske assosiasjoner. Eller mer presist: Vi trekker frem tekst som trakter etter dikterisk form, og derfor blir beæret med en tittel.

Mys. 1+2 *Mighty sights in 'Glades.*
Stop kiddin' (me) mister!
There's no such place!
Oh, yes there is!
(Just take the 'Glades!)
Oh, unca'(-Unca'
that man is right!
(The 'Glades might flash)
with mighty sights!)

Mys.7 The gnobel gneezles.
Gnot fer a millyun years
hez human creeters,
entered the land,
of the (gnobel and gnasty)
gneezles!

She.28 Sheriff Donald.
Thunder in the tumbleweeds!
Gunsmoke in the gullies!
Sheriff Donald rides again,
(like Destry in the movies!)

Voo.1 Droll-zombie story!
Did you hear
the story going around,
about there being
a zombie in town?

Pix.22 Plain wishy-washy wishes!
Think? Think?
How can I think?
(That's plain
wishy-washy wishes,)
with that pixilated parrot
up there counting dishes!

Med dette går punkt I i hi.

Pkt J:
Så er vi kommet fram til en artig form for lyrisk kombinasjon, som serietekst innbyr til. En sammensmelting av ordinær prosa med spesiell seriesjargong, som i blanding kan gi en eksplosiv og fantasifull futt. Kava Barks, ekstra sterk. Kark kaverer. Og inviterer til et virvar av karske kalamiteter fra lekre Barks-ble'ers barske blekker. Derfor alle fornemme filologer: På med syns- og hørselsvern!

Ter.10
Click-hiss-zak-zick!
(But is not this-)
zzzzzz burble! Hiss!
(Zak!? Hiss!
Hiss!) Zak!?- Hiss! Click!-
(a giant serpent of the sea!)
Click! Hiss! Zak! (Zick!
Oh-golly me!
What a funny dream
this seems to be!)

Nå er det vi «sigher» og «sugher» en smule. Vi «bucker» og «tacker» for disse «zicker» og «zaker». Børnetidens ABC-plunder rinner oss i hu. Nostalgisk regn behager å overrisle vår beskjedne hukommelse. Sitater trykker i pennen, det rykker lett i grånende bryn. Dugg bak briller, kontaktlinser og aviser. Så triller de ut som en vindblåst reminisens fra kunnskapserobringens gryende morgen, fra vår tidligste vandring i grunnskolens enorme boklærde gottenberghus:

Zik Zak,
vi drypper på tag,
tik tak,
det regner i dag.

Riktignok var Sigbjørn Obstfelder med sitt dikt «Regn» (Impromptu), noe før Barks ute på den poetiske zik-zak sanking. Men det er allikevel en fornøyelse å fastslå at disse fikse zik-zak fasiliteter, og verbale triller i serietalens tegn, finner seg like godt og ukunstlet til rette hos en poetisk skjønnånd fra 1890-åra, som hos en dyktig serietegner av i dag. Så «tack Zickbjørn» for ditt tik-tak og ditt zik-zak. Tro om DU ville regnet disse serietekster for snikk-snakk og fremmedklodelig verbalt sludder?

Ennå forlater vi ikke de store poeter. Neste eksempel vil være en perle for lyrikkens venner i sin nesten Shakespeareianske gestalt.

The Gho.16+17

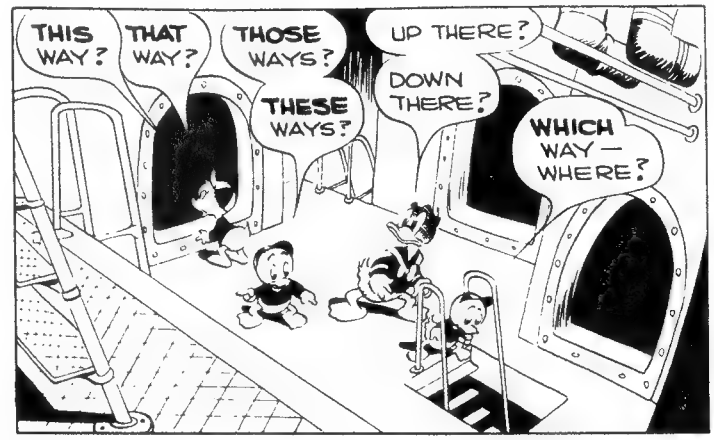

Bloody night at Skull-eye reef.
With my trusty blade
I must sally forth!
Bonnie Queen Bess,
(our gracious Dame,)
will knight me for
this night's work!
Sawish!
Scatter kids!
Hide in the kelp!
(Barks help!
Help us-help!)
Slash!
(Who am I!)
They have escaped my blade
An thousand plagues beset
them.
(May their soul
o'feather fade,
and may their bone
turn white,
in shade
of Skull-eye!)
Howbeit, their accursed
fire shall not burn
this night!

Vi håper også at leserne estimerer, og poetmiksvibrerer over de «andimerte» pludriske perler som følger etter at de Shakespearske bølger har fortapt seg. Som belegg for vår dristige pludriske virksomhet, kunne vi gi til gode flere poetisk smektende smasher, isprengt melkeveisprakende lyrikkantologiske springskaller. Vi gjør det ikke! Vi tier! Vi dasker ikke til med «tikka pulla» av Kjell Aukrust. Vi velger å fortsette og «splatter» videre.

Big.3+4
See you later alley panther.
Yeowl! Splat!
The pin! (The pin!)
Where did it go?
Uh, oh!-(Uh, no!)
Yeowl! Splat!
(I'll kill that cat!
I'll choke that half pint!
Pinchin' brat!
I'll kill that
sardin-smellin' gangster!
See tou later
alley panther!)

Big 9+10
Lieben Sie Show?
Ladies and Gentlemen!
(A) splendiferous spectacle
is about to begin!
With acts of skill and daring
(Dancing) ladies
on prancing horses!
With daring young men
on the flying trapeze
(Classic movements like
art of «Rubenze»!)
Oh, boy! Oh, boy! Oh, boy!
(Are you lucky like mice,
in a cheese-piece king-size!)
With the goofiest, silliest,
clowns in existence!
Big 11
(And) I Zippo!
The world's fastest
quick-change artist,
(only been mentioned,
in a snappy and
quick-changing sentence!
Ladies and Gentlemen!
Get set in your row,
I must certainly say
your eyeballs will glow,
when jet-set of circusdom
put on their show!)
Glom-sprong-zoom-zow!
(Lieben Sie Show?
Lieben Sie Sho-o-ow?)

Pkt K:
Vi er kommet fram til øverste trinn i denne modellen for bruk av serietekster. Egenutfoldelsen er på sitt høyeste. Så er å håpe at knarken Kark ikke i for stor grad tramper i klaveret, og blir oss en klamp i vår kamp med de barksistiske ampre teksttamper.

Voo 10
Bombie-zombie, baby-biscuit
(Brother) Bombie
have some Fleetie
Maybe zombies
do not eat!-(Gee!
Neither fruit
nor Fleetie Wheatees
will our zombie
eat at all!
He may prefer
some «får-i-kål»!
Bombie! Zombie!
Baby-bisvuit!
Huey! Louie!
Flip it! Skip it!)

Pix 14 *Sorry Boid!*
This way? That way?
Those way? These way?
Up there? Down there?
Which way-where?
(Ways of where
and ways of worry!
I hope that doggoned
«boid» feel sorry!)

Pix 18 *A jolly good pop Polly-pop!*
Hi pop! Hi pop!
One-two-three
(Kid-parrots bebop
out of tree!)
Four, five, -six
(and) seven, -eight!
(This creepers night,
I'll loose my weight!
Such jeepers sight
from flighty flight!)
Woowoo! Ya-woo!
(I'm stuck! I'm tight!)

(Darned lousy spot
of love in shot
to offer me
of love red hot!
Alas! I'll leave
this pop-out lot!
What poppy-cock!
What puppy-plot!
Does this belong
in childish shot?
Woowoo! Ya-woo!
I'm cooling off!)

(I'll beg of tou. -
you teeny-weeny
popeyed puppies!
Slim and Schemy!
Cause «Gode båni»!
Sweet green «båni»!
I'm just a
pop of phoney!
So don't you
drive me corny!
Woowoo! Ya-woo!
Let me return to Swanee!)

(You pop-out puppies
wish to gain,
in me some fine
and loving mind!
The brain of
Doctor Spock! That kind!
Both soft and mild
and quite divine!
That's not at all
the mind of mine!
My parrot brain
is all of Cain,
and not a teeny
bit human!
Woowoo! Ya-woo!
I'll draw the line!)

(Thus clocks prepare
some nasty schock!
I'm popping off
from puppy-morlocks!
This statement gives
your «papa Skylock»:
You all may hock
it for a sawbuck!
Woowoo! Ya-woo!
Ya-woo-ga-huk!)

«Zå! takker vi våre «andimerte» rytme-venner for følget, og lar en av Barks' yndige damer «zenke zine» forførende vipper i det hun «zmektende zier»:

Dan 11 Cher Ducks!
Zo nice
(me feeling)
zafe again!
Zank you
zo much,
m'sieurs-
(cher ducks!)

And so all's well, that ends well! Helt på tampen trekker vi fram disse bevingede ord, som må bli stående for all ettertid som en markant devise for alle seriøse og sanne serieslukere:

Let's ever never forget
our blackprinted comical pets!
Fri umsetjing (inkl. mums!):
Lat oss æveleg hugdølga
dei myrkeprenta smeikjeborna våre!

Merk: Me godtek og dei
spraglute og fagerfarga!

Og vi godtar Barks! Itteno knussel! Med dette «smeikjepreiket» lar vi rytme-analysen skimre ut med en siste rest av lys over Carl Barks, tegner og skald fra «junaiten».

Etterord

«Gire gnode gnelpere!»

Min takk den går til Ødemark
som lånte både meg og Kark;
av overflødighetens horn -
så mange gyldne one-shot korn.

Michael Hambro- dyktig mann,
skrev ned tekst i dataland.
Siden skaffet Nils Lid Hjort
billedstoffet flinkt og fort!

Slik takker jeg på dette vis,
at skriftet ei ble lagt på is.
Og nevnes må i siste stund:
På lay-outen var Kark en hund!

Hambro, Michael: Elevert og myndig datatastaturisk trykketasttester, og kyndig engelsk-konsulent-tatorisk mester.
Hjort, Nils Lid: Sindig billedøser og altomsveipende siste-korrektur-oppskjerpa kommentatografisk støver.
Ødemark, Tor: Lødig Barksekspert og stødig overflødighetshorn. Jfr «The old Master's secret.»
Kark, Knarken: Uvurderlig medarbeider i dette skrift. Han har tidligere i et høylitterært og vitenskapelig voluminøst dokument forbauset verden ved å bevise at man ved å forandre den opprinnelige tegnsetting, kan gjøre hvilket som helst av Shakespeares stykker til noe ganske annet og totalt forandre meningen. Så det er derfor overflødig å bemerke, at han er en stor kunstdommer og en svært så dypsindig og original tenker. (De to siste meninger er fritt etter noen linjer i Charles Dickens bok Nicholas Nickleby.) Vi hyller derfor Kark med følgende frodige og hodeløse ode:
Kjerni-Karkr, bra-kar!

Ekki tullir Karkr,
ettir stripur traska.
Ovgrim spratla breiflabb -
beisk i Barx' - brigg baska.
Karkr skvipur Barx!
Låke krot-krull plaska!
Bleikur fanza krekis -
klaskir panne-braska!
(The great Nebraska splash!)
Th'endir-schluss and fini-toot!

ROY OG RONNY

-kollektive ruterissere.

Astrid i en liten eske er et samarbeids-prosjekt mellom to av de mest lovende unge serieskaperne i landet i dag; Ronny Olsen og Roy Søbstad. Begge er bosatt i Kristiansand og utgjør til sammen halvparten av et kollektiv som også teller to andre lovende illustratører/serieskapere. -Det er nok vi som er de største tegneserieentusiastene i kollektivet, forteller de på skurrete telefonlinje, -men begge de to andre har også laget serier. Huset fungerer som et kombinert bosted og atelier og vi har også hatt utstillinger der.

Tidligere har de stort sett blitt publisert i nå nedlagte Fantazine, og Fantazineinitiativtaker Roald Andersen bor også i kollektivet. Både Roy og Ronny var med i Fantazine fra start og føler at bladet var viktig for utviklingen deres. Ronny er med sine 19 år den yngste av de to og også kanskje den som har modnet mest som tegner i perioden fra det første nummeret i 1992. Fra første nummer av viste han seg med sin nå karakteristiske crazystil, fem år eldre Roy er nok derfor den som har forandret seg mest i perioden. I de første numrene hadde han etter eget utsagn en pretensiøs stil som han i ettertid føler at ikke fungerte i det hele tatt. Først i nummer 6 dreide han stilen i dagens retning som er mer humoristisk og karikert i streken med klare inspirasjonskilder i Mårdøn Smet og Sverre Kristensen. Ellers er han ganske altetende når det gjelder serier, men nevner blant annet Sandman og underground som viktige interesseområder. Når det gjelder inspirasjonskilder er Ronny rask med svaret: Barks og Crumb. I den rekkefølgen. Barks har han alltid vært begeistret for, og etterhvert har han oppdaget Crumb. Han ser på tegningene sine som en syntese av de to serie-skaperne, Barks strek og Crumbs skraveringer, krydret med Ronnys egen personlighet, spesielt på historiene.

Både Roy og Ronny setter historien og historiefortellingen i fokus og føyer seg i så måte inn blant flere unge serieskapere her i landet. -Jeg setter ikke i gang med å tegne før jeg har tenkt grundig gjennom historien, sier Roy. Begge to er med i det nye bladprosjektet hos Gateavisa, «Forresten», som burde være ute med nytt nummer når dette leses. De synes det er et spennende prosjekt og føler at de med dette tar et steg videre fra Fantazine-perioden.

Når det gjelder framtida er de usikre på om det er så store muligheter til å overleve på bare serietegning her i landet. -Det er et lite publikum, selv om interessen er stor i forhold til folketallet, sier Ronny, -Jeg tar en dag av gangen og får se på utviklingen etter hvert. For tiden jobber han som illustratør i Fædrelandsvennen, mens Roy jobber i et reklamebyrå. Begge er utplassert i praksis etter linje for visuell kommunikasjon i Kristiansand, hvor også flere andre av tegnerne fra Fantazine har gått. Det er bare å håpe at det blir mye tegneserier på de to framover, og interesserte bør sjekke ut ovenfornevnte Forresten for et nærmere bekjentskap.

Rune Borvik
Rune Borvik burde være velkjent for TEGNs lesere. I likhet med de to andre serieskaperne vi presenterer i dette nummeret, er også han involvert i det nye bladprosjektet Forresten, og framstår der som en av de beste tegnerne med sin karakteristiske og profesjonelle svart/hvittstil.

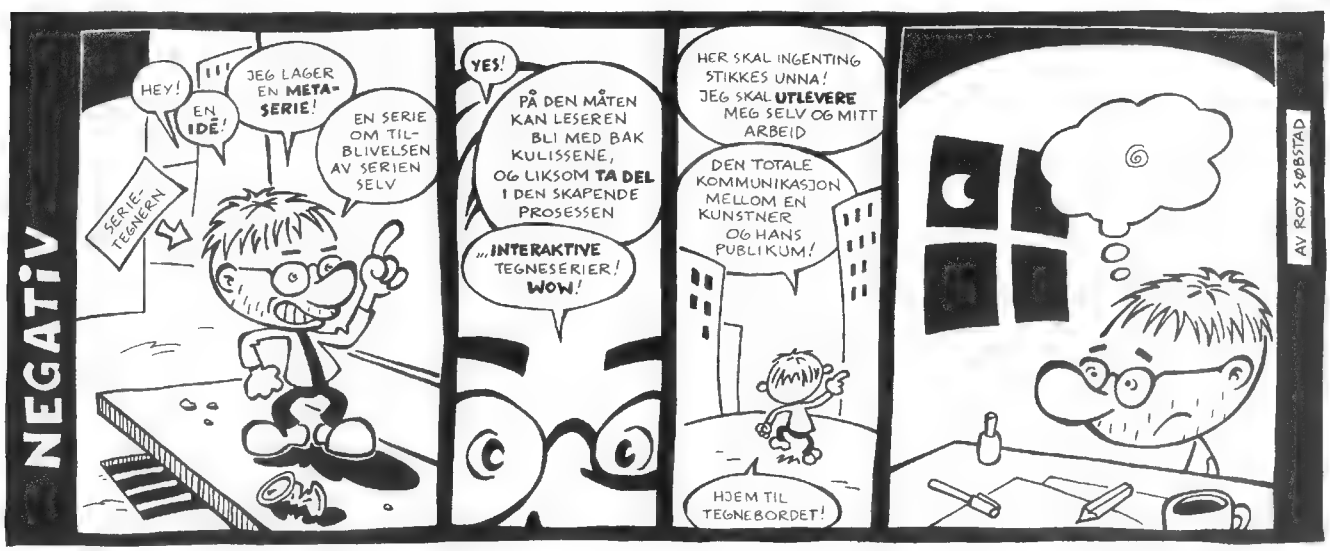
NEGATIV
HEY!
EN IDÉ!
JEG LAGER EN META-SERIE!
EN SERIE OM TIL-BLIVELSEN AV SERIEN SELV
SERIE-TEGNERN
YES!
PÅ DEN MÅTEN KAN LESEREN BLI MED BAK KULISSENE, OG LIKSOM TA DEL I DEN SKAPENDE PROSESSEN
„INTERAKTIVE TEGNESERIER! WOW!
HER SKAL INGENTING STIKKES UNNA! JEG SKAL UTLEVERE MEG SELV OG MITT ARBEID
DEN TOTALE KOMMUNIKASJON MELLOM EN KUNSTNER OG HANS PUBLIKUM!
HJEM TIL TEGNEBORDET!
AV ROY SØBSTAD

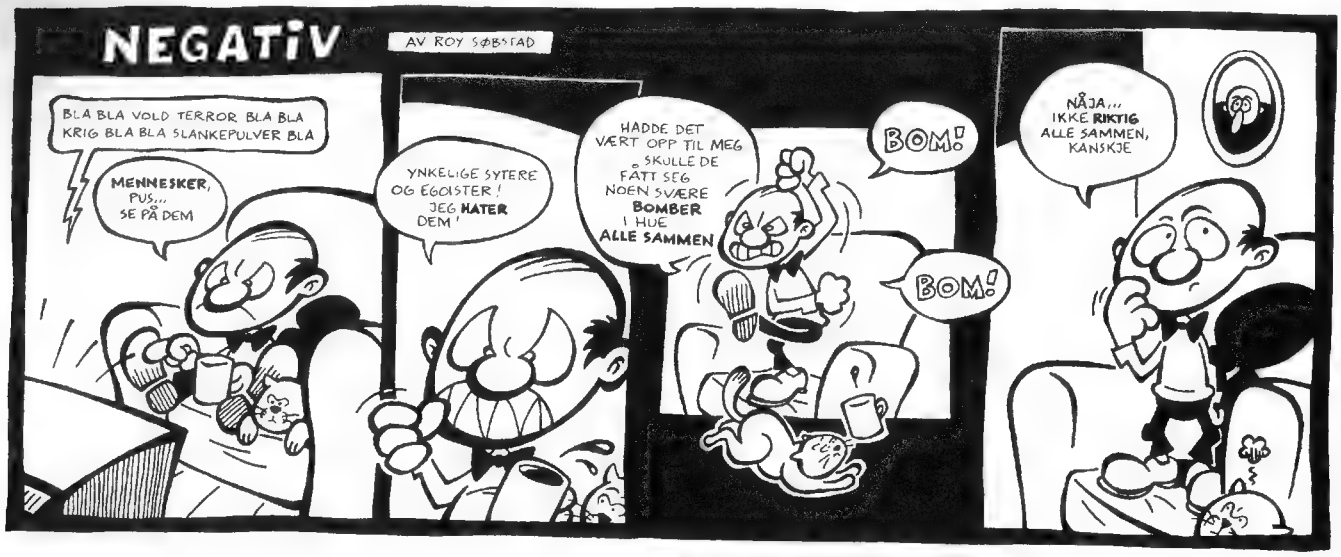
NEGATIV
AV ROY SØBSTAD
BLA BLA VOLD TERROR BLA BLA KRIG BLA BLA SLANKEPULVER BLA
MENNESKER, PUS... SE PÅ DEM
YNKELIGE SYTERE OG EGOISTER! JEG HATER DEM!
HADDE DET VÆRT OPP TIL MEG SKULLE DE FÅTT SEG NOEN SVÆRE BOMBER I HUE ALLE SAMMEN
BOM!
BOM!
NÅJA... IKKE RIKTIG ALLE SAMMEN, KANSKJE

NEGATIV
AV ROY SØBSTAD
BONK!
BONK!
BONK!
KLANG!
BRRRRRRRR
MF!
N!
HODET MITT!
HVOR VAR JEG IGÅR?
HVEM ER DET?
GAH!
ZZZ

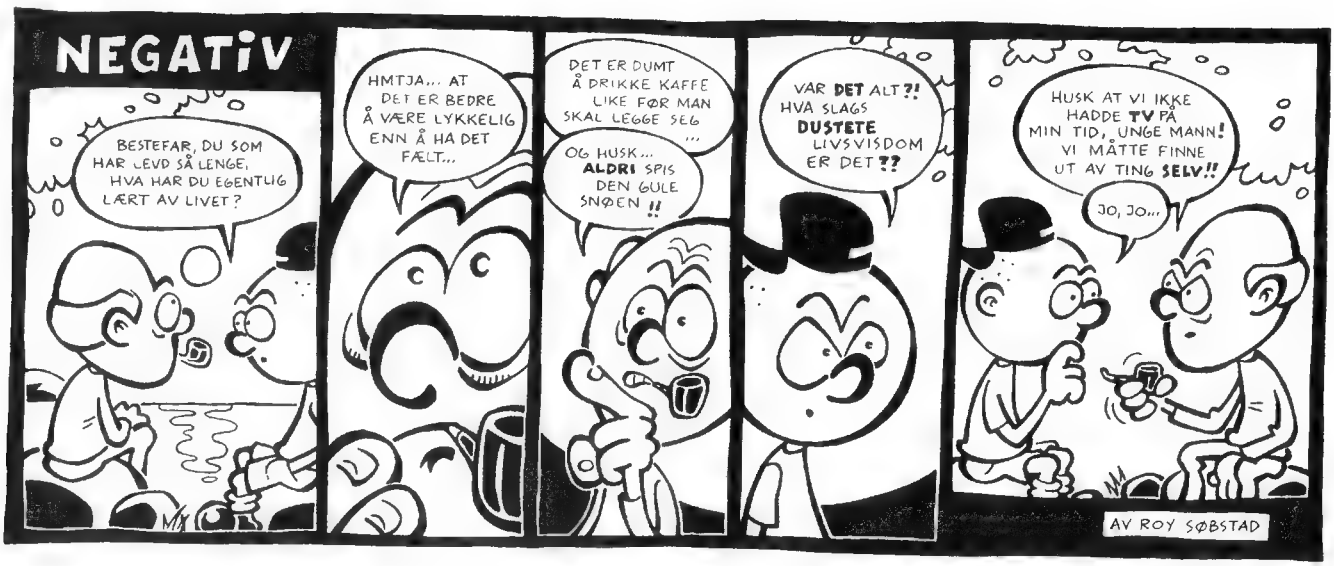
NEGATIV
BESTEFAR, DU SOM HAR LEVD SÅ LENGE, HVA HAR DU EGENTLIG LÆRT AV LIVET?
HMTJA... AT DET ER BEDRE Å VÆRE LYKKELIG ENN Å HA DET FÆLT...
DET ER DUMT Å DRIKKE KAFFE LIKE FØR MAN SKAL LEGGE SEG ...
OG HUSK... ALDRI SPIS DEN GULE SNØEN !!
VAR DET ALT?! HVA SLAGS DUSTETE LIVSVISDOM ER DET??
HUSK AT VI IKKE HADDE TV PÅ MIN TID, UNGE MANN! VI MÅTTE FINNE UT AV TING SELV!!
JO, JO...
AV ROY SØBSTAD

aStRid

i en liten erke

TEXT:
ROY SØBSTAD
TEGNING:
RONNY H. OLSEN

1995.

ASTRID? ER DU IKKE HJEMME?
DET LUKTER IKKE KOKT TORSK HER. sniff - sniff...
HMMNEI, HUN MÅ VÆRE UTE ET ÆRENDE.
JAMMEN GODT JEG KJØPTE MED MEG AVISEN PÅ VEIEN HJEM.
hmmm...
MEN...?

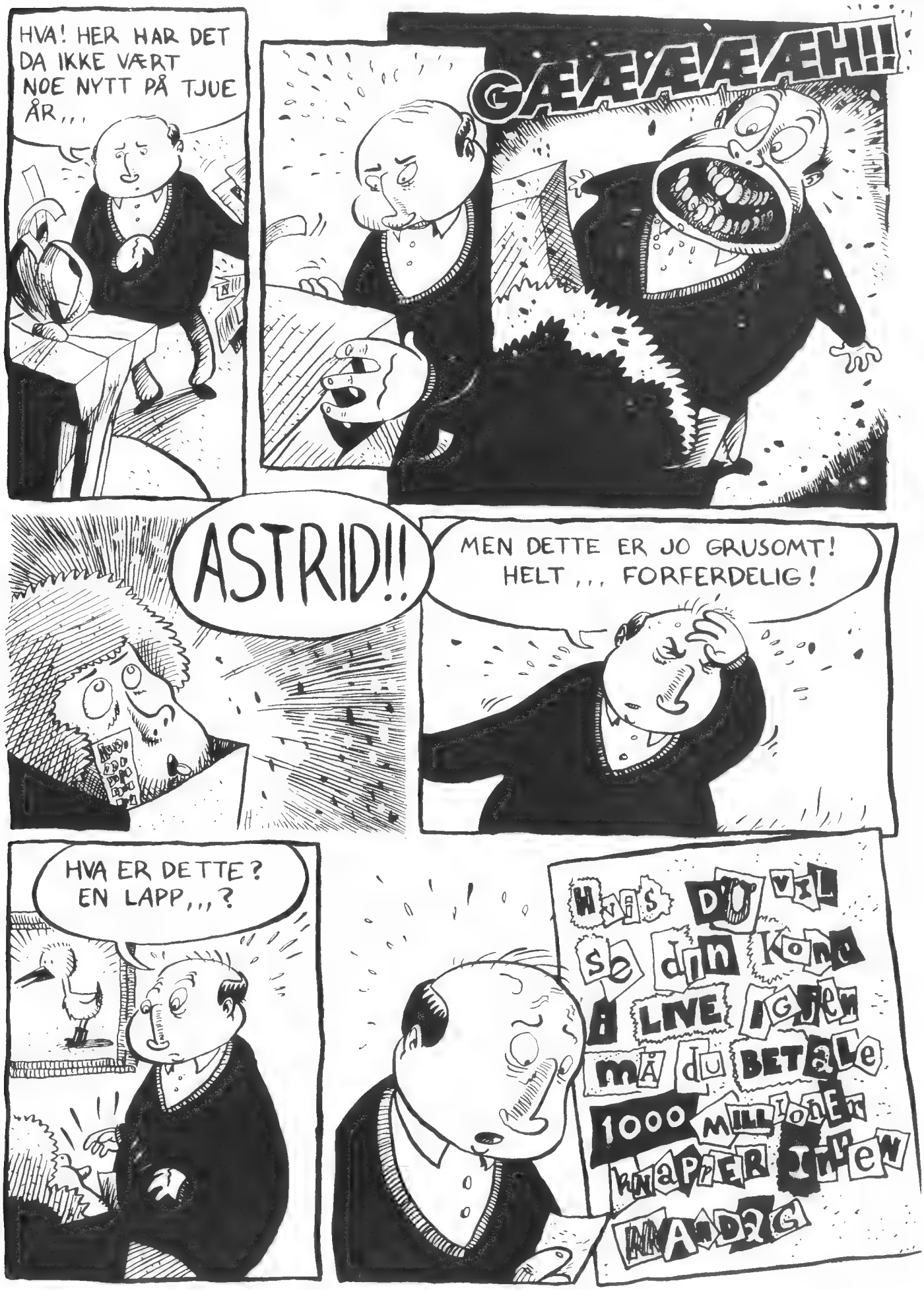
HVA! HER HAR DET DA IKKE VÆRT NOE NYTT PÅ TJUE ÅR,,,
GÆÆÆÆÆH!!
ASTRID!!
MEN DETTE ER JO GRUSOMT! HELT,,, FORFERDELIG!
HVA ER DETTE? EN LAPP,,,?
HVIS DU VIL SE DIN KONE I LIVE IGJEN MÅ DU BETALE 1000 MILLIONER KNAPPER INNEN MANDAG

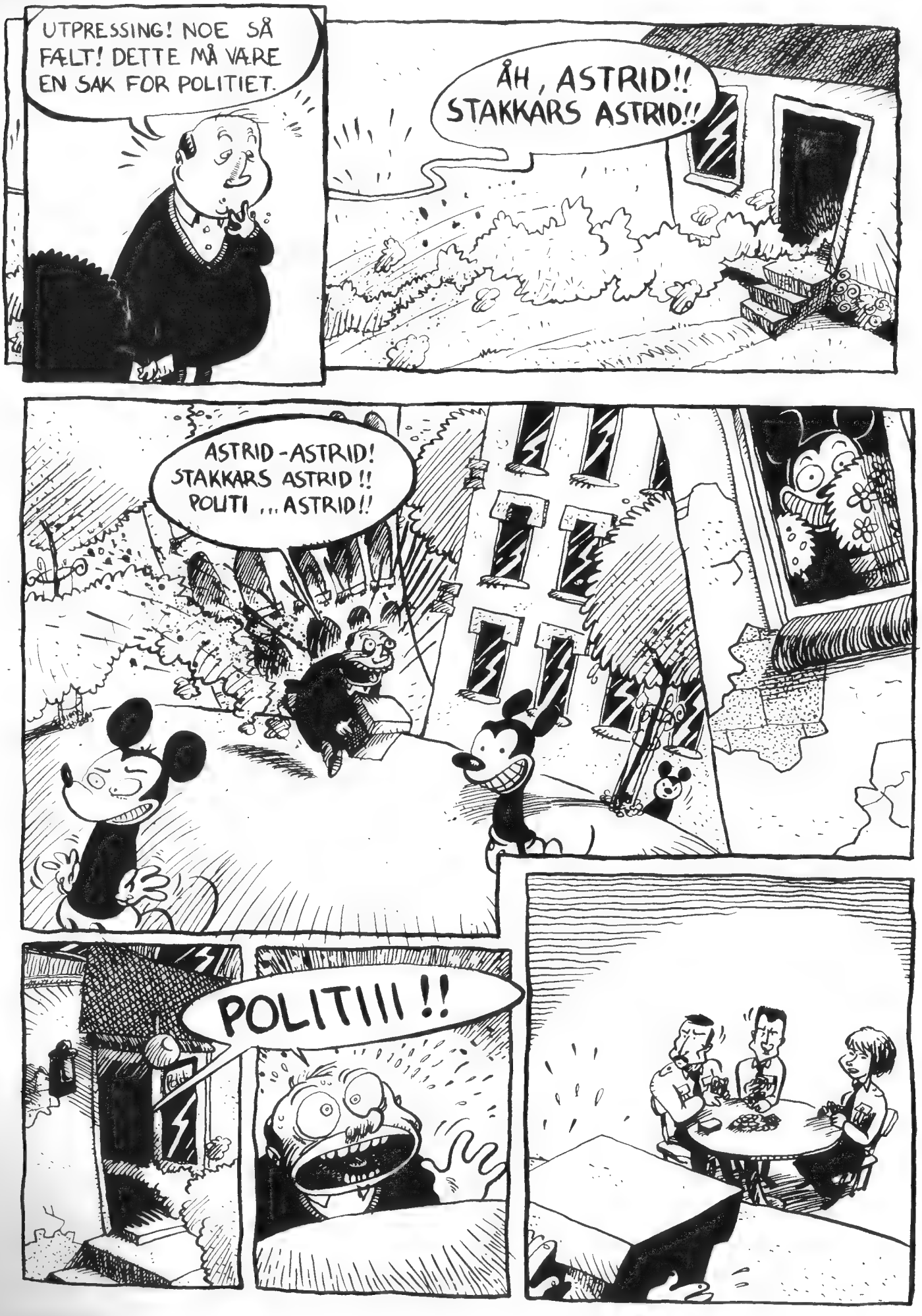
UTPRESSING! NOE SÅ FÆLT! DETTE MÅ VÆRE EN SAK FOR POLITIET.
ÅH, ASTRID!! STAKKARS ASTRID!!
ASTRID - ASTRID! STAKKARS ASTRID!! POLITI ... ASTRID!!
POLITIII !!

JA, HVA KAN JEG HJELPE DEG MED?
JO, DU SKJØNNER DA JEG KOM HJEM FRA JOBB I DAG...
MEN HVA ER DETTE FOR NOE FORFERDELIG SVINERI DA!?
FYTTERAKKER'N!
ÆSJ! EKKELT!
ÅH, FYSJ!
HVORFOR KOMMER DU MED DETTE TIL OSS?
DETTE SER UT SOM EN SAK FOR LEGE-VAKTA, SPØR DU MEG
ELLER RENHOLDS-VERKET!
MEN - MEN - DETTE ER MIN KONE!!
DET ER KLART DET ER TRIST FOR DEG, MEN DU MÅ SKJØNNE AT MED DE BUD-SKJETTENE VI HAR, KAN VI IKKE TA OSS AV SLIKE ALVORLIGE SAKER.

Sorry...
HVA SKAL JEG GJØRE? JEG KAN UMULIG SKAFFE TUSEN MILLIONER KNAPPER TIL MANDAG. SKAL JEG LEVE RESTEN AV LIVET ALENE? ÅH, ASTRID, JEG SAVNER DEG ALLEREDE. (SNUFS.)
ALDRI MER KOKT TORSK PÅ TORSDAGER...
HELGE!!
HM?!
HELGE, HVOR HAR DU VÆRT? MATEN STÅR OG BLIR KALD!
ASTRID?

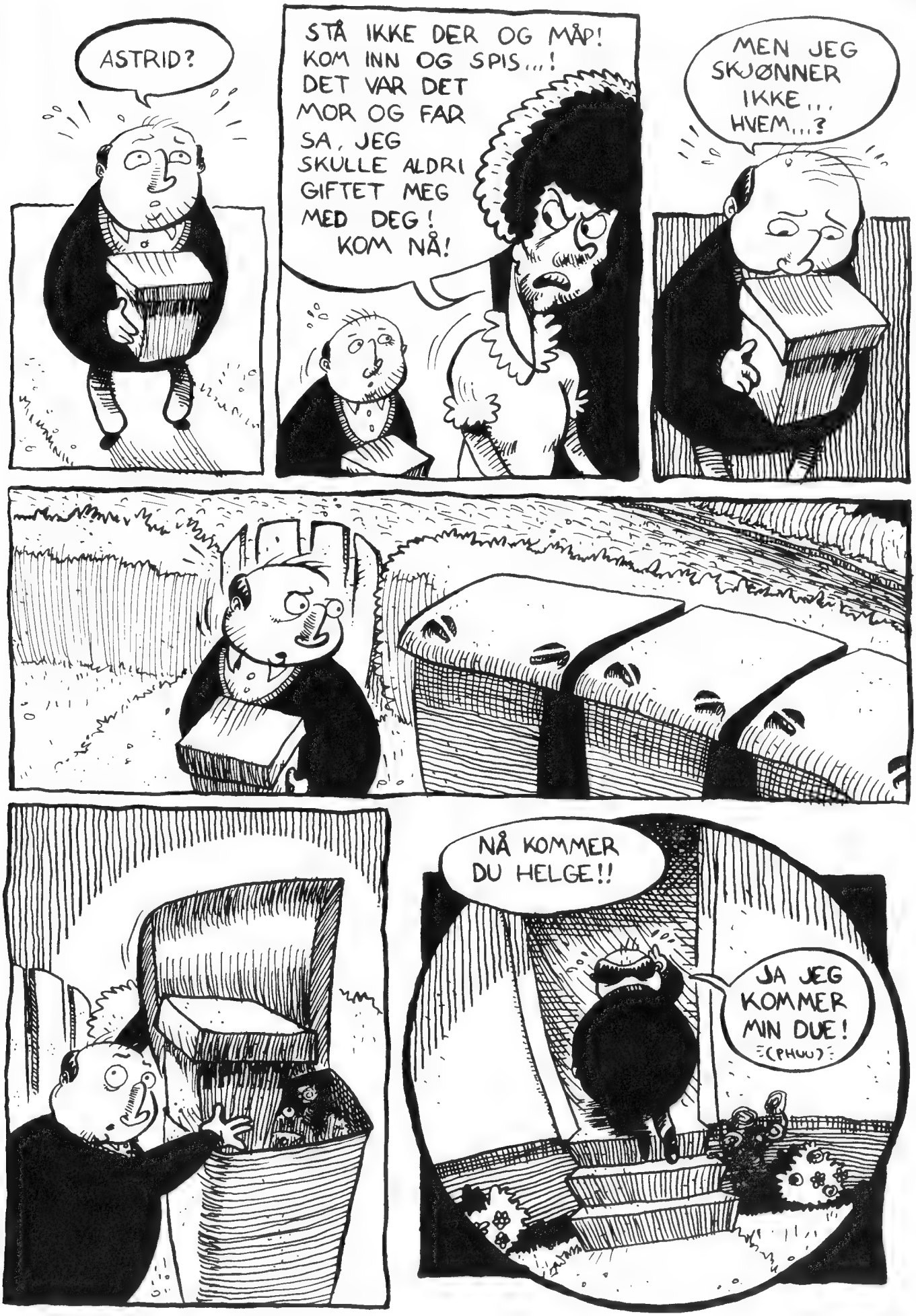
ASTRID?
STÅ IKKE DER OG MÅP! KOM INN OG SPIS...! DET VAR DET MOR OG FAR SA, JEG SKULLE ALDRI GIFTET MEG MED DEG! KOM NÅ!
MEN JEG SKJØNNER IKKE... HVEM...?
NÅ KOMMER DU HELGE!!
JA JEG KOMMER MIN DUE! (PHUU)

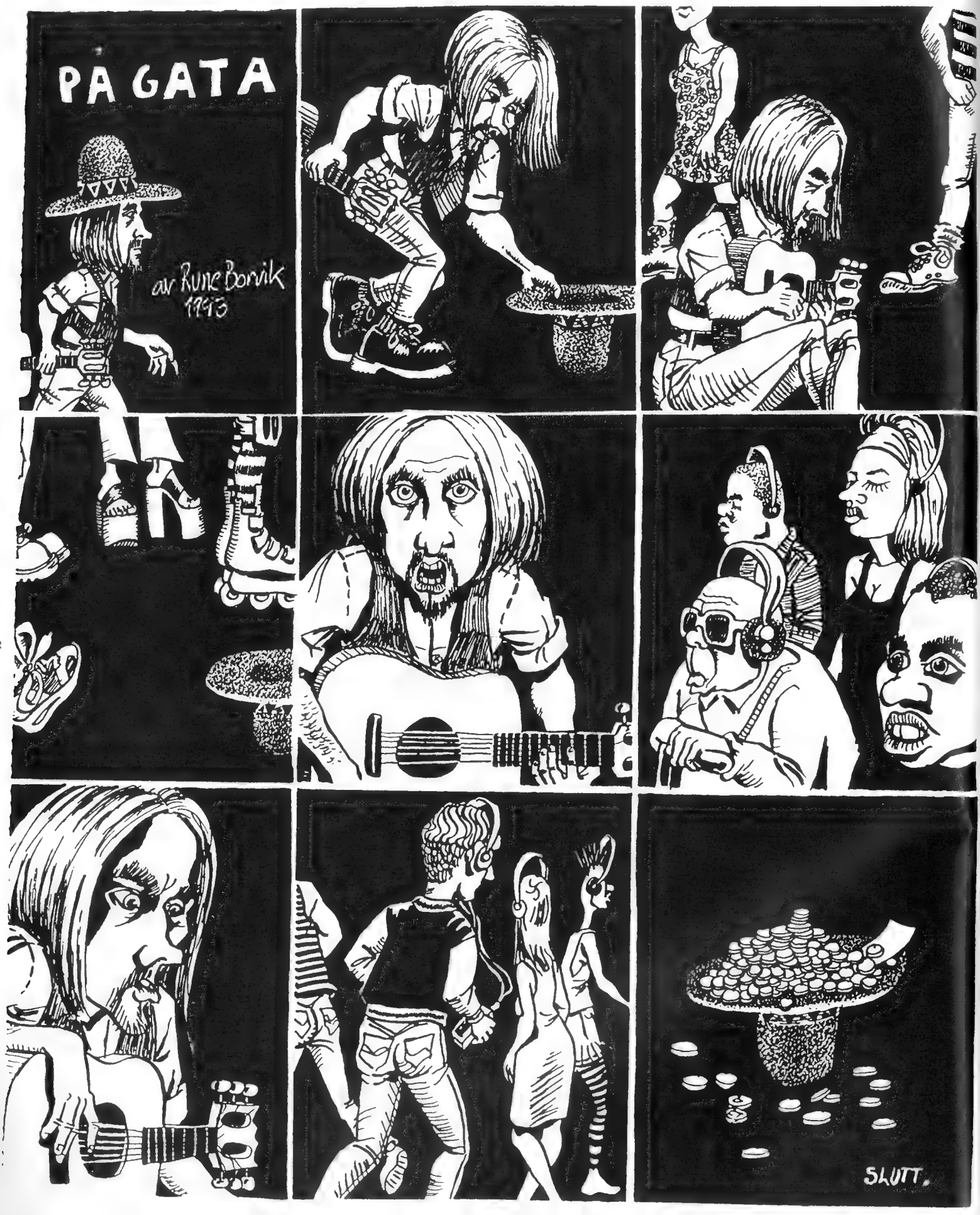
PA GATA
av Rune Bornik
1993
SLUTT.

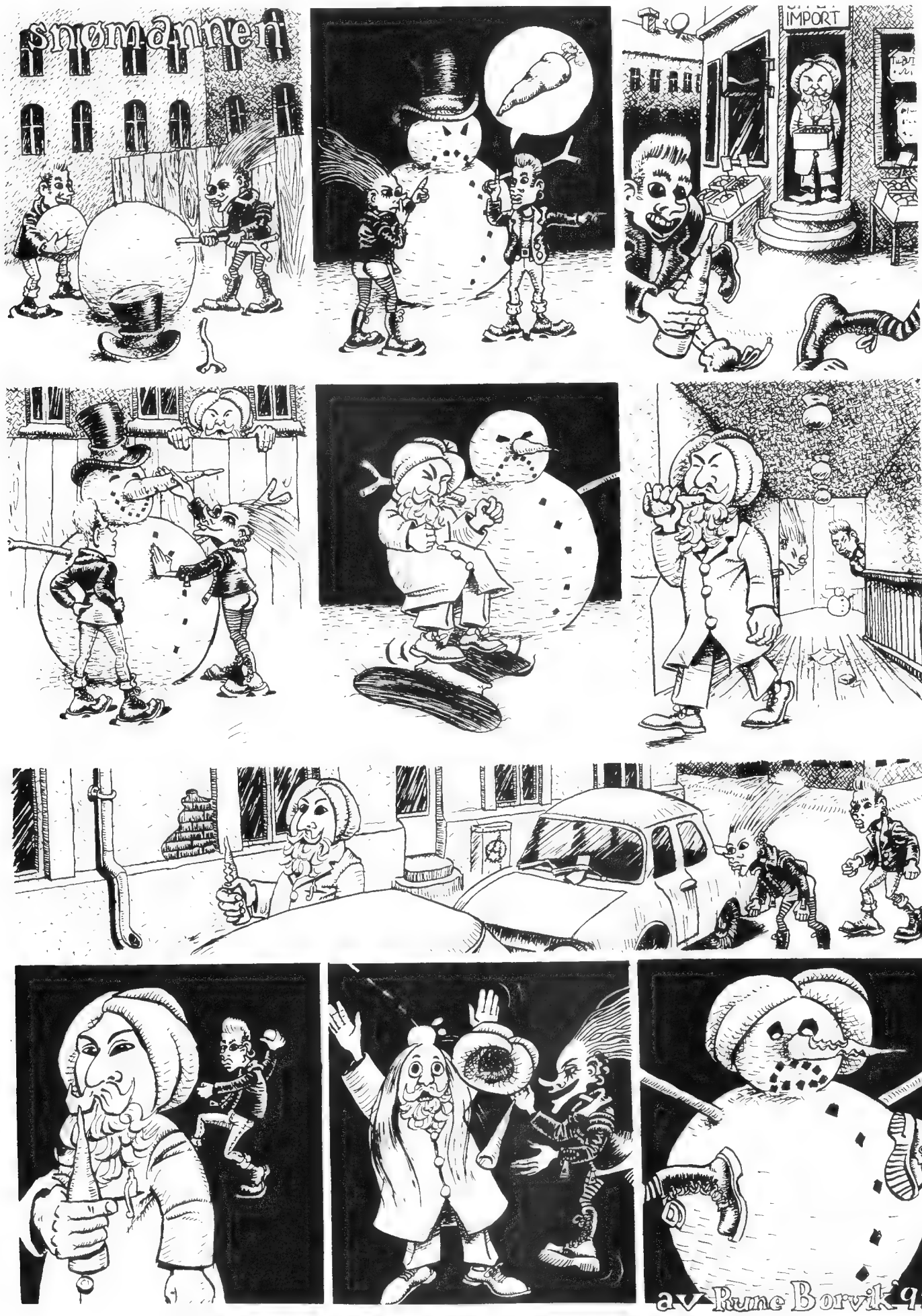
snømannen
IMPORT
av Rune Borvik 95

FREMDELES TILGJENGELIG

STEFFEN KVERNELAND

DE KNYTTEDE NEVER

ALBUMET SOM REVOLUSJONERTE TEGNESERIE-NORGE I 1993

SPROING-VINNER I 1994

BESTILLES DIREKTE FRA FORLAGET:

TEGN A/L BUM

WESTYE EGEBERGSGT 8C, 0172 OSLO

FOR KUN KR 98,-

Helt fantastisk?
Axel Jensen, Tore Bernitz Pedersen, Roar Høydal og Pushwagner:
Doktor Fantastisk
64 sider
Cappelen 1995

Om vi har en myteomspunnen serie her i Norge så må det være denne. Teoriene om hvordan serien egentlig var, hva den omhandlet, dens endelikt og hvem som sto bak det har gledet mang en konspirator-hungrig, alternativ sjel siden 1972. Det har blitt en av de få virkelige kultseriene vi har. Og det bærer også denne utgivelsen sterkt preg av.
At man utgir en ufullført serie kan, og bør, i det minste heve noen øyebryn. De opprinnelig 16 sidene som i sin tid fikk komme i Dagbladet før serien ble fratatt sin plass, er her ombrukket til 36 sider! Kulten vil nok skrike opp om respektløs opptreden på linje med den som Dagbladets kulturredaktør sto bak. Selv vil jeg moderer meg til å si at det er likskjending. Jeg antar at årsaken til det hele er en omgåelse av Kulturrådets krav til lengde på serier for støtte, samt at man på toppen av det hele har oppnådd å få momsfritak. HONK INC vant altså tilslutt...
Det er Axel Jensens navn som er mest fremhevet blant serieskaperne, og det er da også han som er mest kjent av deltakerne. Alikevel er det tegningene man merker seg. Den harde, objektive og klare stilen distanserer leseren fra historien og gjør satiren mer fremtredene. I stil står serien til gull! Når det gjelder historien så tror jeg at dagens lesere krever mer enn satire ikledd nonsens og surreale trekk. Dessverre klarer ikke denne anmelderen å se de store linjene i denne ufullførte serien. Det er mulig at serieskaperene hadde tenkt seg en slutt ikke så langt unna den vi her får presentert, og på en måte er det en naturlig pause, der historien går inn i en ny fase. Som en moderne serieleser forlanger jeg noe mer.
For de som er interessert i tegneseriehistorie, så er denne utgivelsen midt i blinken. Jón Sveinbjørn Jónson plasserer serien inn i sin historiske ramme. For komplettistene har man også tatt med leserspalten som fulgte serien. Sant å si er det noe av det morsomste ved utgivelsen.

Tor Arne Hegna

Fortryllende
Inkalill:
Ridderne av Dor 3:
Trylle-Hornet
40 sider
Bladkompaniet 1995

Inkalill fortsetter sin fantasifabel fra Dor meget overbevisende. En bedre forteller og tegner trer frem. Selv om jeg ikke liker at hun blir «glattere som tegner», så virker stilen mer moden nå enn noen gang tidligere.
Fargeleggingen virker proff, tegnigene som en blanding mellom Comez og Barks, uten helt å nå opp til disses nivå.
Fortellingen er sansynligvis den beste til nå i serien. Engasjerende og økonomisk fortalt.
Uansett, det er ikke mer å si enn at vi gleder oss til neste korsvei med Ridderne!

Tor Arne Hegna

Og så gjorde me ein serie, eller ikkje...
Steffen Kverneland:
Slik har de det der & den store hattefesten
64 sider
Spartacus 1995

Kvernland er på frifot igjen og forteller om seg selv og andre sosiale anakronismer. Det kunne være en nokså dekkende beskrivelse av dette albumet.
90-tallet er x-generasjonens tiår. Kverneland forteller om den forrige glemte generasjonen: De som var for unge til å være røde rebeller i søttiåra, for fattige til å være japper og for gamle til å bli sett med rollerblades. Det er blant denne gjengen med kvasikulturelle, pseudointellektuelle, vulgær-provinsielle misfits at Kverneland henter sin inspirasjon. Og ganske treffende sådann.
Men. Er det noe å fortelle om da? Tja. Kverneland er en dyktig tegner og beviser det nok en gang. Kanskje er dette hans mest vågale utgivelse noen gang. Her møter vi en Kverneland på egne bein. Og som de fleste andre i en slik situasjon tyr han til flaska. For stort sett handler det om fyllerør. Greit nok, det summerer vel opp det mest av noen og enhvers liv, men det tar vel langt på vei vekk brodden.
Joda det er dyktig utført, treffende beskrevet - men det traff ikke meg. Det føles noe tomt, et hva så? Beklager.

Tor Arne Hegna

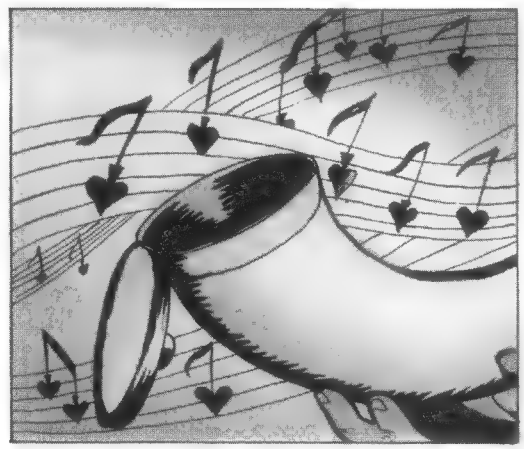

IMPORT

Blinkskudd

David Lapham: Stray Bullets (El Capitan, 1995). Hittil 5 nr. S/hv. 32 - 40 s. Kr. 29,- - 35,-

Stray Bullets. Tilfeldige skudd - eller kanskje: vådeskudd - på norsk. Det ligger et tilfeldighetenes preg over de fem heftene som hittil har kommet i serien. Men ser vi på det håndverksmessige, er knapt noe overlatt tilfeldighetene. *Stray Bullets* er blinkskudd.

Stray Bullets er skrevet og tegnet av David Lapham, en serieskaper som har superhelt-serien *Plasm* på samvittigheten. Med *Stray Bullets* har han imidlertid brutt med den etablerte serieindustrien, og utgir serien på eget forlag (El Capitan).

Heftene består av selvstendige historier. Serien er imidlertid sammenhengende paginert, og noen personer er med i flere av heftene. I alle historiene ligger dessuten kriminalgenrens ulike avskygninger som en felles referanseramme. Den første historien handler om bestrebelsene på å bli kvitt et lik. Den andre skildrer ei lita jente som blir vitne til et mord, og senere mishandles av noen gutter. Den tredje handler om forelskelse i et ungdomsforbryter-miljø. I den fjerde historien får ei jente haik med en bilfører som ikke er den han utgir seg for. Den femte historien omhandler et mord, en uerfaren gutt, en utfordrende dame og krevende foreldre.

Alle historiene er ikke like gode. Men Laphams evne til å utpensle en atmosfære og hans eleganse som forteller gjør at plottene fascinerer i sin enkelhet. Lapham tegner i s/hv. Stilen er overveiende realistisk, men samtidig rik på følelser. Bruken av virkemiddel er forsåvidt enkel - her er ingen «imponerende» utskeielser - men du verden så finstemt. Side-utformingen er disiplinert, med hovedsakelig to ruter i fire striper på hver side, noe som gir en filmatisk flyt. Forteller-kommentarene er skjært ned til et minimum. Fortellingen bæres av en drivende billedside og troverdig dialog med svært god flyt. Lapham tar seg virkelig tid til å skildre og utbrodere, uten at fortellingen sporer av. Elementene føyer seg alltid inn i historiens helhet.

Jeg antar du nå skjønner at undertegnede liker denne serien. Den er ikke nyskapende verken på form- eller innholdssiden. Lignende intriger finnes i både litteratur og film, og formen er godt plantet i tradisjonen knyttet til Alex Toth. Men sjelden har jeg sett det hele satt sammen så elegant som i *Stray Bullets*.

Morten Harper

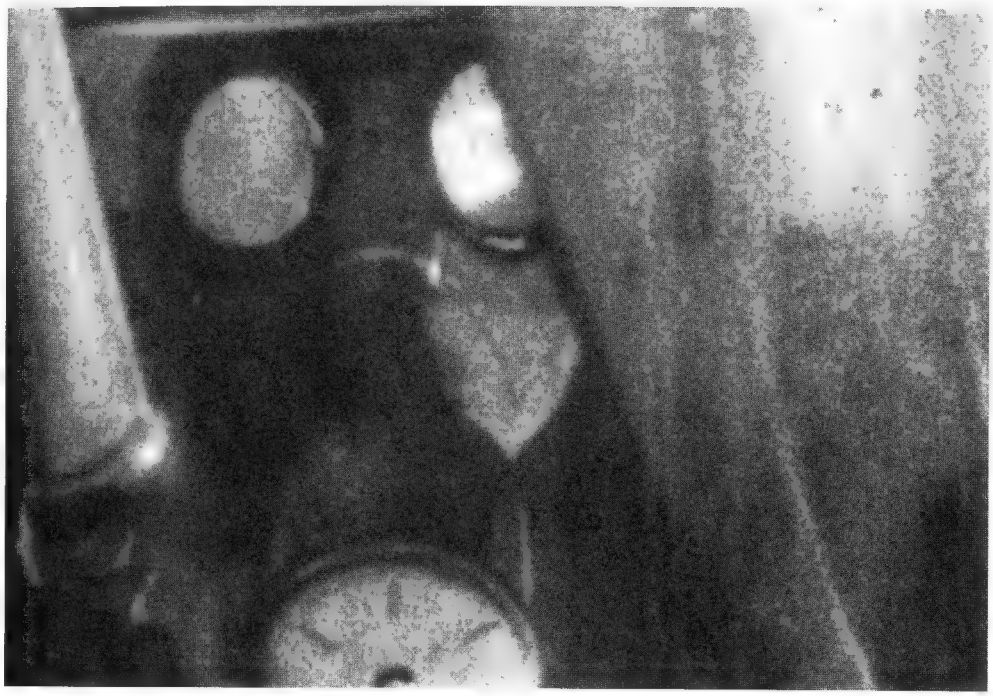

Ole Lukkøye ved midnatt

Neil Gaiman, Matt Wagner og Teddy Kristiansen: Sandman Midnight Theatre (DC/Vertigo, 1995). 64 S. Kr. 65,-

Drømmekongen Sandman er den fremste av de amerikanske (mainstream) kvalitetsseriene. Men det finnes også en annen Sandman, en videreføring av en gammel seriefigur: Sandman Mystery Theatre. Denne andre Sandman er utkledd med gassmaske og bekjemper kriminalitet (på 30-tallet) ved hjelp av god hjerne og fysikk, samt en gass-sprøytende pistol. De to Ole Lukkøyene møtes i Sandman Midnight Theatre.

Sjelden har så mange gode krefter vært involvert i ett serieprosjekt. Neil Gaiman og Matt Wagner - forfattere til hhv. The Sandman og Sandman Mystery Theatre - har skrevet historien. Dave McKean har laget forsiden (som han også gjør til The Sandman). Bildene er malt av danske Teddy Kristiansen, en kommende storstjerne. Resultatet er defintivt leseverdig, men jeg sitter med en følelse av at noe av potensialet er uforløst.

Flere handlingslag

Wesley Dodds - som er den gassmaske-kledde Sandman - drar til London etter at en venn av ham begår selvmord. Han finner nemlig rester av et brev poststemplet i London på åstedet. Han kommer i konktakt med en mystisk kult som visstnok holder djevelen innesperret. Kulten har mektige venner, og holder på dem gjennom et arkiv med kompromitterende opplysninger. Imidlertid har en av dem drevet penge-utpressing på egen hånd. På møtet hos kulten viser det seg at det er drømme-kongen som er holdt i fangenskap. De to Sandmen møtes.

Serien har flere handlingslag. Utover nevnte hovedintrige, handler det om en forbrytersk prest, om forholdet mellom Dodds og hans kjære Dian, og om forholdet mellom de to Sandmen. Personers dobbelthet er tema i serien. Dian vil ha en person uten skjult identitet, og har forlatt Dodds på grunn av hans Sandman-eskapader. Men å finne en person som virkelig er det han utgir seg for, er ikke lett. Hun er det knapt selv. Penge-utpresseren utnytter nettopp folks dobbelthet; han truer med å avsløre deres ikke-sosiale side. I typisk Gaiman stil dveles mye ved dette - få er det de vil utgi seg for å være.

Hovedrammen er knyttet til Dodds' undersøkelser av kulten, og historien er tilsynelatende nær et vanlig Sandman Mystery Theatre. Drømmekongen opptrer kun gjennom vage antydninger i Dodds' drømmer, og de møtes også i et kort, men dog pompøst, øyeblikk. Historien tilhører - som Wagners Sandman-serie - detektiv-genren. Men: Kjennetegnet ved Gaimans Sandman er nettopp genre-variasjonene; Sandman-figuren har trådt i bakgrunnen, og er blitt et redskap Gaiman bruker for å prøve ut ulike typer fiksjon. Gaiman og Wagner fortjener skryt for å ha laget en cross-over som fungerer troverdig innen begge serienes univers.

Kompromiss

Gaiman er en svært kreativ forfatter, og han har en fin evne til personskildring. I hans iver etter å prøve virkemidler, hender det imidlertid at intrigen blir underordnet. Dette albumet bærer preg av at Gaiman nok har fått drive midnattsteatret som han selv vil i litt for sterk grad. Spenningsintrigen er her (en kynisk person driver pengeutpressing), men det blir ikke særlig spennende. Så mange andre elementer presses inn i historien at spenningen drukner.

Wagner er - i motsetning til Gaiman - en utpreget action-forteller. Hans superheltserie Grendel er det definitivt driv i, og Sandman Mystery Theatre er til tider svært velkomponert og spennende. Her lar han i stedet Gaimans allvitende og subjektive forteller utbrodere i en nesten mediterende stil. Dette har ofte fungert i Sandman, og er utmerket i serier som Violent Cases og Signal to Noise. Resultatet i Sandman Midnight Theatre er er mange gode sekvenser og dyktig fortellerteknikk, men albumet som helhet er en blanding som ikke yter verken Wagner eller Gaiman full rettferdighet. Dessvere er det blitt mer et kompromiss enn en symbiose mellom to gode forfattere.

Teddy Kristiansen har gjort et godt arbeid på billedsiden. Tegningene er maleriske, med et ekspressivt og stilisert preg. De er atmosfæriske og bærer samtidig historien fremover. Danske Kristiansen har defintivt utviklet seg en del siden Supermann i Norge.

Historien skrus pent sammen. Det begynner og slutter med Dodds' drømmer. Til slutt skal drømmekongen settes fri, og Dian er med Dodds tilbake til USA. Slik faller teppet i midnattsteatret.

Morten Harper

Det onde i «Brun»., er det menneskene eller finne sdet en djevel. Det ondes problem er fremdeles et problem.

Bønner

Larry Marder: Beanworld Book One (Beanworld Press, 1995). S/hv. 130s. 95 kr.

Avdelingen for kuriosa: Beanworld er blant de mest personlige av tegneserienes mange verdener. Innholdet er av det bisarre slaget og formspråket ved første øyekast lite tiltalende. Men kommer man seg over førsteinntrykket, kan man få en interessant leseropplevelse.

Larry Marder er bønnenes far. Serien er nå hans hobby, til daglig arbeider han som en av direktørene i superhelt-forlaget Image Comics. Marder begynte å tegne sine bønner allerede på 70-tallet, og fikk serien på trykk ukentlig i en universitetsavis. Senere laget han seriehefter for nå nedlagte Eclipse. Samlingen Beanworld Book One er fra denne perioden.

Form-språket

Marder bruker kan synes kjedelig og tildels utilgjengelig. Etter min oppfatning er imidlertid den svært ikonografiske formen imidlertid seriens viktigste kvalitet. Marder har fjernet de fleste billed-elementene - unntatt de som akkurat er nødvendig for å formidle en atmosfære og en historie. Formen innbyr leseren til å forstå serien på sin egen måte i langt sterkere grad enn vanlig. Scott McCloud bruker i boken Understanding Comics en del plass på tegneseriens evne til å kommunisere gjennom forenkling, og han er begeistret for kraften i det enkle formspråket. Marder har - i større grad en McCloud selv - utforsket dette området. Boken har da også en forord av McCloud som er hodestups begeistret for Beanworld. Enkelte amerikanske kritikere har sammenlignet Beanworld med George Herrimans Krazy Kat. Parallellen er nokså treffende. Serien mangler Herrimans visuelle finurligheter - Beanworld er minimalistisk - men felles er et skjevt, absurd verdensbilde. Seriene er lagt til verdener som er noe helt for seg selv, med en egen (nonsens)logikk. Innenfor en tematisk svært snever ramme, utspinnes de merkeligste intriger.

I beste kvasi-mytologiske tradisjon er Beanworld delt inn i flere nivåer. Figurene beveger seg i de forskjellige nivåene, men mest handler historiene om bønnenes innhøsting og deres spise-rituale; de høster mat fra det store treet Gran'Ma'Pa' under ledelse av en Mr. Spook.

Serien er et personlig verk, men foruten en interessant form og skrudde ideer har ikke Marder så mye å si oss. Muligens ønsker han å formidle den enkle økologiske erkjennelse at vi alle er avhengig av hverandre for å overleve. Beanworld er imidlertid såpass abstrakt at forankringen til vår verden blir av det heller syltynne slaget. Serien sorterer således mer under kategorien «interessant» enn «god».

Morten Harper

Den brune djevel:

Emmanuel Guibert:
Brun
48 sider
Bogfabrikken 1995

Det er lite som skjer av nyskaping på det europeiske markedet for tiden. Mens det amerikanske markedet tross alt har en viss dynamikk og utvikling ser det europiske markedet til å ha stagnert fullstendig. Noe som gjør at de av oss som tross alt liker den europeiske serietradisjonen har blitt så sulteforet at vi nærmest hiver oss over alt som kommer.

«Brun» er definitivt ikke noe hva som helst, men heller ikke noe som kommer opp mot hva man kan forvente seg som et svar på den amerikanske bølgen. Selve historien, som postulerer at Hitler solgte sin sjel til djevelen, samtidig som vi følger et ungt par i deres møte med kjærligheten og rasekonflikter, er vel ikke noe mer enn akkurat det. Kunstgrepet med at Hitler solgte sin sjel til djevelen har ikke blitt tilfredsstillende fulgt opp. Selv om det er en tåpelig ide, Hitler er selv det beste eksempelet på at Djevelen neppe trenger å eksistere for at det skal bli ondskap her i verden. Denslags kvasireligiøsitet blir pinlig uten et snev av humor og distanse. Guibert mangler egentlig dette i sin skildring av Hitler, samtidig som han ikke klarer å vise utviklingen fram mot en topp. Historien faller mellom to stoler: På den ene siden er det en realistisk skildring av to unge og deres kamp for kjærligheten i et samfunn av hat og forakt, eller er det en teologisk komedie om hvordan man lokker et menneske ned i den dypeste umoral. Hverken fortellingen om Nina og Werner eller Adolf Hitler er tilfredsstillende.

Historien har et stort potensiale som på ingen måte er forløst. Noe som kanskje også gjenspeiles i den usedvanlig kitchy tegnestilen til Guibert. Ikke for det, enkelte scener er tildels glimrende, som de fem siste sidene, tegnet i en neddempet kolør, nærmest svart/hvitt. Her, og kun her, har serien en sjel som avdekker de andre sidenes mangler. I sterk kontrast står skildringen av den brennende riksdagen: Som tatt fra omslaget til råttent heavyband fra åttitallet. Det er så kitschy at det holder. Generelt er tegningene så plastiske at, selv om man kan beundre det nitidige arbeidet, så virker det hele så falskt og lite overaskende at det aldri klarer å engasjere.

Guibert er mer av en tekniker enn en serieskaper, som nok har det som trengs men som roter seg bort på vile veier. Noe bør gi mannen et kompass!

Tor Arne Hegna

Her finner du det du leter etter...

TEGN 1/87 (29,-)
Eisner, Indian Summer-debatten, Raake, Donald-analyse.

TEGN 2/87 (29,-)
Don Martin, H. Pratt, Svensen, Ivan Andreassen, Kent Aske Jensen, Cosey, Freddy Milton.

TEGN 3/87 (35,-)
Tema: Franske serier. Minoritets-serier, Giraud, Jonson, Vindens passsjerer, Bomann-Larsen, Jacobs.

TEGN 4/87 (35,-)
Utstilling i Oslo, F'Murr, art spiegelman & MAUS, Jødenes polske lideleshistorie, Bomann-Larsen-intervju, Pusur/Garfield.

TEGN 1/88 (35,-)
Fantomet: Myte/virkelighet. Ildahl, Haars & Kåmiks, Schei, Mezieres & Christin, Japanske serier, Dumas.

TEGN 2-3/88 (64,-)
Gisle, Serie-teori, Rock & serier, Ousland, Ildahl, Den mystiske mannen, Milton, Meningen med livet, Tyske motorsykler.

TEGN 4/88 (35,-)
Carl Barks, tegnefilm, Disney, Chr. Nielsen, Jodorowsky, Serier i Kenya.

TEGN 1/89 (35,-)
Westad, Mykle, Hegdal, Serieteori, Tintin-slakt, Sensur.

TEGN 2/89 (39,-)
Kunst & serier, Tardi & krigen, Bomann-Larsen, Krazy Kat, Skurker.

TEGN 3/89 (39,-)
Verdens dårligste serier, Robert Crumb, Svenske serier, Dialektikk i Donald. Serier & reklame.

TEGN 4/89 (39,-)
Batman: film & historie, Serieut-dannelse, Finske serier, Humor, Damlog, MAD, Hits & Tits.

TEGN 1/90 (39,-)
Enki Bilal, 80-tallets beste serier, Katolsk bakholds-angrep, Gutta på skauen, Auclair, Klær i serier, Å snekre serier, utstilling, julebord & priser.

TEGN 2/90 (39,-)
Goetzinger, Aragones, J. Lob, Olaf Gulbrandsen-serie, Jersey.

TEGN 3/90 (39,-)
Dick Tracy: film & historikk, Knøttene 40 år, Nærum, Serier i avis og i data, Chr. Nielsen, Propaganda-serier.

TEGN 4/90 (39,-)
Redaktører i Pyton og MAD, Verdens tøffeste melkemann, Tore Knutsen, Kunst & Håndverks-skolen.

TEGN 1/91 (39,-)
Steffen Kverneland & De Knyttede never (!!!), Avistegneren Herb, Don Rosa, Carl Barks, Warner Brothers

TEGN 2-3/91 (64,-)
Midthun, Nordberg, Bolland, Lena Ackebo, serier & data, Hal Foster & Alex Raymond, TEGN-index.

TEGN 4/91 (39,-)
Sussi Bech, Rocketeer, Amerikansk vold: nyere serier fra USA, Miller, Gibbons, kaniner, Svineri på boks.

TEGN 1/92 (39,-)
Torpedo, Mandryka, Thore Hansen, Lord Horror, Sandman, Walt Kellys Pogo, Tegnefilm, Deleuran.

TEGN 2/92 (39,-)
Tommy og Tigern, Gamle sex-serier, Serie-Seminaret i Oslo, Mykle, A. Moore: «Å skrive serier...»

TEGN 3/92 (39,-)
Canadiske serietegnere, Jonsson & Goetzinger, Emerson, Graabæk. Tyskland.

TEGN 4/92 (42,-)
Kverneland, Inkalill, Høiseth, Kontrakt med Gud, «Kunsten...», siste del.

TEGN 1-2/93 (64,-)
23 sider Kraftig Kost! Tegneserie-festivalen, Historiske serier, Mad, Holmberg, Journalister. 80 sider!

TEGN 3/93 (45,-)
12 sider Kraftig Kost, Hepstein, Elling, Japanske serier.

TEGN 4/93 (42,-)
13 sider Kraftig Kost, Aasnes, Christensen, Disneys mørke fortid.

TEGN 1-2/94 (72,-)
Intervjuer med Enoksen og Haars. Jasons ufullendte, spiegelman, Bagge og Clowes, svenske serier, Enquete

TEGN 3/94 (45,-)
Intervju med Barks, Emerson, Mykle, Dokken, Tefre, Plympton, No Comprendo-gutta, Borvik, russere og Andreassen. Hårek, siste del historiske serier ..

TEGN 4/94 (45,-)
Asterix 35 år, Lars Opsahl med serie og artikkel, Solveig Muren Sanden .

TEGN 1/95 (45,-)
1. del av Bilal-artikkel, Nordiske seriemuseer, Comics 94, The Shadow, Canardo, Tank Girl, Maus CD-ROM, Lyd i serier, Kraftig Kost.

TEGN 2/95 (45,-)
Den store TEGNeseriekatalogen, Dave McKean, Norges første seriehefte.

TEGN 3/95 (45,-)
Jason, Nærum og Høiseth, Ola Norheim, Stabursvik, Yellow Kid, Larson, siste del av Bilal- artikkel.

Send din bestilling til:
TEGN, Westye Egebergsgt. 8c, 0172 OSLO.

Følg dramaet i Norges sansynligvis beste magasin om og med tegneserier - TEGN

Klipp ut eller kopier og send, eventuelt fax inn (på nr. 22 36 07 70)

Ja, jeg vil følge dramaet, best av alt jeg betaler bare 160 (hundreogseksti!!!) kroner for moroa! Dette er et så godt tilbud at jeg må være idiot om jeg ikke sender inn denne lappen!

Navn: . . . . . .
Adresse: . . . . . .
Postnr: . . . . . .

BREV

Kan sendes ufrankert i Norge. Adressaten betaler porto!

Svarsendingsavtale nr. 150260/19

Foreningsservice, Fellesinvest
St. Hanshaugen Postkontor
0131 Oslo

C-BLAD

Retur:
TEGN A/L
Westye Egebergsgt 8c
0172 OSLO

LOMMA FULL AV REGN

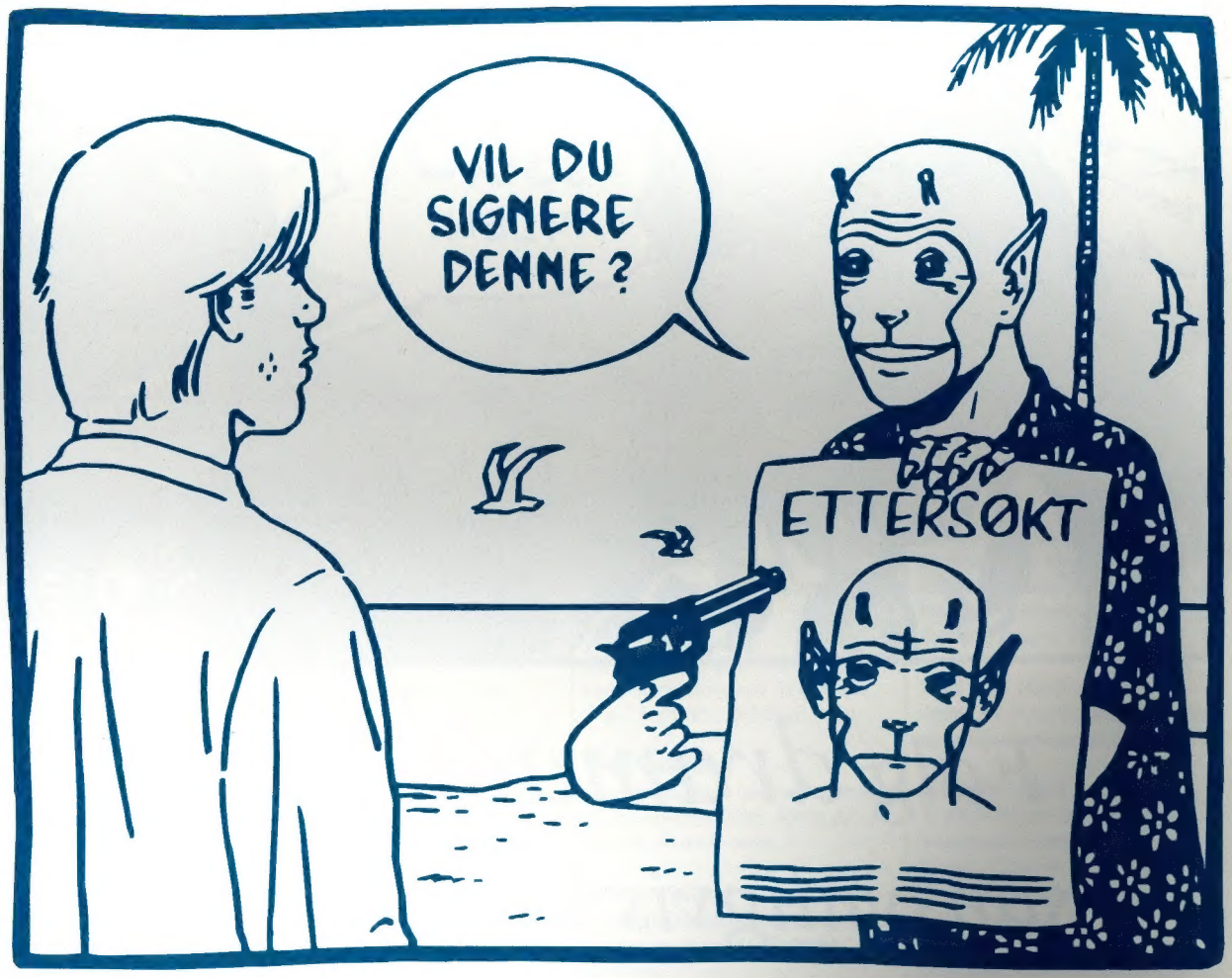

Marsboere! Ømme kjærlighetsøyeblikk! Fritt fall fra en sykkel! Såpebobleblåsende leiemorder! Drama i Oslo! Drama på Påskeøya! Og hva betyr egentlig strutsen?

«...har en god historie!» ***Dagbladet***

JASON

med sitt sosialsurrealistiske tegneseriealbum:

LOMMA FULL AV REGN

Utgitt av **TEGN A/L Bum** • ISBN 82-91315-01-9 • Kun kr. **93,-**